PÉNZÜGYMINISZTÉRIUM
TÁMOGATÁSOKAT VIZSGÁLÓ IRODA

TVI
információs füzetek
4.

2001. január

Ezt a kiadványt a Pénzügyminisztérium szervezeti keretein belül működő Támogatásokat Vizsgáló Iroda készítette.

A kiadvány – egyéb az állami támogatások témájában fontos információval együtt - elérhető a Pénzügyminisztérium honlapján a Támogatásokat Vizsgáló Iroda oldalain (http://www.meh.hu/PM/TVI) is.

Szerkesztő: Hargita Eszter

Lezárva: 2001. január

Kérjük, amennyiben a kiadvánnyal kapcsolatban észrevétele vagy kérdése van, azt a Pénzügyminisztérium Támogatásokat Vizsgáló Irodájának jelezze:

Támogatásokat Vizsgáló Iroda

Vargha Ágnes	**főcsoportfőnök**
Hargita Eszter	osztályvezető
dr. Kelen Zsuzsa	tanácsadó
Banai Péter Benő	
Jakab Erika	
dr. Király Eszter	
Molnár Gáspár Endre	

Cím: 1054 Budapest, József nádor tér 2-4.
T: 327-2343, F: 318-3663, e-mail: tvi@pm.gov.hu

Előszó

2000. januárjában kezdődött a magyar és a francia Pénzügyminisztérium között a Támogatásokat Vizsgáló Iroda munkájának elősegítésére, valamint az Országos Támogatási Monitoring Rendszer továbbfejlesztésére irányuló twinning program, melynek egyik célja az állami támogatással foglalkozó magyar köztisztviselők képzése volt. A képzés két fázisban valósult meg. 2000. október 12-13-án került sor az ún. alapképzésre, majd november 27-28-án a specifikus képzésre.

A képzéseken a közigazgatás számos szakértője részt vett, de úgy véltük, hogy az ott elhangzottak szélesebb körben is érdemes lenne terjeszteni. Az előadások értékét az is növeli, hogy az előadó a közösségi szabályok ismertetése mellett rendkívül sok példával „fűszerezte" előadását.

Az előadásokat Franck Avice úr, a francia Pénzügyi, Ipari és Gazdasági Minisztérium munkatársa tartotta. Avice úr a Minisztérium iparért felelős részen az Európai Integrációs Ügyek részlegén belül a Belső piaci egység munkatársa. Hozzá tartoznak az állami támogatásokkal kapcsolatos ügyek a feldolgozóipar területén, így az Európai Közösség állami támogatásokra vonatkozó összes szabályát jól ismeri.

Az előadás francia nyelven folyt, szinkrontolmácsolással. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani Pálos Katalin és Salgó János tolmácsok munkájáért.

A szinkron-tolmácsolás anyaga került rögzítésre, amit most írott formában - néhol kiegészítve - adunk közre. Az előadáson a magyar rendszerrel kapcsolatos információk is elhangzottak, dr. Kelen Zsuzsa, a Pénzügyminisztérium tanácsadója részéről.

A TVI információs füzetek 4. számát ajánlom mindazoknak, akik nem vettek részt az előadásokon, és azoknak is, akik itt voltak, de nem tudtak mindent lejegyezni.

Kérjük, amennyiben az állami támogatási témával, vagy az e számban megjelentekkel kapcsolatban kérdése vagy észrevétele van, keressen meg minket.

Budapest, 2001. január

Hargita Eszter

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉG ÁLLAMI TÁMOGATÁSOKRA VONATKOZÓ SZABÁLYAI[1]

1.1. NEMZETKÖZI KÖTELEZETTSÉGEK 6
1.1.1. OECD 6
1.1.2. WTO 7
1.1.3. Európai Unió 7

2. AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁS TILALMA 9

3. AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁS FOGALMA 11

3.1. AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁS AZONOSÍTÁSA A 87. CIKK (1) BEKEZDÉSE SZERINT 11
3.1.1. A kedvezményezett vállalkozás 11
3.1.2. Állami forrás 11
3.1.3. Szelektivitás 13
3.1.4. Versenyre való hatás 13
3.1.5. Közösségi kereskedelemre gyakorolt hatás 13
3.2. AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK FORMÁI 14
3.2.1. Támogatástartalom számítása 16

4. MIKOR NINCS SZÓ ÁLLAMI TÁMOGATÁSRÓL?- HOGYAN LEHET KIKERÜLNI A 87. CIKK HATÁLYA ALÓL? 18

4.1. SZOCIÁLIS TÁMOGATÁSOK 18
4.2. ÁLTALÁNOS INTÉZKEDÉSEK 19
4.3. A MAGÁNPIACI BEFEKTETŐ ELVE 20
4.3.1. Kockázati tőkealapok 21
4.4. A RENDSZER SAJÁTOSSÁGÁNAK MINŐSÜLŐ INTÉZKEDÉSEK 21

5. A DE MINIMIS SZABÁLY 22

6. MENTESSÉGEK AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁS TILALMÁT KIMONDÓ SZABÁLY ALÓL 24

6.1. AUTOMATIKUS MENTESSÉG 26
6.2. FELTÉTELHEZ KÖTÖTT MENTESSÉGEK 27
6.2.1. 87. cikk 3.a. pontja – Elmaradott térségek támogatása 27
6.2.2. A 87. cikk 3.b. pontja - közös európai tervek támogatása 28
6.2.3. A 87. cikk 3.c. pontja – horizontális célok támogatása 28
6.2.4. A 87. cikk 3. d. és e. pontjai 28
6.2.5. A kis- és középvállalkozások (KKV) támogatása 29
6.2.6. Kutatás-fejlesztés (K+F) 31
A KUTATÁS FÁZISAI 33
6.2.7. Környezetvédelmi támogatások 34
6.2.8. Megmentési és szerkezetátalakítási támogatások 36
6.2.9. Állami vállalatok 37
6.2.10. Foglalkoztatási támogatás 37
6.2.11. Képzési támogatás 38
6.2.12. A súlyos helyzetben lévő városi negyedek támogatása 38
6.3. ÁGAZATI SZABÁLYOK 40
6.3.1. Szénbányászat és acélipar 40

[1] Franck Avice úrnak a Pénzügyminisztériumban, 2000. október 12-13-án és 2000. november 27-28-án az állami támogatási képzések során elmondott előadása. Az előadás szövegét Hargita Eszter jegyezte le és egészítette ki.

6.3.2. Autóipar ... *40*
6.3.3. Szintetikus szál ... *41*
6.4. REGIONÁLIS TÁMOGATÁSOK ... 41
6.4.1. Regionális támogatási térkép ... *42*
6.4.2. Kompatibilitási szabályok ... *45*
6.5. NAGYBERUHÁZÁSOK TÁMOGATÁSA ... 48
7. ELJÁRÁSI SZABÁLYOK ... 51
7.1. ÍRÁSBELI BEJELENTÉS ... 51
7.2. BEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG ... 52
7.3. A BIZOTTSÁG HALLGATÁSA ... 53
7.4. AZ ELŐZETES BEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG MAGYARORSZÁGON ... 56
8. ESETTANULMÁNYOK ... 61
8.1. MECAAUTO RT. ESETE ... 61
8.2. EUROPMEDIC VÁLLALAT ESETE ... 66
1. ESETTANULMÁNY ... 70
2. ESETTANULMÁNY ... 73

1. Bevezetés

Fontos, hogy az összes minisztérium ismerje és respektálja a közösségi versenyszabályokat, ugyanis az Európai Bizottságnak a versenyszabályok alkalmazásával kapcsolatban óriási hatásköre van. Persze nem minden minisztériumban kell külön állami támogatási szakembereket képezni. De azt a témával foglalkozóknak mindenképpen tudniuk kell, hogy mely esetekben okozhatnak gondot támogatásaik jogi szempontból, a versenyszabályok alapján. Ezt annál is inkább fontos hangsúlyozni, mert bár Franciaország már negyven éve az Unió tagja, de még mindig vannak olyan tisztviselők, akik nem ismerik a versenyszabályok jelentőségét.

A közpénzekből nyújtott támogatásokat gazdaságpolitikai eszköznek lehet tekinteni. Egy olyan teljesen általános eszköz, amelyet minden ország alkalmaz. Minden állam arra törekszik, hogy a foglalkoztatást és a gazdasági növekedést serkentő beruházásokat saját területére vonzza. E tekintetben az állami támogatások a világban mindenütt alkalmazott eszközt képviselnek.

1.1. Nemzetközi kötelezettségek

Állami támogatást minden ország nyújt vállalatainak. A közgazdasági elméletek gazdaságpolitikai eszközként ismerik el. Ugyanakkor az állami támogatások sértik a versenyt. A piaci tevékenység végzéséhez nyújtott állami támogatás nem „normális" bevételi forma. Egy támogatott vállalat versenytársaihoz képest előnybe kerül, és ezért az államok közösségi és nemzetközi szinten megpróbálnak szabályokat alkotni annak érdekében, hogy a vállalatoknak nyújtott támogatásokat korlátozzák.

1.1.1. OECD

Léteznek olyan nemzetközi intézmények, mint például az OECD, amelyek részletesen foglalkoztak az állami támogatások kérdésével.

> *AZ OECD adatok azt mutatták, hogy 1989-1993 között az állami támogatások átlagosan a GDP 1%-a körül mozogtak az OECD tagországokban. Ekkora transzfer történt az ipar felé, állami támogatás formájában. Az USA azonban nem kívánta a későbbiekben ezt a vizsgálatot tovább folytatni, mert annak ellenére, hogy gazdaságilag ultraliberális országnak tűnteti fel magát, jelentősen támogatja iparát. Mihelyst kiderült, hogy az amerikaiak sokkal jobban támogatják iparukat, mint az európai országok, az USA kérte az elemzések megszűntetését.*
>
> *Az Európai Unióban az egy alkalmazottra jutó támogatás átlagban 1000 euró évente. A legtöbb támogatást Olaszország és Németország nyújtja. A legkevesebbet az Egyesült Királyság, Svédország és Hollandia. Franciaországot nagyon intervencionista országnak tartják, ahol a 18. század óta „hagyománya van" a gazdaságba való beavatkozásnak. A dolgok azonban sokat változtak, és a statisztikák azt mutatják, hogy Franciaország kevesebb támogatást ad, mint Európa egyik legliberálisabb országának tartott Dánia.*
>
> *A francia iparnak nyújtott támogatás összege 1982-1995 között jelentősen változott. A nyolcvanas évek végén volt a támogatási csúcs, és aztán jelentős esés következett be évi 50 Mrd FRF-ról, évi 20 Mrd FRF-ra, majd jelenleg 15 Mrd FRF. A folyamat az 1987-1988 között folyó privatizációnak tudható be. A privatizáció előtt nagy tőkeinjekciókra volt szükség, a privatizáció után azonban a közpénzeket igénylő vállalatok száma jelentősen csökkent.*
>
> *A támogatás csökkentésében a belső politika mellett az is szerepet játszott, hogy 1987-ben az Európai Bizottság „felébredt", és 1987-88-tól kezdődően szisztematikusan megkövetelte a közösségi állami támogatási szabályok alkalmazását. Ezt mind a mai napig megteszi, e dátum óta az iparnak nyújtott állami támogatások bizottsági ellenőrzése jelentősen erősödött. A Verseny Főigazgatóság*

működése nyomán a tagállamok fegyelmezettebbek lettek, kevesebb támogatást nyújtanak, mert tudják, hogy jogi problémákkal szembesülhetnek.

Ez a jelenség várhatóan a csatlakozni vágyó országoknál is megjelenhet, még akkor is, ha az előcsatlakozási szakasz eredményeként ők sokkal felkészültebbek, mint a jelenlegi tagállamok voltak.

Az OECD-nek két állami támogatási vonatkozású szabálya van. Az egyik az exporthitelezésre vonatkozó megállapodás, amely szabályokat állít fel arra vonatkozóan, hogy az exporthitelezés mikor nem minősül jogtalan állami támogatásnak. Magyarország aláírója ennek a megállapodásnak.

Emellett van még egy megállapodás, amely Magyarország számára nem bír nagy jelentőséggel, de Franciaország számára igen. Ez a hajóépítésre vonatkozó OECD szabály. Ez az iparág hagyományosan támogatott iparágnak minősül, ezért az OECD elfogadott egy szabályt, hogy korlátozza az ebben az ágazatban nyújtott támogatás nagyságát.

1.1.2. WTO

Nemzetközi szinten fontos megemlíteni a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) szubvenciókról és kiegyenlítő intézkedésekről szóló kódexét. Ez egy olyan megállapodás, amely megtiltja az ipar támogatását, annak nemzetközi kereskedelemre gyakorolt káros hatása miatt. Ha támogatott vállalat exportál, akkor az importáló ország büntetést (vámot) szabhat ki a támogatott termékekre, annak érdekében, hogy a nyújtott támogatást ellensúlyozza. A WTO logikája szerint egy állam megtámadhat egy másik államot a WTO előtt.

Az USA a WTO alapján támadja az európai ipart. Az amerikai kereskedelmi miniszter két eljárást kezdeményezett a francia acélipari vállalatok ellen az 1980 óta nyújtott támogatások miatt. Az amerikai kereskedelmi miniszter elutazott Franciaországba, és elmagyaráztatta magának, hogyan történt az érintett vállalatok támogatása, és Franciaország megpróbálta igazolni annak jogosságát. Az eset végeredménye az lett, hogy az amerikaiak egyoldalúan vetettek ki vámot a WTO megállapodás alapján azokra a termékekre, amelyeket az USA-ba exportáltak.

Ilyen eljárás Magyarországgal szemben is elképzelhető.

Franciaország esetében múltbeli dokumentumokban kellett „mélyen leásni", mert 1980-ig visszamenőleg kellett információt szolgáltatni. Ez az eljárás rendkívül hosszadalmas volt.

1.1.3. Európai Unió

Vannak nemzetközi szabályok, amelyeket az EU nem hagyhat figyelmen kívül. Így a Közösségen belül is szabályozásra kerültek az állami támogatások. A Római Szerződés (új számozás szerinti) 87-89. cikke rendelkezik az állami támogatásokra vonatkozó szabályokról. E cikkek végrehajtásáért a Bizottság Verseny Főigazgatósága felel. A közösségi szabályozás az állami támogatások területén nagyon szigorú. A közösségi szabályok ezen a területen, a világon a legteljesebb szabályok. Az USA-ban például e területet nem szabályozzák, rájuk csak a WTO szabályok vonatkoznak, belső ellenőrzés nincs.

Lehet vitatkozni az ilyen szabályok szükségességéről. A tagállamok úgy gondolják, hogy a Bizottsági ellenőrzés nagyon szigorú, és néha az európai ipart is hátrányos helyzetben hozza a világversenyben, különösen az amerikai és a japán iparral szemben. Az állami támogatások kérdése nagyon érzékeny terület, amely szorosan összefügg az államok gazdaságpolitikai szuverenitásának kérdésével. E területet a Bizottság szabályozza és ez sokszor súrlódást okoz a versenypolitika célkitűzései és a tagállamok gazdasági célkitűzései között. E kérdés különösen érzékeny recesszió idején, mint például 1996-1997-ben volt.

A Versenyért felelős biztos mindig azt mondja, hogy a tagállamokkal minden jól megy, amíg a vállalati versenykérdésekről van szó, de az állami támogatás területén sok a feszültség.

2. Az állami támogatás tilalma

A Római Szerződés 87. cikke tiltja a vállalatoknak nyújtott állami támogatásokat, mert ez a versenytorzítás egyik tényezője. Miért van ez a főszabály? Az Európai Közösség célja egy egységes piac létrehozása és ennek érdekében minden akadályt meg kíván szüntetni. Az állami támogatás olyan eszköz, amely gátolja a szabad áramlást az Unión belül, hiszen általa előnybe részesítenek bizonyos vállalatokat más vállalatokkal szemben, és ezzel akadályozzák a megfelelő versenyhelyzet kialakulását. Így - végső soron - az európai fogyasztót is hátrányosabb helyzetbe hozzák, hiszen bizonyos vállalatok helyzete kedvezőbb lesz a piacon, és ezzel az életképesebb vállalatok fejlődését is lehetetlenné teszi az állami támogatás.

A Római Szerződés 2. cikke foglalkozik azzal, hogy miként kell küzdeni az állami támogatások ellen, és azon tényezők ellen, amelyek a szabad kereskedelem gátját képezik.

A Verseny Főigazgatóság azzal van megbízva, hogy az állami támogatások ellen harcoljon, és azokat ellenőrizze. Ezen intézkedésnek természetesen gazdasági alapjai vannak. A Római Szerződés liberális szemléletű. (A vállalatoknak ugyanolyan rossz az állami támogatás, mert függővé válhatnak tőle, emellett gátolhatja fejlődésüket is, hiszen előnybe részesülnek és nem saját fegyvereikkel vívják meg a harcot.) Végső soron a 300 millió fogyasztó károsul ezzel, és a gazdasági és társadalmi kohéziónak is árt.

Jogilag ez a Római Szerződés 87. cikkében fejeződik ki, amely az állami támogatások kérdését szabályozza. E cikk kimondja, hogy az állami támogatások összeegyeztethetetlenek (inkompatibilisek) a közös piaccal, ugyanis a támogatások torzítják a versenyt, illetve a vállalatok verseny-pozícióit. A normális piaci tevékenység keretében a vállalatoknak saját forrásból kell boldogulniuk a piacon. Amennyiben a vállalatok nem képesek saját forrásból finanszírozni magukat, akkor el kell tűnniük, és a szabad piac szabályainak kell érvényesülni.

A Római Szerződés rendelkezik a különböző lehetséges támogatásokról és azok ellenőrzéséről. Ez utóbbit centralizált módon végzi a Bizottság: csak neki van joga az állami támogatásokat ellenőrizni, és dönteni, hogy mely támogatásokra van lehetőség, és melyekre nincs. Nem teheti meg a tagállam, hogy saját nemzeti bíróságához forduljon annak eldöntésére, hogy az állami támogatás jogos volt-e vagy sem, csak a Bizottság jogosult ennek eldöntésére. Az EU a centralizált döntéshozatal által kívánja biztosítani a kohéziót, amely nélkülözhetetlen az egységes belső piac működéséhez.

Az alapelv az, hogy a támogatások teljes mértében tiltottak, ezért amennyiben támogatásra kerülne sor, erről a Bizottságot értesíteni kell. A tagállamoknak írásos formában kell beterjeszteni a kérelmet. Abban az estben, ha a tagállam olyan támogatást nyújt, amelyről a Bizottság nem tud, a támogatást a Bizottság letiltja és megkövetelheti, hogy a tagállam visszakövetelje a folyósított támogatást a kedvezményezett vállalkozásoktól. (A részletek később kerülnek ismertetésre.)

A versenypolitika az EU politikáinak egyike. A Bizottság feladata az, hogy a Római Szerződést és a későbbi szerződéseket érvényesítse. Feladata az is, hogy a versenypolitikát a többi politika érvényesülésének fényében vizsgálja meg, például a kohéziós politika és szociálpolitika tükrében. A Bizottság feladata emellett, hogy megvizsgálja a támogatás negatív hatásait, és e hatásokat összevesse a kedvező hatásokkal, illetve, hogy ezeket a hatásokat megvizsgálja a többi uniós politika fényében. Az engedélyezett támogatásoknak kell, hogy legyen pozitív gazdasági hatása a többi politikával kapcsolatosan. Az is elkerülendő, hogy az egyes tagállamok hátrányos helyzetbe kerüljenek más tagállamok állami támogatásai révén. Amikor a Bizottság mérlegeli a különböző támogatásokat, akkor nemcsak a versenypolitikai szempontot kell figyelembe vennie, hanem a többi szempontot is. Például azt, hogy az unió gazdaságai mennyire versenyképesek a világpiacon.

Egyes tagállamok (pl. Franciaország) nyomást gyakoroltak, melynek eredményeként az Amszterdami Szerződés tartalmaz egy külön cikket az innovációról. Tehát az innováció elősegítése szintén egy fontos új mozzanat lett, amelyet összhangba kell hozni a versenypolitikával.

Akkor is, ha a versenypolitika nagyon fontos, a Bizottságnak tudatában kell lennie annak, hogy az EU-nak egyéb céljai is vannak. A versenypolitika tehát nem lehet öncélú, hanem egy eszköz a sok közül, amely azt a célt kell szolgálnia, hogy az egységes belső piac a Római Szerződésben lefektetett módon kialakuljon, megvalósuljon a szabad áramlás, amely az európai fogyasztók javát szolgálja.

A 87. cikk tartalmazza a tiltás alapelvét, mely illeszkedik a nemzetközi szerződésekben (pl. OECD) foglaltakhoz. A 88. cikk lefektette a Bizottság hatáskörét az állami támogatás terén, megjelöli az eljárási rend alapjait. A 89. cikk szintén az állami támogatásokkal foglalkozik, és megjelöli, hogy a Miniszterek Tanácsának milyen hatásköre van, figyelembe véve azt, hogy a fő hatáskörrel a Bizottság rendelkezik. A Tanács nagyon ritkán él ezzel a hatáskörével, mivel döntés előtt nagyon sokat kell egyeztetni a tagállamok között. A tagállamok között konszenzusnak kell kialakulnia, ez pedig nagyon nehezen érhető el.

Az alapelv a támogatás tiltása, de ehhez képest léteznek menteségek. A mentességek az egyéb uniós politikákból származnak. A tagállamok felléphetnek annak érdekében, hogy a piac hiányosságait kiküszöböljék. Amikor a vállalatok nem képesek arra, hogy spontán módon a piaci nehézségeket leküzdjék (pl. szociális téren), az államoknak lehetőségük van arra, hogy fellépjenek, és ez az alapja a mentességeknek.

Összefoglalva, a közösségi ellenőrzés célja, hogy ne torzuljanak el a gazdasági viszonyok, ugyanakkor a tagállamok korlátozottan élhessenek az állami támogatás eszközével. A Bizottság határozza meg a támogatások legitimitását. A Bizottságnak minden esetben vizsgálnia kell, hogy az adott támogatásnak milyen haszna van a fogyasztók és az államháztartás számára. Az alapelv, amelynek érvényesülnie kell az, hogy az állami szerepvállalás arányos legyen. Nem lehet olyan eszközöket bevetni, amelyek nincsenek összhangban a feltüntetett célokkal, a közpolitikákkal. Nem szabad, hogy az állami fellépés nagyobb mértékű legyen, mint az a hatás, amely a piac működését kívánja orvosolni.

A Bizottság ezért mindig az vizsgálja, hogy a támogatás mikor minősíthető ésszerűnek és megfelelőnek.

3. Az állami támogatás fogalma

A definíció önmagában nap, mint nap gondot okoz. Meg kell határozni, hogy mi minősül állami támogatásnak, és meg kell határozni, hogy az a 87. cikk hatálya alá tartozik, vagy sem. Az előbbi esetben számos szigorú szabályt kell betartani. Ugyanakkor, ha a tervezett támogatás nem tartozik a 87. cikk hatálya alá, akkor a tagállamok szabadon élhetnek bármilyen megoldással.

A 87. cikk megfogalmaz egy sor kritériumot, amely alapján el lehet dönteni, hogy mi minősül állami támogatásnak. E kritériumoknak egyszerre kell teljesülniük.

3.1. Az állami támogatás azonosítása a 87. cikk (1) bekezdése szerint

3.1.1. A kedvezményezett vállalkozás

Az első ismérv, hogy vállalkozások kapják a támogatást. A vállalkozásokat közösségi értelemben kell értelmezni, tehát azok az operátorok, amelyek jelen vannak a piacon és tevékenységük pénzügyileg beazonosítható: pénzügyi bevételekre tesznek szert, és kiadásokat eszközölnek. Így nemcsak a társasági jog szerinti gazdasági társaságokról van szó, hanem ezt a fogalmat a Közösség nagyon tágan értelmezi, beleértendők az alapítványok, a magánszemélyek, stb.

Az infrastrukturális beruházások elvégzésére szánt közpénzek kifizetése nem minősül állami támogatásnak (például utak építése a Strukturális Alapokból). Az infrastruktúra kedvezményezettje mindenki, a vállalkozások, a fogyasztók, az állampolgárok. Közcélú beruházás finanszírozása tehát nem minősül állami támogatásnak. Az önkormányzatok működéséhez adott támogatás sem minősül a 87. cikk értelmében támogatásnak.

Ha nem vállalkozási tevékenységet végző szereplők a kedvezményezettjei a támogatásnak, akkor sem minősül az intézkedés a 87. cikk alá tartozó támogatásnak.

3.1.2. Állami forrás

Egy állami intézkedés attól lesz állami támogatás, hogy közpénzeket áramoltatnak a vállalatoknak. Tehát a pénzátutalás az államtól indul el, és ez által az állam bizonyos jövedelemtől esik el.

Amikor a 87. cikk államról rendelkezik, akkor ez bármely közhatóságot jelenthet, nemcsak a központi államot, kormányt. A kormány összes döntése minősülhet állami támogatásnak. Az állam fogalmába beletartozik az összes önkormányzat, a helyi, a megyei és a regionális szint valamint a település-társulások is. Mindezen intézményeket, hatóságokat a 87. cikk államnak minősíti.

Ebből nehézségek is adódnak. Szükséges, hogy gazdaságpolitikai szempontból is nyomon követhető legyen az önkormányzatok tevékenysége.

> *Franciaországban 36 000 település van, mindegyiknek megvan a saját önkormányzata és ezek mind képesek arra, hogy gazdaságfejlesztési tevékenységet végezzenek. Pontosan megtudni, hogy ezen önkormányzatok milyen tevékenységet végeznek, rendkívül nehéz feladat.*

A Bizottság felé a központi állam felelős a támogatásokért, csakúgy, mint az Európai Közösségek Bírósága irányában, hiszen a központi állam írta alá a Római Szerződést. Ezért a belső jogrendben olyan szabályokat kell megfogalmazni, amelyek lehetővé teszik, hogy a helyi szinten nyújtott támogatásokról is legyenek információk.

> *Franciaország legalább 20 éve foglalkozik ezzel a kérdéssel, de még mindig nem sikerült az önkormányzatokat rávenni arra, hogy a közösségi szabályokat betartsák. Vannak a közösségi*

szabályok és a francia jogrendbe átültetett szabályok. Amikor politikai előjogokat kapnak a helyi önkormányzatok, akkor a szabadság alapelve érvényesül, és nehéz a központi állam számára a már odaadott jogokat visszavenni az önkormányzatoktól. és ezzel mozgásterüket korlátozni.

Nemrégiben az Európai Bizottság elítélte Franciaországot, egy olyan támogatásért, amelyet egy vállalkozás odavonzása érdekében nyújtottak az egyik francia régióban. Olyan támogatásokról volt szó, amelyet a helyi önkormányzat nyújtott, és amiről a központi szintnek nem volt tudomása. De ebben az esetben is a francia államot ítélte el a Bizottság. A helyi önkormányzatoknak van jogosítványa támogatás-nyújtásra, de a szóban forgó helyi önkormányzat nem vette figyelembe a közösségi szabályokat, és a francia állam sem ültette át teljes egészében a közösségi állami támogatásokra vonatkozó jogot.

A Strukturális Alapokért az államok felelnek. Ha az Alapokat vállalatok támogatására használják, akkor ez állami támogatásnak minősül. A Bizottság Regionális Főigazgatósága egy meghatározott összeget engedélyez Franciaország számára. Miután a pénzek megérkeznek Párizson keresztül az adott régióba, a Verseny Főigazgatóság Brüsszelben ellenőrizni fogja, hogy legális-e e pénzek kiutalása.

Lille környékén sok acélipari vállalat működik. E terület a Strukturális Alapok 1. célkitűzése alatt kap támogatást, mert jelentős a munkanélküliség. E programcsomagban szerepelt az acélipari cégek támogatása a Regionális Alapból. Néhány millió FRF-ról volt szó. Az addicionalitás elve alapján nemzeti forrásokat is hozzá kellett tenni a támogatáshoz, így a régió is hozzájárult a beruházás megvalósításához. Ezt a Regionális Főigazgatóság elfogadta. A Verseny Főigazgatóság viszont – jogosan - azt kérte, hogy igazoljuk, a támogatás jogosságát. A Verseny Főigazgatóság aztán elítélte ezt a támogatást, mert azt mondta, hogy az acélipar területén az adott államnak nincsen joga támogatást nyújtani. Így vissza kellett azt fizetni.

Még akkor is, ha közösségi beavatkozásról van szó, az egyik Főigazgatóság felülvizsgálhatja a másik döntését. Jelen esetben a Regionális Főigazgatóság és a Verseny Főigazgatóság közötti ellentétről volt szó. A vállalat szempontjából nagyon kínos helyzetet eredményezett az, hogy az állam nem ellenőrizte megfelelően az Alapok felhasználását.

Az állami vállalatok, ha leányvállalataikat finanszírozzák, szintén állami támogatást nyújtanak.

A francia elektromos művek, az EDF 100%-os állami tulajdonban van. E vállalat a francia áramszolgáltatás 98%-át biztosítja. Ha az EDF az állami vállalatoknak csökkentett áron értékesíti az áramot, akkor állami támogatást nyújt.

Mindig fel kell tehát mérni, hogy a felhasználók, a fogyasztók milyen előnyben részesülnek az állami szolgáltató tevékenysége révén, és ellenőrizni kell, hogy e szolgáltatásokat ki finanszírozta. A Bizottság ilyen esetekben azt vizsgálja, hogy az állami vállalatok tevékenységében milyen állami támogatások rejtőznek, s ha ilyet talál, akkor azt szankcionálja.

Az Európai Bíróság döntése szerint a koncesszió keretében közszolgáltatást végző vállalatok tevékenységét is ellenőrizni kell, hiszen az állam delegálja a közszolgáltatás elvégzését, így az ő tevékenységük is állami támogatásnak minősülhet.

Mindig van egy szolgáltató, amely a versenypiacon lép fel. Feltétel, hogy az előnyt pénzügyileg ki lehessen mutatni. A Bizottságnak nem kell számszerűsíteni az előnyt, elég, ha megállapítja ennek létezését.

A francia bányaiparban gondok vannak, sok bánya bezárt. Ezeken a vidékeken támogatni kívánják a vállalatok megtelepedését. Az állami támogatások egy része a helyi önkormányzatokhoz áramlik, iparosítási alapokból. Itt egy olyan gazdaságfejlesztési politika megvalósításáról van szó, amely az adott területet érinti. Azok a pénzek, amelyek ezekbe a régiókba irányulnak, nem számítanak állami

támogatásnak, kivéve azokat az eseteket, amikor helyi önkormányzati intézkedések egy adott céget hoznak előnyös helyzetbe. Az önkormányzat pénzt kap területrendezésre, hogy a megtelepülni kívánó vállalatokat fogadni tudja. Ha ezért a tevékenységért az önkormányzat nem kér pénzt az odatelepülő vállalatoktól, akkor ezt állami támogatásnak kell tekinteni, mert ez előnyt jelent az odatelepülő cég számára (Pl. a közművesített telket piaci árnál alacsonyabb áron adja tovább).

3.1.3. Szelektivitás

Egy másik jellemzője az állami támogatásnak, hogy szelektívek egy régióra, egy gazdasági ágazatra vagy adott vállalatokra nézve. Azok a támogatások, amelyek egy-egy ágazatra, vagy amelyek egy adott régióra vonatkoznak, támogatásnak minősülnek.

Franciaországban például bizonyos ágazatokra vannak fejlesztési tervek. Ilyen volt 1997-ben a textilipar megmentésére vonatkozó terv. Ez támogatásnak minősült, hiszen egy adott iparág fejlesztése volt a cél.

Görögország más adókulcsot akart bevezetni az exportáló cégekre. 1980-ban Görögország nem volt tagja az EU-nak, de a Bizottság támogatásnak minősítette az intézkedést, mert úgy vélte, hogy az alacsonyabb adókulcs segíti az exportáló cégeket.

Olaszországban a kormány a 1980-as évek végén szerette volna csökkenteni a szociális terheket azoknál a cégeknél, amelyek női munkaerőt alkalmaznak. Az intézkedés célja a női foglalkoztatás növelése volt. A Bizottság állami támogatásnak minősítette az intézkedést, mert a textilipar nagy előnyt élvezett ebből az intézkedésből, hisz ott sok nőt foglalkoztatnak.

Franciaországban 1998-ban megvizsgálták, hogy az iparban milyen korú emberek dolgoznak. Elsősorban a 40-45 éves korosztály dolgozik az iparban, és ez igaz volt az autóiparra is. A kormány elő akarta segíteni az 50-53 évnél idősebb dolgozók előnyugdíjazását, oly módon, hogy az előnyugdíj idejére a költségek egy részét az állam vállalta át a vállalattól. Ezt a Bizottság állami támogatásnak minősítette, mivel az autóipar ez által jelentős előnyökhöz jutott, mert az 50-53 éves korosztály ezen ágazatban, többségben volt.

Mindig végig kell gondolni, hogy kit részesítenek előnyben ezek az intézkedések. Franciaországban nyilvánvaló volt, hogy az autóipar a kedvezményezett, de Franciaország általános intézkedésnek szerette volna azt beállítani.

1997-ben a francia kormány egy új adót szeretett volna bevezetni a gyógyszeriparra, hogy csökkentse a szociális kiadásokat. Az intézkedés a kutatás-fejlesztési tevékenységet akarta erősíteni, így az adó mértéke a kutatás-fejlesztési tevékenység mértékétől függött. Erről a kérdésről a francia Államtanács előzetes értelmezést kért az Európai Bíróságtól. Azt vizsgálták meg, hogy a francia vállalatok részesültek-e előnyben. A Franciaországban megtelepült gyógyszeripari cégek többsége a kutatás-fejlesztési tevékenységet más államokban, például USÁ-ban vagy Angliában végzi, és csak a termelés folyik Franciaországban. Az a tény, hogy az adók kiszámítása e vállalkozásokat speciális helyzetbe hozta, támogatásnak minősítette az intézkedést.

3.1.4. Versenyre való hatás

A vállalkozásnak a piacon kell tevékenykedni, mert ellenkező esetben az intézkedés nem tartozik a 87. cikk hatálya alá.

Az Airbus európai program a repülőgép gyártására. E program támogatása nem minősült támogatásnak, mert nem volt piac. Európai viszonylatban ez az egyetlen egy európai repülőgép gyártó volt. A konkurencia nemzetközi viszonylatban, az USA viszonylatában érvényesült.

3.1.5. Közösségi kereskedelemre gyakorolt hatás

Ahhoz, hogy az intézkedés a 87. cikk értelmében állami támogatásnak minősüljön befolyásolnia kell a tagállamok közötti kereskedelmet. Még abban az esetben, ha a

vállalkozás nem saját maga exportálja a termékét, hanem a helyi piacra gyárt, akkor is támogatásnak minősül, mivel a termékek áramolnak a piacon, és az adott piacra a konkurensek nem tudnak behatolni, mert azt piacot a támogatott vállalkozás termékei uralják.

Hasonló az eset akkor, ha Unión kívüli exportra termelő céget támogatunk. A juttatás támogatásnak minősül, amennyiben a támogatott exportáló vállalkozás versenyben van az exportpiacon egy másik európai vállalattal.

A versenyre gyakorolt hatásnak jelentősnek kell lenni. A közösségi jog rendelkezik arról, hogy vannak olyan kereskedelemtorzító hatások, amelyek elhanyagolhatók. Ezekről az ún. *de minimis* szabály rendelkezik. E szabály lehetővé teszi, hogy e támogatások kikerüljenek a Bizottság ellenőrzési eljárása alól, tekintettel arra, hogy ezek hatása a kereskedelem szempontjából elhanyagolható.

Az állami támogatások fogalmának, az általános tiltásnak, az állami támogatások ismérveinek áttekintése után az állami támogatások formái kerülnek ismertetésre.

Kérdések

Az előadás arra mutatott rá, hogy a tagállamok állandó harcban állnak a Bizottsággal, még az őstagállamok is abban érdekeltek, hogy támogatást nyújtsanak vállalkozásaiknak. Ha ez így van, akkor felmerül az a kérdés, hogy Magyarországnak előcsatlakozási állapotában milyen taktikát lenne célszerű követni a szabályok alkalmazásában?

A tagállamok gazdaságpolitikát folytatnak az állami instrumentumokkal. Jogilag és politikailag kényszer hatásának vannak kitéve a tagállamok, és rákényszerülnek arra, hogy pénzügyileg is fellépjenek nehézségek megoldása érdekében. Például akkor, amikor egy iparág szerkezetátalakítására kerül sor, emellett a gazdasági és szociális kohéziót biztosítani kell az adott területen. Az állami támogatás olyan terület, ahol sok konfliktus van a Bizottsággal, sor peres ügyre kerül sor. A Verseny Főigazgatóságnak időnként dogmatikus az állásfoglalása. A biztos, Monti úr, aki egy egyetemi tanár, kijelentette, hogy sokkal jobban érdeklik a gazdasági doktrínák, mint a politikai jellegű kérdések.

Kelen Zsuzsa: Maguk a szabályok elég nagy mozgásteret biztosítanak, ezért célszerű, hogy a támogatásokért felelős szervek konzultáljanak a Támogatásokat Vizsgáló Irodával annak érdekében, hogy a megalkotandó szabály összhangban legyen a közösségi szabályokkal, ugyanakkor az indokolt támogatás nyújtható legyen. A lehetséges kivételekkel az előadás további része fog foglalkozni.

3.2. Az állami támogatások formái

A 87. cikk úgy fogalmaz, hogy a támogatások bármilyen formát ölthetnek. Az állami támogatások területén a közigazgatási szervek fantáziájára van bízva, hogy milyen formát vezetnek be. Nem csak a vissza nem térítendő támogatások minősülnek állami támogatásnak, hanem például az is, ha az állam tőkét juttat az állami vállalatoknak - még akkor is, ha mostanra a 100%-os tulajdonú állami vállalatok már gyakorlatilag megszűntek létezni. A vissza nem térítendő támogatás, illetve a tőkejuttatás a klasszikus állami támogatások közé sorolható.

Emellett vannak más formák is, amelyek szintén állami támogatásnak minősülnek. Ilyen például a kamatkedvezmény, amikor a kedvezményezett a piaci feltételeknél kedvezőbb kamatlehetőségekhez jut; vagy a kedvezményes kölcsönök és a lízing. Az olyan bérleti szerződések is állami támogatásnak minősülnek, ahol az állami hatóság részben vagy

egészben magára vállalja a bérleti díjat. Az állami támogatások sorába tartoznak a visszatérítendő támogatások is.

Franciaországban a kutatás-fejlesztésre különböző támogatási programokat fejlesztettek ki.

Például létezik egy olyan támogatási program, amely a kutatás elvégzéséhez nyújt előleget a vállalkozásoknak. Amennyiben a kutatás eredménnyel jár, tehát a vállalkozás képes arra, hogy a kutatás révén innováljon, és ezt értékesíti a piacon, akkor ezt sikernek könyvelik el, és a vállalkozás köteles visszatéríteni a támogatás-előleget. (Az előleg azért minősül támogatásnak, mert kamatmentes kölcsönt kapott a vállalkozás.)

Kudarc esetén, tehát a vállalkozás nem tudja sikerre vinni a kutatást, nem sikerül egy új terméket kifejlesztenie, nem kell a kapott előleget visszafizetni, és az vissza nem térítendő támogatásnak minősül.

Ez a Franciaországban alkalmazott rendszer olcsóbb az államháztartás szempontjából, mint a másik megoldás, amikor a vállalkozások vissza nem térítendő támogatásban részesülnek. Viszont a Bizottság nem tudhatja azt, hogy egy sikeres kutatásról van-e szó vagy sem. Így úgy veszik, mintha a kutatás elbukott volna, és úgy tekintik, hogy itt vissza nem térítendő támogatásról van szó, függetlenül a végeredménytől.

A támogatások adókedvezmény, adóelőleg-kedvezmény, illeték-kedvezmény, bér-járulék kedvezmény, társadalombiztosítási járulék kedvezmény formáját is felölthetik.

Például 1997-ben a TB költségeket enyhítették a textil/konfekcióiparban. Ezt a támogatási programot a Bizottság a Római Szerződéssel összeegyeztethetetlennek minősítette.

Gyakran alkalmazott forma a helyi *adókedvezmény*. Az iparűzési adó tekintetében lehetőség nyílik az önkormányzatok számára arra, hogy - időben korlátozott - mentességet biztosítsanak ezen adó alól.

Ugyanez érvényesül egyéb esetekre is. A Bizottság úgy tekintette, hogy a tény, hogy az állam - amely bármely közigazgatási szervét jelenti - lemond arról, hogy egy bizonyos követelését visszaszerezze, támogatásnak minősül.

Rengeteg alkalommal ítélték el a német kormányt, mert lemondott követeléséről olyan vállalatok esetében, amelyek szerkezetátalakításon mentek keresztül az új tartományokban.

A *követelésről való lemondás* ugyanolyan, mintha adókedvezményben részesülne az adott vállalkozás. A Bizottság úgy tekintette, hogy abban az esetben is állami támogatásról van szó, ha az állam ugyan utána megy a követelésének, de nem alkalmaz büntető/késedelmi kamatot.

A támogatások területén vannak még komplikáltabb helyzetek. Például a kölcsönök után vállalt *állami garancia*, illetve viszontgarancia esete. A Bizottság külön közleményt tett közzé a garanciákról, amelyben arról rendelkezett, hogy az állami garanciák mely esetekben minősülnek állami támogatásnak. A bizottsági közlemény a garancia összegére, a garancianyújtás feltételeire és annak időtartamára tett megállapításokat. A Bizottság jelenlegi gyakorlata szerint, egy felvett kölcsönre nyújtott garancia nem minősül állami támogatásnak, amennyiben a garancia nem fedezi a kölcsön 80%-át.

Nehéz helyzetben lévő vállalatok általában garancia nélkül nem tudnak kölcsönhöz jutni. A garancia díjat össze kell vetni azzal az összeggel, amelyet egy magáncég kérne a garanciáért.

Franciaország írásban jelezte a Bizottságnak, hogy garancia nyújtására támogatás programot indít. E programot már egy éve tervezik. Azóta vitatkoznak arról a Bizottsággal, hogy mi minősül összeegyeztethetetlen állami támogatásnak.

A közvetlen támogatások mellett léteznek *természetbeni támogatások* is. Például amikor egy vállalkozás a telekhez piaci ár alatt jut. A Bizottság egy közleményt fogalmazott meg a

telekvásárlásra nyújtott támogatásokról, hogy könnyebben meghatározható legyen, mi minősül állami támogatásnak. Általános körülmény az, hogy nincs állami támogatás, amennyiben az értékesítés piaci feltételek között, árverés keretében történik. Amennyiben csak egy vevő van, a piaci árnak minimálisan a telek önköltségének kell megfelelnie, annak az összegnek, amelyet az önkormányzat a telek megszerzésére fordított. A telekár meghatározásánál figyelembe kell venni azt is, hogy az állam milyen beruházásokat eszközölt a telken, például telekszint megemelése, vízhálózat, környezetvédelmi beruházás. (A telekhatáron kívül végzett munkálatok támogatása nem minősül állami támogatásnak.) Bármilyen munkát végzett az önkormányzat a telek feljavítása érdekében, azt bele kell kalkulálni a telek értékesítési árába, annak érdekében, hogy az ne minősüljön állami támogatásnak. Egyetlen vételi ajánlat esetében általában független szakértőket kérnek fel az ár megállapítására. (Vita vagy nagy eltérés esetén több ajánlatot kell beszerezni.)

> *Franciaországban egy állami szerv felelős a föld értékének meghatározásáért. A Bizottság ennek az intézménynek az árait elfogadja, még akkor is, ha az ott foglalkoztatott szakértők az államigazgatás részei.*

Nem minősül állami támogatásnak az az *infrastrukturális beruházás*, amely nemcsak egy vállalatnak kedvez. Például, ha az önkormányzat létrehoz egy ipari övezetet, tehát infrastrukturális munkálatokat végez, villanyt vezet be, csatornát épít, kábeleket fektet le, vagy az úthálózatot építi ki. Ezek a beruházások, amennyiben az összes potenciális telekvásárló javát szolgálják, nem minősülnek állami támogatásnak. Ezek a beruházások az önkormányzat gazdaságpolitikájába illeszkednek be, melynek célja új vállalatok adott településre való letelepedésének ösztönzése. Ebben az esetben nem egy vállalkozás a kedvezményezett, hanem az összes ott megtelepülő vállalkozás, így ezen intézkedés nem specifikus, nem vállalkozásra szabott beruházás.

Állami támogatásról lehet szó abban az esetben is, ha egy *közszolgáltatás árában csökkenés* következik be. Például egy felhasználó olcsóbban jut elektromos áramhoz, amennyiben az elektromos áramot egy állami cég szolgáltatja. Állami támogatásnak számít az is, ha az önkormányzat egy vállalat dolgozóinak szállítási költségét magára vállalja, és az, hogy állami cégek fizetik azokat a dolgozókat, akik átmenetileg versenypiacon tevékenykedő vállalatokhoz mennek dolgozni, anélkül, hogy a magánvállalat ezért fizetne.

> *Volt egy ilyen eset az elmúlt évben, amikor egy francia cég versenyben volt egy portugál céggel a helikopter-javító piac egy nagy részének megszerzéséért. A portugál cég szerezte meg a piacot, mert az ő áraik alacsonyabbak voltak a francia cég árajánlatánál. Végül azonban megsemmisítő határozat született ebben az ügyben, mert a portugál hadsereg finanszírozta a portugál cég dolgozóinak nagy részét, ezért tudott az európai versenytársaknál alacsonyabb árakat kínálni. Ezzel az indokkal meg lehetett vétózni a döntést, állami támogatásnak lehetett minősíteni azt, hogy a védelmi minisztérium fizette a portugál cégnél dolgozók bérét.*

Az állam különböző eszközöket is kölcsönözhet a cégeknek, anélkül, hogy annak bérleti-díját megfizettetné, ez is állami támogatásnak minősül.

3.2.1. Támogatástartalom számítása

Ahhoz, hogy felmérjük, hogy mit jelent az állami támogatás, számításokat kell végezni. A *vissza nem térítendő támogatás* esetén a helyzet egyszerű, hiszen a támogatástartalom egyenlő a vállalatnak átadott támogatás összegével. A többi esetben azonban meg kell nézni, hogy mekkora az intézkedésben a támogatási elem. Az elv az, hogy be kell azonosítani azt az összeget, amelyet az állam kifizet, vagy nem kap meg a támogatás folyósítása esetén.

Amikor a cég visszafizeti a támogatást (pl. *kamatmentes hitel* esetében), a támogatástartalmat a meg nem fizetett kamat jelenti, amelyet a piaci kamat segítségével és az időbeni eltolódás

figyelembevételével (jelenérték-számítás) lehet kiszámolni. A *garancia* esetében a számítási mód hasonlóan komplikált.

A Bizottság szeretné meghatároztatni azt, hogy egy adott támogatás milyen előnyt jelent a vállalkozásnak. Egy-egy projektnél többféle állami támogatásról is szó lehet, többféle állami forrásból, így ez elég bonyolult számításokat igényelhet.

A Bizottság a *regionális támogatásról szóló iránymutatásában* pontos képleteket ad a támogatási elem kiszámítására. Minden tagállam esetén megadja a referencia kamatlábat, amely alapján a számításokat el lehet végezni. (Jelenleg a Franciaországra vonatkozó kamatláb 5,5%.)

A *bruttó támogatástartalmat nettó értékre* kell átszámolni. Bizonyos támogatásokra adók terhelődnek. Például a beruházási támogatásokat bevételnek tekintik, és társasági adót kell rá fizetni, ami 33% Franciaországban. Ezen adófizetési kötelezettség levonásával kapható meg a nettó támogatástartalom.[2] A Bizottság minden évben eljuttatja az egyszerűsített támogatástartalom-számítási képletet a tagállamokhoz.

Kérdések

A kérdés a nem közvetlen pénzügyi támogatás formájában nyújtott támogatások összegére vonatkozik. Például, ha egy vállalat az önkormányzattól kedvezményes áron, vagy ingyen kap egy telket a beruházáshoz, és ez egy jól felkészült vállalkozás, tehát szeretné meghatározni a támogatási elemet, akkor mit tud tenni? Hagyatkozhat-e az önkormányzatra, és megkérdezheti tőle, hogy mi az eladási ár, és ezt az összeget tűntetheti fel támogatásként, vagy milyen módszert alkalmazhat? Mi van, ha az önkormányzat téved? Bejelentés esetén kell-e dokumentációt mellékelni a számításokra vonatkozóan?

A telek támogatásnak minősül, melynek mértéke a piaci ár és a vállalat által fizetett ár különbsége. A piaci ár vagy hasonló telek árával egyenlő, vagy, ha ilyen nincs, akkor a szakértők határozzák meg az árat, figyelembe véve a bekerülési értéket és a területrendezési és infrastrukturális célú kiadásokat, és ezt hasonlítják össze a fizetett árral. A Bizottság többféle szakvéleményt kér be a piaci ár meghatározásához. (A telek értékének meghatározásáról létezik egy bizottsági közlemény.)

[2] A nettó érték kiszámítása a tagállamonként azonos tényleges támogatási mértékek alkalmazása miatt szükséges (pl. a társasági nyereségadó tagállamonként különbözhet).

4. Mikor nincs szó állami támogatásról?- Hogyan lehet kikerülni a 87. cikk hatálya alól?

Nagyon nagy a kísértés a tagállamok számára, hogy kikerüljenek a 87. cikk hatálya és a Bizottság ellenőrzése alól. Ugyanis, ha az adott intézkedés nem tartozik a 87. cikk hatálya alá, akkor az állam akár 100%-os támogatást is nyújthat.

Jogilag sok bizonytalanságnak enged teret az a tény, hogy nehéz megkülönböztetni a támogatási eseteket a nem támogatási esetektől. Ha a meghozott intézkedést az állam nem minősíti állami támogatásnak, akkor az nem is ellenőrizhető. Csakhogy meg kell bizonyosodni arról, hogy az adott intézkedés tényleg nem esik a 87. cikk hatálya alá, mert ha a Bizottság azt állapítja meg, hogy az adott intézkedés mégis a 87. cikk hatálya alá tartozik, akkor büntetést kell fizetni. Ebben az esetben a vállalkozásra nehezedő kamatterhek nagyon nagyok lesznek. Tehát vagy országhatáron belül próbálják a tagállamok e kérdést eldönteni, vagy a Bizottsághoz kell fordulni, hogy egy adott intézkedés támogatás-e vagy sem. Ha támogatásnak minősül, akkor a klasszikus eljárás vonatkozik rá, és meg kell várni a Bizottság engedélyezését.

Nem minősülnek állami támogatásnak a szociális jellegű intézkedések, az általános jellegű intézkedések, és az sem, amikor az állam magánbefektetőként lép fel a versenypiacon.

4.1. Szociális támogatások

Nem állami támogatás a *magánszemélyeknek vagy a fogyasztóknak nyújtott támogatás*.

> *Például a nyolcvanas években a francia állam szerette volna modernizálni a francia autóparkot. 1987-ben a kormány kidolgozott egy autóvásárlási bonuszt. A fogyasztóknak 10 000 FRF-t engedtek el, ha új autót vásároltak, és a régi autóját leadta. Ez a bonusz nem különböztette meg a fogyasztókat aszerint, hogy milyen terméket vettek, tehát nemcsak a francia autók vásárlására vonatkozott. Mivel ez a bonusz nem volt francia autóhoz kötve, a fogyasztókat támogatta, nem a francia autóipart, így nem minősült állami támogatásnak.*

Bizonyos helyzetekben nehéz megkülönböztetni az állami támogatást a nem állami támogatástól. A szociális jellegű támogatások esetében például vannak olyan támogatási formák, ahol az állami intézkedések pénzügyi előnyben részesítik a vállalatokat, annak érdekében, hogy azok szociális intézkedéseket tegyenek. Ilyen esetekben a támogatás nem a vállalatokat illeti, hanem a dolgozókat, és ennek kompenzációs támogatásnak kell lennie, vagyis nem járhat a vállalat „szokásos" költségeinek csökkentésével.

> *Korábban bányák bezárásának és átalakításának példája került ismertetésre. Ebben az esetben a bányáknak rengeteg – törvényben előírt - költséget kell viselniük: nyugdíj, végkielégítés. Az esetet felterjesztették a Bizottság elé, aki azt mondta, hogy a felmerülő pénzügyi intézkedéseket az állam azért vállalta magára, mert a bányászoknak speciális jogállása van. E speciális jogállásból adódó terhek alól igyekeztek a vállalatokat mentesíteni. Ezek szociális intézkedések voltak, és csak a vállalat dolgozóit érintették, így nem tartoztak a 87. cikk hatálya alá.*
>
> *Franciaországban a munkanélküli-segély folyósítása éveken keresztül egyénnek szóló támogatásnak minősült, nem vállalatnak szóló támogatásnak. Létezett egy francia foglalkoztatási alap, amely célja a részleges munkanélküliségen való javítás volt. Egy vállalat átmeneti időre elbocsáthatta a dolgozót, ezen időszakra az állam magára vállalta a munkanélküli segély egy részét. A dolgozó egy idő után aztán újra munkába állt. A Bizottság úgy vélte, hogy ez az intézkedés a vállalatokat támogatja, mert ha nem lett volna ilyen intézkedés, akkor vagy a vállalatnak kellett volna kifizetni a végkielégítéseket, vagy meg kellett volna tartani a dolgozókat, és folyósítani nekik a fizetésüket.*

Akkor, amikor az egyének javára fordított intézkedésekről beszélünk, a vállalkozás formáját is érdemes figyelembe venni.

Franciaország vität folytat a Bizottsággal arról, hogy új vállalkozások létrehozására vállalkozóknak nyújtott kamatmentes kölcsön támogatás-e vagy sem. Új vállalkozások létrehozataláról van szó olyan piacon, ahol eddig még nem dolgoztak. Kérdés, hogy ez még nem létező vállalkozásoknak nyújtott támogatásnak minősül-e, vagy pedig magánszemélynek jutatott kölcsönnek. Ez utóbbi esetben a juttatás nincs hatással a piac alakulására. Fontos, hogy e juttatások minősítésre kerüljenek és az is fontos, hogy jogcím elnevezése pontos legyen (pl. támogatás új vállalkozásoknak, vagy támogatás a vállalkozást elindítani kívánó személyeknek). E kérdés még nincs lezárva.

A vállalati inkubátorházakkal kapcsolatban hasonló probléma merül fel. Itt is induló vállalkozásokról van szó, ezek befogadásáról, tanácsadásról, és arról, hogy közös szolgáltatást kapnak az indulók (kommunikáció, víz, áram). Felmerül a kérdés, hogy ezek az intézkedések a vállalkozásokat, vagy pedig magánszemélyeket segítenek-e, tehát a 87. cikk hatálya alá tartoznak vagy sem. A Bizottság még nem foglalt állást e kérdésben.

A szociális támogatások problematikus intézkedések, bizonyos esetekben támogatásnak minősülnek, bizonyos esetekben nem.

4.2. Általános intézkedések

Az általános intézkedések elterjedtebbek, mint a szociális intézkedések.

Ha létezik egy olyan állami intézkedés, amely az ország egész területére vonatkozik, és a szabály azt mondja ki, hogy mindazok a vállalkozások, amelyek az előírt feltételeknek eleget tesznek, automatikusan megkaphatják a támogatást, akkor ez általános intézkedésnek minősül, és nem állami támogatásnak.

Franciaországban és Írországban más a társasági adó mértéke (Franciaország - 33%, Írország 10%). Úgy lehet tekinteni, hogy ez a verseny torzulásához vezet, mivel az Írországban letelepült cégek kevesebb társasági adó fizetnek, mint a franciák. Minthogy olyan intézkedésről van szó, amely az ország teljes területére vonatkozik, nem lehet hivatkozni arra, hogy itt a verseny torzulásáról van szó azáltal, hogy más a társasági adó szintje két tagállamban. Üdvözítő az lehet, ha bekövetkezik az adóharmonizáció a Közösségen belül.

A francia vállalkozások sokszor azzal indokolják külföldre távozásukat, hogy Franciaországban nagyon magas a társasági adókulcs. Franciaország nem támadhatja meg a többi tagállamot azért, mert ott mások az adózási szintek.

Az általános intézkedések akkor minősülnek állami támogatásnak, ha tartalmaznak specifikus előírásokat.

Az írek csak a feldolgozóipartól igényeltek 10%-os társasági adót, és más ágazatokban ennél magasabb (20%-os) kulcsot alkalmaztak. Az írek arra hivatkoztak, hogy az államháztartási egyensúly miatt nem tehették meg, hogy az összes ágazatra csökkentsék a társasági adó kulcsát, és mindenütt 10%-os kulcs érvényesüljön. A Bizottság az ágazati specificitás ismérvét széles körűen értelmezte, és kérte az írektől, hogy az összes ágazatra azonos társasági adót szedjenek be.

Az adózás területén az általános intézkedések a tagállamoknak azt a lehetőségét jelentik, hogy speciális adózási feltételeket hozzanak létre, de nem ágazatonként, hanem például a kis- és középvállalkozásokra vonatkozóan. Ha a tagállam olyan intézkedést hoz, amely az összes KKV-nak azonos adózási feltételeket állapít meg, egy olyan adókulccsal, amely más, mint a nagyvállalatokra vonatkozó adókulcs, akkor ezt a Bizottság nem fogja állami támogatásnak minősíteni. Úgy tekinti, hogy a kedvezményezettek körét nem az állam szabja meg.

A Bizottság az autóipart kedvező helyzetbe hozó állami támogatásnak minősítette azt az intézkedést, melyben a francia állam magára vállalta az előnyugdíjazási költségeket, abban az esetben, ha a vállalkozásnál dolgozók több, mint 25%-a 50 és 53 év között volt. Ez utóbbi feltételt

kellett megszüntetni ahhoz, hogy az intézkedés általános intézkedéssé váljon. Így jelenleg Franciaországban bármely vállalkozás előnyugdíjazhatja 50 év feletti dolgozóit, és ehhez pénzügyi támogatást kaphat az államtól.

A kutatás-fejlesztésre jutatott adóelőleg is általános intézkedésnek minősül. A francia vállalkozások csökkenthetik társasági adójuk összegét a kutatás-fejlesztési kiadásokkal. Ebben az esetben objektív tényezők - a kutatási költségek - szolgálnak a csökkentés mértékének kiszámítására.

Jelenleg a kutatóintézetek a párizsi régióban és Lyon környékén koncentrálódnak. 1998-ban a kutatóintézetek területi megoszlásának javítása érdekében azt tervezték, hogy a vállalkozások adója súlyozva kerül csökkentésére, annak függvényében, hogy kutatásaikat hol végzi. Ez a súlyozás - a regionális specifikum bevezetése - azt eredményezte, hogy az intézkedés támogatássá vált. A Bizottságnak vizsgálnia kellett volna ezen intézkedés összeegyeztethetőségét is. Ilyen körülmények között Franciaország úgy döntött, hogy visszakozik, és nem vezeti be ezt a tervezett intézkedést.

A vállalkozások megtehetik azt, hogy társasági adójukat csökkentik annak függvényében, hogy mennyit költenek az alkalmazottak képzésére (belső képzés, szakmai képzés, stb.). Franciaország olyan intézkedést tervezett, amelynek kedvezményezettje az összes vállalkozás, automatikusan érvényesíthető és mindenkire azonos szabályok vonatkoznak. A szabály megfogalmazása annyira általános volt, hogy nem kellett beterjeszteni a Bizottságnak, eredeti formájában érvényesíthető volt.

Franciaország nemrégiben vízgyűjtő hálózatot épített ki. A vízgyűjtő ugyan csak annak a vállalkozásnak volt hasznos, aki ott megtelepült, de elvileg annak a zónának az összes vállalkozása kihasználhatta volna azt. A Bizottság - annak ellenére, hogy a vízgyűjtő mellett megtelepült vállalkozás volt a legnagyobb kedvezményezett - nem minősítette ezt az intézkedést támogatásnak, mert a vízgyűjtő által nyújtott szolgáltatás bárkinek, aki ott megtelepült, vagy megtelepült volna, a javára válhatott.

4.3. A magánpiaci befektető elve

A közpénzeken történő szerepvállalás esetében fel lehet tenni a kérdést, hogy azt magánbefektető is végrehajtotta volna-e vagy sem. A tőkejuttatást folyósította volna-e egy holding leányvállalatának, hasonló feltételek mellett. Az államnak el kell gondolkodni azon, hogy a juttatás révén számít-e arra, hogy olyan bevételre tesz szert, amelyre egy magánvállalkozás is számíthatna a versenyfeltételek között. Azt kell megvizsgálni, hogy a juttatásban részesülő vállalkozás előtt megnyíló gazdasági perspektívák igazolják-e a juttatás odaítélését. A kérdés konkrétan úgy merül fel, hogy egy, az államtól független vállalkozó ugyanígy járt volna el vagy sem.

Az állami vállalkozásoknak juttatott juttatások esetében meg kell vizsgálni azt, hogy nem olyan vállalkozást segít-e az állam, amely már bajban van, és amelyet csak mesterségesen tartanak életben. Meg kell különböztetni két esetet, egyrészt amikor a vállalkozás továbbélését tesszük lehetővé azáltal, hogy talpra állítjuk, másrészt azt, amikor csak mesterségesen életben tartunk egy vállalatot. Meg kell vizsgálni, hogy egy tudatos vállalkozó mit tenne hasonló esetben, és milyen a beruházás megtérülése (return on investment).

Volt egy olyan eset, amikor az állami kézben lévő francia Posta megfinanszírozta az egyik leányvállalatának a tevékenységét. Ebben a konkrét esetben a Bíróság úgy nyilatkozott, hogy egy magánvállalkozás ugyanúgy járt volna el, mint ahogy a Posta járt el. Tehát a magánvállalkozás is megtette volna azt, hogy egy bizonyos ideig veszteséges leányvállalatának tevékenységét finanszírozza, addig, míg azt talpra nem állítja. A juttatás igazolt volt ebben az esetben.

A 22 francia régió versenyzik a letelepülni kívánó vállalkozásokért. Hivatkozhatnak a francia régiók arra, hogy milyen szépek a tájak, milyen közel van a Côte d'Azur és milyen jó képesítésűek az ott dolgozók, de mindemellett a különböző kilátásba helyezett támogatások is fontosak.

Volt egy olyan ügy, amikor Franciaország jogosnak vélt egy köztámogatást, mondván, hogy önkormányzat – magánpiaci befektetőként - beruházást végzett. Az önkormányzat egy külföldi céget próbált odavonzani helyi támogatással, amitől azt várta, hogy a jövőben adóbevételei (iparűzési adó, személyi jövedelemadó, stb.) növekedjenek. A Bizottság úgy gondolta, hogy ebben az esetben nem lehet ezt a dolgot a magánbefektető elve alapján elbírálni, mert a magánvállalatoknak nincs szociálpolitikai megfontolása, az egyetlen, ami őket foglalkoztatja az a beruházás megtérülése. A szociális jólét, az esetleges adóbevétel nem lehet szempont egy beruházás eldöntésekor. Az államnak szigorúan pénzügyi beruházóként kellett volna fellépnie, anélkül, hogy figyelembe vette volna a többi szempontot, amelyek hosszabb távon biztosítottak volna szociálpolitikai fejlesztési lehetőségeket.

Összefoglalva a Bizottság szigorúan ragaszkodik a magánbefektető elvéhez. Amikor magánbefektető elvéről beszél, olyan közvetlen megtérülésű beruházásra gondol, amelyet bármely piaci szereplő megtenne, szociális és gazdaságpolitikai megfontolások nélkül. Az államnak is normál piaci szereplőként kell viselkednie.

4.3.1. Kockázati tőkealapok

Jelenleg a Bizottság a kockázati tőkeberuházásokat vizsgálja. Bizonyos tagállamokban (Franciaországban, Németországban, Angliában, stb.) állami pénzekből kockázati tőkelapokat hoztak létre. Az állam vagy helyi önkormányzat vállalja az alap finanszírozásának egy részét, és megpróbálják rávenni a magánbefektetőket, hogy ők is járuljanak hozzá a kockázati tőkealaphoz.

A kérdés az, hogy e pénzek nyújtása állami támogatás-e vagy sem, tehát az állam magánbefektetőként lép fel vagy sem.

A Bizottság vizsgálja a kérdést, mert vannak már ilyen működő alapok. Az első következtetések a következők: a kockázati tőkealapokhoz való állami hozzájárulás akkor nem támogatás, ha az marginális, ha az alapkezelést magáncég biztosítja, és ha e cég kiválasztása átlátható módon történik. Az állam nem határozhatja meg, hogy milyen cégek részesülhetnek a finanszírozásból (nem lehet államilag célcsoportokat és ágazatokat meghatározni). A beruházók javadalmazásának (haszon) azonosnak kell lenni. Ha az alap nyereséges, azt egyenlő mértékben kell felosztani az állam és a magánbefektetők között. Ha veszteséges, akkor ezt is egyenlő módon kell elosztani az említett felek között. Az állam nem vállalhatja magára a teljes veszteséget annak érdekében, hogy az alap kezelésébe bevonja a magánbefektetőket.

Látható, hogy a Bizottságon belüli is nehéz e kérés kezelése, hiszen vannak olyan Főigazgatóságok, pl. a Vállalatokért felelős Főigazgatóság, a Kutatás-fejlesztési Főigazgatóság és a Regionális Főigazgatóság, amelyek igyekeznek ösztönözni a kockázati tőkealapok létrejöttét. A Verseny Főigazgatóságnak pedig meg kell akadályozni, hogy a verseny bármilyen módon – akár a tőkealapok tevékenysége folytán – torzuljon.

4.4. A rendszer sajátosságának minősülő intézkedések

Az ilyen intézkedések beépülnek a tagállam gazdaságpolitikai, adó- és jogi rendszerébe, nem jelentenek szubjektív előnyt egyes cégek számára. Ezt a területet nagyon nehéz kezelni.

Franciaországban az önkormányzatoknak előre kellett tervezni, hogy a víztisztításnak mekkora lesz a díja. Voltak olyan önkormányzatok, amelyek különböző tarifát alkalmaztak a kis- és nagyfogyasztók számára. A díj a fogyasztástól függött, a nagyok kevesebbet, a kicsik többet fizettek. Ezt - a nagyokat előnyben részesítő megkülönböztetést - nem lehetett jogosnak tekinteni a rendszer működése szempontjából. A végső döntés az volt, hogy a nagyfogyasztók is annyit fizessenek, mint a kicsik.

5. A de minimis szabály

Vannak esetek, amikor a támogatás összege olyan kicsi, hogy az nem torzítja a versenyt. A *de minimis* támogatásokra vonatkozó szabályokról a Bizottság 1996-ban rendelkezett egy közleményben. Az elv az, hogy amennyiben egy vállalat három év alatt 100 000 eurót meg nem haladó támogatásban részesül, akkor ez a támogatás legális, mert ez az összeg nem vezet a versenytorzuláshoz. Ilyen esetekben a támogatást a Bizottság értesítése nélkül lehet nyújtani.

Néhány kivétel van, például *nem használható e szabály* az (EU-n belüli) export, a közlekedés, a mezőgazdaság, a hajóépítő-ipar támogatása esetében.

A de minimis szabály nem abszolút. Ez azt jelenti, hogy ha egy vállalat 100 000 euró támogatásban részesül három éven keresztül, és a versenytorzító hatás bizonyítható, akkor bíróság elé lehet vinni az ügyet. Ilyen helyzet lehet a határmenti területeken, például Franciaországban a Németországgal határos Elzász területén. Ha közvetlen versenyben van egy francia cég egy német versenytárssal, és megkapja a 100 000 eurós támogatást, amit beruházásra fordít, akkor a német versenytárs, aki ugyanazon a helyi piacon működik, mondhatja azt, hogy ez a támogatás az ő helyzetét befolyásolja.

A 100 000 eurós összeg három évre elterítve több támogatás összegeként is adódhat. Ugyanakkor e 100 000 euróba nem kell beleszámítani más - a Bizottság által engedélyezett - támogatásokat. A tagállamok feladata annak ellenőrzése, hogy a *de minimis* jogcímen kapott támogatások összege nem magasabb, mint 100 000 euró. Vannak tehát *de minimis* juttatások és egyéb támogatások, a kettőt nem szabad összeadni.

Ha egy vállalkozás beruházási támogatást igényel egy engedélyezett támogatási programból, egy olyan régióban, ahol erre van lehetőség, akkor ez a támogatás nem tartozik a *de minimis* szabály hatálya alá. Ha a szóban forgó beruházás 10%-ig támogatható, akkor e százalékhoz még hozzáadódhat 100 000 euró, anélkül, hogy ezt be kellene jelenteni a Bizottságnak. Az is lehet, hogy az állami hozzájárulás az elszámolható költségek 100%-át fedezi, a 100 000 eurós határ betartásával. A tagállamok szabadon döntenek arról, hogy a *de minimis* támogatások ellenőrzését hogyan biztosítják.

A *támogatás halmozódásának ellenőrzése* rendkívül bonyolult, mert a *de minimis* támogatások esetében általában helyi szinten folyósított támogatásokról van szó. (Franciaországban 36 000 település van, és rendkívül nehéz megtudni, hogy mi történik a települések szintjén.)

E helyzet a jövőben tovább bonyolódik. Jelenleg ezt a *de minimis* elvet a Bizottság egy közleményben mondta ki, amiből a jövőben rendelet lesz. A *rendeletet közvetlenül kell érvényesíteni* a nemzeti jogrendekben. Az ellenőrzés kötelező lesz, és a tagállamoknak rendszeresen be kell majd számolniuk a Bizottságnak arról, hogy hogyan tartatják be *de minimis* rendelet által előírt 100 000 eurós plafont. A rendelet elfogadása 2000. november-decemberében várható, az egyeztetések már megtörténtek. Valahányszor egy vállalkozás *de minimis* támogatásban fog részesülni, meg kell mondani a vállalkozás részére, hogy ez egy *de minimis* támogatás, és a vállalkozásnak saját magának kell döntenie arról, hogy azt elfogadja vagy sem, figyelembe véve azt, hogy a 100 000 eurós támogatási maximumban hol tart. A tagállamoknak számot kell adniuk arról, hogy milyen eszközrendszert állítottak fel a *de minimis* támogatások halmozódásának ellenőrzése érdekében.

Az ellenőrzési rendszer kiépítése meglehetősen bonyolult. A vissza nem térítendő támogatások esetében könnyű megmondani azt, hogy az adott vállalkozás elérte-e a 100 000 eurót. A *de minimis* szabály viszont az adózás területén is érvényesíthető. A vállalkozások nem feltétlenül vannak tudatában annak, hogy milyen *de minimis* támogatásnak minősülő

adókedvezményekben részesülnek. Az eddigi bizottsági közlemény nem követelt meg szigorú ellenőrzést. Jelenleg folynak a munkálatok a francia közigazgatásban e rendszer létrehozására, és látszik, hogy a feladat rendkívül komplex. Személy szerint azt javasoltam a miniszternek, hogy szüntessük meg a *de minimis* támogatást, mert nem lesz Franciaország képes annak ellenőrzésére, hogy a maximumot túllépték-e a vállalatok vagy sem. Franciaországban a trend várhatóan az lesz, hogy amennyire lehet, visszafogják a *de minimis* támogatásokat. Ez volt az új közösségi rendelet megalkotásának a célja.

Ezzel együtt a *de minimis* támogatás nyújtásának lehetősége megmarad.

6. Mentességek az állami támogatás tilalmát kimondó szabály alól

Főszabály szerint tilos az állami támogatás nyújtása. Ennek elég dramatikus hatása van, mivel az állami támogatás fogalma elég tágan értelmezhető. A közhatalom bármely beavatkozása a gazdaságba állami támogatásnak minősül, jellegéből adódóan tiltott, így ez nagyon sok embert érint, és politikai téren is számos problémát vet fel.

Az állami politika meghatározói nehezen fogadják el azt a gondolatot, hogy az állam politikájának megvalósítása érdekében mobilizálni kívánt pénzügyi eszközök alkalmazása kérdésessé válhat. A közösségi állami támogatási politika nemzetek feletti kényszert jelent, amit a tagállamok fővárosától messze határoznak meg.

A tilalom alól azonban vannak mentességek is. A mentesség alapján meg lehet valósítani olyan politikákat, amelyek egyébként tilosak lennének.

Ki kell mutatnia a tagállamnak, hogy olyan gazdaságpolitikát folytat, amely alapján meg tudja valósítani közcéljait. Eseti bizottsági engedélyre van szükség a mentességek használatához. Az állami beavatkozásnak *kompatibilisnek kell lennie a közösségi érdekekkel*, és igazolni kell a vállalatok felé irányuló támogatás *jogosságát*. A támogatás akkor jogos, ha a vállalatnak a *normális működéshez képest többletterhei keletkeznek* valamilyen kivételes okból következően (például a cég elmaradott régióban ruház be, vagy fontos kutatás-fejlesztési tevékenységet folytat, vagy szerkezetátalakításra van szüksége, vagy az alkalmazottait képzi).

A vállalatok befektetései támogathatók, ha a közösségi szabályok ezt engedélyezik. Annak ellenére, hogy e támogatások torzítják a versenyt, hozzájárulnak egy másik politika megvalósításához. Például a Közösségen belül a régiók társadalmi és gazdasági kohézióját segítik elő, vagy K+F ösztönzési politika célkitűzéseit segítenek megvalósítani. Minden alkalommal mérlegelni kell, hogy az állam milyen mértékben járul hozzá egy bizonyos célkitűzés megvalósításához. Ez az *összeegyeztethetőség* elve. Meg kell vizsgálni, hogy a támogatás és a Római Szerződés egyéb célkitűzései mennyire egyeztethetők össze. A versenypolitika csak egy a Római Szerződésben megnevezett közel 200 politika közül.

A különböző állami beavatkozásoknak – az állami támogatás fogalma szerint - szelektívnek kell lenniük. Az állam nem folyamodhat ehhez az eszközhöz, ha a vállalatnak nincs rá szüksége (*szükségesség elve*), és arányosnak (*proporcionalitás elve*) kell lennie, tehát igazodnia kell a megvalósítandó célhoz. Meg kell felelnie a közös piac elvárásainak, és emellett segítenie kell az esetleges piaci egyensúlytalanság és piaci problémák kiküszöbölését, valamint közösségi szinten hozzá kell járulnia a kohéziós politika megvalósulásához. Ezek tulajdonképpen a Strukturális Alapokra vonatkozó politika célkitűzései. Ezen alapok lehetővé teszik a különböző elmaradott régiók felzárkózását, és azt, hogy folyamatosan nőjön az életszínvonal Európában, és csökkenjenek a különbségek a különböző európai régiók fejlettségi szintjei között.

A támogatási lehetőségek igen széleskörűek és lehetővé teszik, hogy a pénzügyi eszközök segítségével változatos politikai célok valósuljanak meg.

A fent felsorolt elveket gyakorolja a Bizottság, és ezeket írja le az állami támogatási mentességek területeire vonatkozó szabályokban. Nagyon sok ilyen szabály van, melyek formái sokrétűek: rendelet, irányelv, közlemény, keretszabály, iránymutatás, levél, stb. E szabályokban megmagyarázzák, hogy a különböző területeken miként lehet beavatkozni, melyek azok a feltételek, amelyeket teljesíteni kell, milyen típusú vállalatoknak lehet segíteni, milyen eljárást kell követni, stb. A felsorolt szabályoknak (kivéve rendelet és irányelv) nincsen jogi ereje.

A másodlagos jogalkotással kapcsolatosan gondot okoz annak a közvetlen érvényesítése. A Római Szerződés nem rendelkezik egy sor jogi aktusról. A versenypolitika terén a Bizottság kezdeményez egy sor jogi aktust az adott politikára - nemcsak a versenypolitikára - vonatkozóan.

Például a telkek értékesítése tekintetében a Bizottság közleményt adott ki, akárcsak a garanciákra.

A másodlagos szabályokról a Bizottság megjelentetett egy vastag, sárga kötetet, kb. 1500 oldalon.

Az új szabály-tervezetek szövegét – azok elfogadását megelőzően - a Bizottság és a tagállamok megvitatják Brüsszelben. Az egyeztetések sokszor nagyon hosszú időt vesznek igénybe. Tizenöt tagállam vesz részt az egyeztetésben, néha vétópozíciókat definiálnak a tagállamok nemzeti érdekeik miatt. A Bizottság arra törekszik, hogy a konszenzus a lehető legszélesebb körben alakuljon ki, ugyanis e tervezeteket a Bizottság tagjainak kell megszavazniuk. A biztosok különböző tagállamokból származnak, és eltérő koncepciót képviselhetnek a tekintetben, hogy a gazdaságpolitikákat hogyan kell vezérelni. Annak ellenére, hogy nem az országukat képviselik, mégis figyelembe veszik az országuk tapasztalatát.

A másodlagos jogalkotásnak is olyannak kell lenni, amit a tagállamok elfogadnak.

Spanyolország és Németország megkérdőjelezett egy keretszabályt, és egészen a Bíróságig vitték az ügyet. A megtámadott szabály, a multiszektorális keretszabály a nagyberuházások támogatására vonatkozott. A Bíróság elvetette a két ország felvetését.

Az eltérő hatáskörrel rendelkező különböző állami szerveket nem lehet rákényszeríteni arra, hogy informális szabályokat kövessenek. A másodlagos jogalkotásnak különböző hatásai vannak a belső jogalkotásra, attól függően, hogy milyen közösségi jogszabályról van szó.

Az autóiparban - bizonyos összeg felett - be kell jelenteni a Bizottságnak, hogy milyen beruházásra kerül sor. Erről egy bizottsági iránymutatás rendelkezik. Franciaországban az önkormányzatok kinyilvánították azt, hogy nem hajlandók bejelenteni a Bizottságnak, ha ilyen támogatásokat nyújtanak. Franciaország azért tudta nehezen rábírni az önkormányzatokat a közösségi szabályok alkalmazására, mert nem ültette át azokat a francia jogrendbe. Ebből adódott az, hogy Franciaország e tekintetben jogilag rendezetlen helyzetbe került. Ha egy önkormányzatnak sikerül területére csábítani egy külföldi beruházást, nem képes jogilag biztonságos környezetet teremteni. Ez rendkívüli módon ártalmas az ország-image-ra, a régióra és a településre vonatkozóan is. Emellett az adott vállalkozó is kínos helyzetbe kerülhet, mert ha részesül a juttatásban, akkor előfordulhat, hogy a Bizottság elmarasztalja, a támogatást pedig visszafizetteti.

A Bizottság által kiadott keretszabályok, levelek, közlemények, stb. mellett vannak *rendeletek* is. E jogszabályi formáról a Római Szerződés rendelkezik. Sajátossága, hogy közvetlen hatállyal bír, közvetlenül kell érvényesíteni a tagállamokban. A bíróságok előtt pedig közvetlenül lehet rájuk hivatkozni.

A másodlagos jogalkotás állandóan változik. A legtöbb jogi aktus időben behatárolt, és minthogy mentességekről is szó van, világos, hogy ezeket csak időben korlátozva lehet megadni. Ebből is következik, hogy a különböző jogszabályokat rendszeresen felülvizsgálják, azért is, hogy figyelembe vegyék a politikai és gazdasági élet változásait. Jelenleg például a multilaterális találkozókon - amelyek kiegészülnek a tagállamok és a Bizottság között lefolytatott bilaterális megbeszélésekkel is - a környezetvédelmi támogatásokról, az autóipari támogatásokról, a *de minimis* szabályról, a közszolgálati televíziózás támogatásáról, a képzési támogatásokról szóló szabály-tervezetekről folyik az egyeztetés. A kezdeményező mindig a Bizottság.

Egy-egy jogszabály időbeli hatálya viszonylag rövid, 3-5 év. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti közigazgatásokban nagyon aktívnak kell lenni, és nyomon kell követni folyamatosan az európai jogalkotást. Hisz ami tegnap igaz volt, nem biztos, hogy ma is igaz, és ami ma igaz, nem biztos, hogy holnap igaz lesz.

Olyan is előfordul, hogy korábban tiltott tevékenységek szabaddá válnak, például a Bíróság döntésének alapján. Ez történt abban az esetben, amikor a Bíróság kimondta, hogy a késedelmi kamatok elengedése nem feltétlenül jelent állami támogatást. A központi közigazgatási szerveknek óriási feladatai vannak, egyrészt a jogszabály előkészítésben való részvétel, másrészt a szabályok átültetése és az információk továbbadása a gazdasági élet összes szereplőjének és az önkormányzatoknak.

> *Léteznek regionális támogatások, melyek célja régiók fejlesztése. Franciaországban lehetőség volt arra, hogy az önkormányzatok ipari létesítményeket hozzanak létre (épületek), és ezt bérbe adják, kedvezményes feltételek mellett. Ez az intézkedés gyakori volt. 2000. január 1-e óta az ilyen fajta juttatás tiltott. Ezt az EU működési költségekhez való hozzájárulásnak, tehát működési támogatásnak tekintette, ami tiltott. Csak annyit lehet tenni, hogy az önkormányzat a lízinghez járul hozzá. Ez utóbbi esetben a lízing lejárta után a vállalkozás megvásárolhatja az adott épületet.*
>
> *E változás kapcsán a francia közigazgatásban meg kell magyaráznia mindenkinek, aki ilyen tevékenységgel foglalkozott korábban, hogy itt változás történt. Mire az információ eljut mindenkihez sok idő telik el, és nem könnyű ezt a tájékoztatást megadni, mivel több, mint 1000 érintettről van szó.*

Az információ-áramlás módját előre ki kell dolgozni. E tekintetben két „iskola” van. Az egyik szerint centralizálni kell az összes döntést, és akkor könnyű ellenőrizni, hogy jogilag minden „zár-e”. Más vélemények szerint legyen teljes a szabadság, helyi szinten is, és e rendszerre kell kitalálni egy olyan módszert, ami lehetővé teszi, hogy az információ mindenhová eljusson, azokhoz a vállalatokhoz is, akik adott esetben ilyen támogatásokat igényelnek, és nem jogosultak erre.

Minél többen tudnak arról, hogy a Közösség mit fogad el, és mit nem, annál inkább kialakulnak azok a reflexek, hogy a vállalkozások felteszik azt a kérdést: szabad ezt tennem vagy nem; jogosult vagyok erre a támogatásra vagy sem.

Problémát jelenthet az, hogy az idő változásával - figyelembe véve a Bizottság és a Bíróság gyakorlatát - előfordulhat, hogy a belső jogalkotási rendszer ellentmondásba kerül a közösségi joggal, így a belső jogban korábban engedélyezett intézkedések nincsenek összhangban a közösségi szabályokkal. Ebből is számtalan probléma adódik. Ezért folyamatosan magyarázni kell, hogy hol tart a közösségi jogalkotás, és milyen változtatásokat kell tenni azért, hogy továbbra is meg legyen a belső és a közösségi jog összhangja. Ez persze további problémákat vett fel. A Bizottsággal történő tárgyalás során minden tagállam megpróbálja saját gyakorlatát "eladni" a Bizottságnak. Van egyfajta *modus vivendi* a Bizottsággal való együttműködésben, a tekintetben, hogy az állami támogatásokat hogyan kell megvizsgálni és működtetni.

A mentességeknek két nagy kategóriája van. Vannak az ún. automatikusan érvényesíthető derogációk, illetve az ún. feltételes derogációk. Mindezekről a 87. cikk rendelkezik.

6.1. Automatikus mentesség

Az automatikus mentesség azt jelenti, hogy a tagállam által hozott intézkedésekről a Bizottságot csak értesíteni kell, és a Bizottság mindössze visszajelzi, hogy azokat lehet alkalmazni.

Az automatikus mentességek első nagy kategóriáját a *fogyasztóknak szociális okok miatt* folyósított támogatások jelentik.

Különböző *természeti csapások* orvoslására is lehet támogatást nyújtani, vagy a *gazdaság súlyos zavara* esetén is. Itt arról van szó, hogy egészen rendkívüli helyzeteket kell orvosolni.

> *Például 1985-ben Olaszországban nagy földrengés volt. Sok épület omlott össze, hatalmas károk keletkeztek. Az olasz kormány rekonstrukciós tervet dolgozott ki a KKV-k segítésére, beruházási támogatást kívánt nyújtani, amire megkapta az engedélyt a fenti jogcímen.*
>
> *Franciaországban 1999. karácsonyán óriási vihar volt, amit a század viharának is neveznek. A vihar hatalmas rombolást végzett. A vihar előtt pár nappal pedig Bretagne partjainál egy olajszállító hajó is elsüllyedt. E két természeti csapás kapcsán a francia kormány úgy döntött, hogy tájékoztatja az Európai Bizottság arról, hogy az összes KKV-nak, aki viharkárt szenvedett, vagy az olajszennyeződés miatt károsult, 100%-os segítséget kíván ahhoz nyújtani, hogy tevékenységüket újra indíthassák. E támogatásnyújtás lehetőségét Franciaország egy évre kérte. A Bizottság nemrégiben válaszolt a megkeresésre, jelezve, hogy az ilyenfajta természeti csapások rendkívüli eseményt jelentenek, és ilyen esetben lehetőség van azon vállalkozások támogatására, amelyek ingatlanai, épületei tönkrementek a vihar folytán. Ugyanez vonatkozott az olajszennyeződés miatt károsodott vállalkozókra is (pl. osztriga-termelők, halászati vállalkozások).*

Az automatikus mentességek utolsó eleme történelmi alapon alakul ki. A német megosztás eredményeként, *bizonyos német régióknak nyújtott támogatások* engedélyezettek. Oka az, hogy egyes vállalatok tevékenységét a német megosztás gátolta, a támogatás ezt kompenzálta.

6.2. Feltételhez kötött mentességek

A feltételhez kötött mentességek a fenti kategóriáknál „érdekesebb" támogatási jogcímek, mert a tagállamok gyakrabban használják ezeket. A mentesítési lehetőségeket a 87. cikk 3. pontja tartalmazza. E pont alá tartozó támogatások eseti megítélés alá tartoznak a mentességet illetően. A Bizottság minden esetben mérlegeli, hogy milyen hatások származnak a támogatásokból, és milyen előnye van a Közösség számára. Tehát a Bizottság megpróbálja felmérni, hogy a támogatásnak milyen pozitív következményei vannak a környezetre nézve, szociálisan, kulturálisan stb.

A Bizottság és a Miniszterek Tanácsa az, aki meghatározza, hogy milyen feltételek mellett lehet támogatást nyújtani. E mentességek meglehetősen számosak.

6.2.1. 87. cikk 3.a. pontja – Elmaradott térségek támogatása

A 87. cikk 3.a. pontja alapján támogatni lehet a vállalatokat azokban a régiókban, ahol az átlagosnál alacsonyabb az életszínvonal, vagy súlyos foglalkoztatási gondokkal küzdenek, tehát azokban, amelyek nem túlzottan vonzóak a vállalatok számára. E régióknak korlátozottak az anyagi lehetőségei. E régiók fejlettségi szintje a közösségi átlag alatt van, és a mentesség szempontjából kedvező helyzetben vannak, mert a 87. cikk 3.a. pontjában az szerepel, hogy itt kivételes címen még működési támogatást is lehet nyújtani. Ez az egyetlen eset, ahol - a *de minimis* elvén túl - lehetséges a működési támogatás nyújtása vállalatok számára.

A 87. cikk 3.a. pontja a dél-európai országokra (Görögország, Portugália, Spanyolország és Olaszország egy része, valamint néhány francia régió, pl. Korzika, Antillák, Réunion) vonatkozik. Azokra a területekre, ahol a GDP a közösségi átlag 75%-a alatt marad.

Az Európai Unió kibővítése miatt azért is nyugtalanok néhányan, mert a jelölt országok GDP-je alatta marad a közösségi átlagnak, ezért a 87. cikk 3.a. pontja szerinti mentesség alól egyes országok és régiók ki fognak kerülni.

6.2.2. A 87. cikk 3.b. pontja - közös európai tervek támogatása

A *87. cikk 3.b. pontja közös európai tervek támogatására* ad lehetőséget. Ha vannak olyan vállalati projekt-tervek, amelyek az egységes belső piac tervét jelentősen támogatják, természetesen nem a verseny, hanem például az oktatás, a vállalatok versenyképességének növelése terén, akkor a tagállamok jelentős mértékben (akár 50%-ig is) hozzájárulhatnak e tervek megvalósulásához. Ennek oka az, hogy e tervek az egységes belső piac kialakulását, fejlődését segítik elő.

> *E rendelkezés megvalósítására példa az Airbus. Amikor ez a terv megszületett az Airbus még nem akart a Boeing versenytársa lenni. A projekt célja kutatási jellegű volt, új gépek kifejlesztését akarták elérni. Az alapítók úgy gondolták, hogy ez egy közös európai terv, amely feljogosítja a résztvevő tagállamokat arra, hogy e terv megvalósításához jelentős forrásokkal hozzájáruljanak. Meggyőződésük volt, hogy ez a projekt jót fog tenni az európai gazdaságnak és iparnak, ezáltal Európa vezető szerepet tud játszani a repülőgépiparban, illetve az Airbus-terv megvalósítása motorja lesz a fejlődésnek és a regionális fejlesztésnek, mivel minden fejlesztésre és gyártásra Németországban és Franciaországban sor kerül, de más országokat is előnyösen fog érinteni.*
>
> *A 87. cikk 3.b. pontjában lévő mentességet használták arra, hogy a mikroelektronikai ipar fejlesztését indokolják. Stimulálni akarták Európában az informatikai iparág fejlődését és a mikroelektronikai kutatási programokat a félvezetők terén. A kutatási programokban nagyon sok európai cég vett részt (Philips, Thomson, Siemens stb.). Ezeket a terveket stratégiai európai terveknek tekintették, hiszen a mikroelektronika területén segített abban, hogy Európa kivonja magát az amerikai standardek alól, és önálló standardeket hozzon létre. 1990-ben ugyanis az amerikaiak, a Microsoft és egyéb cégek, különböző számítástechnikai szoftverek területén vezető helyen voltak. Ezért ezt a tervet jelentős európai tervnek tekintették és jelentős összegeket szántak a megvalósítására. (JESSI nevű közösségi program a félvezetők terén)*

Ezt a mentességet nehéz használni, mivel a Bizottság ellenáll annak, hogy ezt a mentesítési lehetőséget használja, valamint hogy a vonatkozó szabályokat finomítsa vagy rugalmasabbá tegye.

6.2.3. A 87. cikk 3.c. pontja – horizontális célok támogatása

A feltételes mentességek harmadik típusa a közösségi érdekhez kapcsolódó 87. 3.c. pont. E pont azt mondja ki, hogy ha közösségi érdek fűződik hozzá, akkor az államnak be lehet avatkozni bizonyos területeken, mert ez hozzásegít a Római Szerződésben megfogalmazott célok megvalósításához. *Horizontális támogatásokat* lehet nyújtani kutatásra, képzésre, foglalkoztatás bővítésére, környezetvédelemre, vállalati struktúraátalakításra. Az ilyen célú támogatások mind közösségi politikai célkitűzések megvalósításában segítenek.

A 87. cikk 3.c. pont jelenti a mentességek „központját", itt vannak sűrítve mindazok a célok, amelyek fontosak a Közösség életében. Fel vannak sorolva különböző iparágak is, ahol lehetőség van az állami támogatásra (pl. acélipar, szénipar, hajóépítő-ipar).

6.2.4. A 87. cikk 3. d. és e. pontjai

A Római Szerződés 87. cikk (3) bekezdésében szereplő mentességek köre a későbbiekben két új jogcímmel bővült. Egyrészt a *3. d. pont* alapján *a kultúra és a kulturális örökség támogatása* engedélyezhető. Ezt a közszolgálati TV és rádió támogatására lehet használni.

Másrészt a *87. 3. e. pont* alapján a Miniszterek *Tanácsa kap felhatalmazást* arra, hogy minősített többséggel hozzon határozatot közösségi témákban, amely kapcsán lehetővé teszi a támogatást bizonyos területeken. Ezt is gyakran használják a tagállamok. Van két vagy három

eset, amikor tanácsi döntés révén válik lehetővé a támogatás. A legismertebb a hajóépítő ipar támogatását engedélyező 1540/98 számú tanácsi rendelet[3].

A mentességek sorában vannak horizontális, regionális és ágazati támogatások is.

A 87. cikk 3.c. pont alapján lehetőség van regionális támogatás nyújtására olyan területeken is, amelyek nem sorolhatók az ún. elmaradott térségek közé. Ebben az esetben az elmaradottság szintjét nem a közösségi átlaghoz viszonyítják, hanem az államon belüli eltérést vizsgálják. Így meg lehet határozni azokat a régiókat, ahol a foglalkoztatottsági szint, vagy a GDP nem éri el a nemzeti átlagot. Ezeken a területeken, amelyen nem olyan vonzóak a befektetők számára, lehetősége van a tagállamnak arra, hogy támogatást nyújtson, és így ösztönözze betelepülésre a cégeket.

A francia regionális támogatási térképet a közelmúltban fogadta el a Bizottság. E szerint az elmaradott térségekben lehet induló beruházást, illetve a tevékenység kiterjesztését segíteni. A támogatás mértéke attól függ, hogy az érintett terület milyen gazdag. A kontinensen a 87. cikk 3.c. alá tartozó területen a beruházás 10%-20%-áig lehet támogatást nyújtani. E limit a 87. cikk 3.a. területeken 65% is lehet, pl. Réunion szigeten.

6.2.5. A kis- és középvállalkozások (KKV) támogatása

A regionális támogatáshoz közvetlenül kapcsolódik a KKV-nak nyújtott támogatás. Itt is beruházási támogatásokról van szó. Ezekről nincs külön térkép. KKV-kat bármely régiókban lehet támogatni, mert a Bizottság úgy tekinti, hogy strukturálisan a KKV-k nehezebb helyzetben vannak, mint a nagyvállalatok, mivel sokkal kevesebb saját forrásuk van, és nehezebben juthatnak banki kölcsönhöz.

A Közösség szempontjából az alábbiak minősülnek KKV-nak. (A fogalomról egy bizottsági közlemény rendelkezik.)

E definíció nagyon fontos, mert például a francia definíció nem azonos a közösségi definícióval, annál sokkal tágabb. Ebből sok probléma adódik, mert nehéz megmagyarázni az érintetteknek, hogy annak ellenére, hogy a francia szabályok szerint KKV-ról van szó, a közösségi értelemben azok nagyvállalatnak minősülnek.

<u>Középvállalat:</u>

- alkalmazottainak száma < 250 fő
- árbevétele < 40 millió euró, vagy mérlegfőösszege<27 millió euró
- független (tulajdonosain keresztül nem kapcsolódik nagyvállalathoz)

<u>Kisvállalat:</u>

- alkalmazottainak száma < 50 fő
- árbevétele < 7 millió euró, vagy mérlegfőösszege<5 millió euró
- független (tulajdonosain keresztül nem kapcsolódik nagyvállalathoz)

Egy KKV tehát nem foglalkoztathat 250-nél több alkalmazottat, és az éves forgalma 40 millió euró alatt kell maradjon. A KKV-nek függetlennek kell lennie, nem szabad, hogy a vállalatban 25%-nál több legyen egy olyan cég részesedése, amely nem minősül KKV-nek. (Ha egy vállalatcsoportban csak KKV-k vannak, akkor a vállalatcsoport akkor fog maga is KKV-nak minősülni, ha a vállalatcsoport megfelel a fenti feltételeknek.)

[3] 1998.06.29.

Franciaországban a vállalatok 95%-a KKV, és ők adnak munkát az aktív foglalkoztatottak 80%-ának.

Ha egy cég nem KKV, akkor nem jogosult KKV jogcímen támogatásra. Ha egy vállalkozás KKV-nak minősül, és támogatásra jogosult régióban működik, akkor az adott cég többlet forrásra is szert tehet (+10% vagy 15%), a nagyvállalatokhoz képest.

Beruházás támogatása esetén, ha például a nagyvállalati maximum 10%-ig támogathatók, akkor a KKV 20%-ig.

Ez a fajta kedvezményezés más területekre is érvényes, például a kutatás-fejlesztés területén.

A KKV-nak lehet *beruházási támogatást* nyújtani, tehát segíthetik őket az ingatlanvásárlásban (telek, épület, gép) vagy gépek beszerzésében, illetve immateriális javak beszerzésében is, mint pl. szabadalmak vagy technológia transzfer. A támogatás mértéke beruházások esetében 7,5% középvállalkozás esetében, 15% a kisvállalkozás esetében (50 fő alatti alkalmazott). Elmaradott térségben elhelyezkedő KKV-k esetében 87. 3.c. régióban 20%, 87. 3.a. régióban 65%, és ultraperiférikus területeken[4] 75%.

Mindazon tevékenységeket lehet támogatni, amelyek segíthetik a KKV-kat abban, hogy még inkább versenyképesek legyenek. Működés nem támogatható, csak a vállalat szempontjából rendkívüli beruházások. Például szó sem lehet arról, hogy a vállalat adó- vagy jogi tanácsadásban részesüljön. E két tevékenységet nem lehet rendkívüli tevékenységnek minősíteni. A "rendkívüli" szó azt jelenti, hogy a vállalkozás innováló tevékenységet végezhet a támogatásnak hála, azért, hogy a teljesítményét növelje. Ugyanez vonatkozik a beruházásokra is. Ha beruházási támogatást kap a vállalkozás, az azért van, mert a KKV-nak ahhoz, hogy növekedjen, rendkívüli beruházásra van szüksége. Ilyenfajta fejlődéshez nincs meg a megfelelő erőforrása, mert a forrásai csak arra elegendőek, hogy modernizáljon, de innovációra, új beruházásra már nincs elég pénze. A gép lecserélése nem támogatható, csak az, ha a vállalkozás új tevékenységet akar kezdeni, a termelését és a piaci részesedését akarja növelni.

Vannak olyan beruházási támogatások, amelyeket nagyvállalatok és KKV is igénybe vehetnek, például egy tevékenység elindításához. A támogatás függ attól is, hogy a vállalat milyen régióban helyezkedik el, mivel az elmaradott régióban elhelyezkedő vállalkozásokat nagyobb mértékben lehet támogatni.

Ellentétben a nagyvállalatokkal, a KKV-k esetében *a tanácsadásra* fordított kiadás rendkívüli kiadásnak számít, ezért e terén is lehet őket támogatni. Tanácsadás esetén a támogatás általában 50%, de maximum 80 % lehet (pl. technológiai transzferrel kapcsolatos vagy vállalatszervezési tanácsadás).

A francia rendszerben például az öt napnál kevesebb ideig tartó tanácsadás 80%-ban, az ennél hosszabb ideig tartó 50%-ban támogatható.

A KKV-k a nagy vállalatokhoz hasonlóan kutatás-fejlesztési és környezetvédelmi támogatásban is részesülhetnek (+10%).

A KKV-ról szóló rendelkezések egy bizottsági közleményben találhatók. 2000. végétől várhatóan hatályba lépő új bizottsági csoportmentességi rendelet[5] rendelkezik a KKV definíciójáról is. Így a tagállamoknak az ettől eltérő – eddig alkalmazott - definíciókat meg kell majd szüntetni.

[4] Ultraperiférikus területek: francia tengerentúli területek, Azores, Madeira és a Kanári-szigetek
[5] E rendeletet 2000. decemberben elfogadták.

A csoportmentességi rendelet értelmében az abban foglalt feltételek mellett nyújtott támogatásokat nem kell előzetesen engedélyeztetni a Bizottsággal. A rendeletben foglaltak betartásának ellenőrzése a nemzeti bíróságok hatásköre lesz. E rendelet jelentős változást hoz majd a tagállamok életében.

6.2.6. Kutatás-fejlesztés (K+F)

A kutatás-fejlesztés területén a támogatás azért lehetséges, mert itt a közösségi célok megvalósítása érdekében ösztönözzük az innovációt, a piaci erősödést. Az államoknak meg kell tenni mindent, hogy a vállalatok kutatását segítsék, hisz ez egy versenyképességi tényező. Mivel a kutatás gazdasági hatása váratóan kedvező, ezért ezek esetében, az állami szerepvállalásnak legitim alapja van.

A kutatás-fejlesztés támogatására közösségi programok is vannak, pl. Eureka, COST, IMS.

1996-ban született egy bizottsági keretszabály a kutatás-fejlesztés támogatására. Ez éppen felülvizsgálat alatt van, a tagállamokkal történő egyeztetések 2001-re várhatók.

Kutatás-fejlesztés esetén a támogatás alapja a K+F projekt költsége. Egy vállalkozásnak, ha több kutatási projektje van, akkor a párhuzamos projektek egy időben kaphatnak támogatást. Amennyiben több vállalkozásnak van egy projektje, a támogatás is megosztásra kerül.

Egy kutatólaboratórium automatikusan nem kapja meg a támogatást, csak akkor, ha léteznek támogatható projektjei. Amennyiben beruházási támogatásból kívánja a vállalat megépíteni a kutatólaboratóriumot, fontos tényező azok elhelyezkedése is, mivel a laboratóriumnak olyan régióban kell lennie, amely régióban megvan a támogatásra való jogosultság feltételei.

Mi igazolja a támogatást a kutatás-fejlesztés terén? A vállalkozás kutatás-fejlesztési tevékenységének kockázatosnak kell lennie. Rendkívüli tevékenységről kell, hogy szó legyen. Arra van szükség, hogy a vállalkozás által eszközölt kiadások minőségi szempontból plusz erőfeszítést jelentsenek a vállalkozás számára. A támogatás nyújtásának további feltétele, hogy a vállalkozás az innováció révén olyan „technológia ugrást” megvalósítson meg, amely lehetővé teszi, hogy növelje termelékenységét.

> *Az Airbus esetében például olyan vállalat támogatásáról volt szó, amely a Boeing által 80%-ban birtokolt piacra próbált betörni. Az Airbus tehát kockázatot vállalat, hiszen egyáltalán nem volt biztos, hogy a Boeing piacát el tudja hódítani.*

A hétköznapi, a vállalkozás rendszeres tevékenységéhez tartozó kutatás-fejlesztési tevékenységet nem lehet támogatni, csak olyat, ami „kihívást jelent” és kockázatos. (Vagyis nem tudhatja a vállalkozás előre, hogy pénzügyileg megtérül-e a kutatás.)

A támogatást nyújtó szerveknek döntése előtt be kell azonosítani a projektet, meg kell vizsgálni, hogy valóban kockázatos, újító jellegű-e. Ezek után lehet támogatni azt, egészen a prekompetitív fázisig, tehát a piacra való bevezetésig. A támogatásnak azonban az ipari termelés elkezdése és a kereskedelembe hozatal előtt le kell zárulnia. Az innovációnak egy részét már a vállalkozásnak kell elvégeznie. A támogatás a kutatás első fázisára, a koncepció, a technológiai megoldások kidolgozására és az első prototípus előállítására nyújtható. Az első prototípus nem hasonlíthat a forgalomba kerülő változatra, mert ebben az esetben már a piaci tevékenységet támogatnánk. Egyértelmű, hogy az ipari gyártási tevékenység, az új termelési eszközök felállítása nem támogatható.

Volt olyan példa, hogy egy tagállamot elmarasztalt a Bizottság, mert úgy tekintette, hogy a támogatás nem csak az innovációt, hanem a piaci forgalomba hozatalt is finanszírozta.

A kutatás-fejlesztés címén marketing, tehát annak megvizsgálása, hogy a kifejlesztendő terméknek van-e piaci értékesítési lehetősége, nem támogatható. Nem lehet reklámokat,

hirdetéseket támogatni, valamint a forgalmazást közvetlenül megelőző marketing tevékenységet sem. Nagyon szigorúan kell venni a tilalmat, azt hogy a támogatás csak az első prototípusig „érhet el”, annál tovább nem.

Az időszakot évben szokták mérni. Két-három évet jelent egy termék kifejlesztésének támogatása és a piacra jutás.

Kockázati tényező tekintetében a Bizottság azt kéri a tagállamoktól, hogy azok mutassák ki, hogy a támogatás - kockázatmegosztás - nélkül az adott cég nem valósítaná meg a kutatás-fejlesztést.

Elméletben könnyű elkülöníteni a kutatás-fejlesztés különböző fázisait, az alkalmazás azonban nehezebb. Nehéz megkülönböztetni a normális kutatási tevékenységet és a rendkívüli kutatást.

Az olasz kormány támogatása a Thomson cégnek

A Bizottság 1997-ben úgy fogalt állást, hogy a Thomsonnak a mikroelektronikai ágazatban innovációt kell végrehajtania ahhoz, hogy a piacon maradhasson. E cégnek nincs szüksége állami támogatásra a kutatás elvégezéséhez, hiszen mindenképpen elvégezné azokat. A Bizottság döntése szerint nem indokolt a Thomson cég támogatása.

E döntés nagy tiltakozást váltott ki, mivel stratégiai iparágról, jelentős beruházásokat igénylő iparágról volt szó. A döntés következtében az olaszok visszavonták a tervüket.

A Bizottság döntési kritériumai lehetnek megengedőbbek is, és bizonyos esetekben elég, ha bizonyítást nyer, hogy támogatással kicsit kockázatosabb a tevékenység, kicsit futuristább, a vállalkozás időben előbbre mutató kutatási tevékenységet tud végezni. Így jobbak lesznek az értékesítési lehetőségei és mennyiségileg olyan eszközöket tud mobilizálni, amelyeket egyébként a támogatás nélkül nem tudna. (Például nagyobb számú kutatót tud foglalkoztatni az adott projekt megvalósítása érdekében, mint amennyit eredetileg tervezett.) Tehát a Bizottság mennyiségi tényezőket vesz figyelembe, és annak alapján mutatja ki a támogatás hasznosságát.

Az intenzitás megállapításához meg kell nézni, hogy milyen közel áll a piachoz a kutatás. Minél „messzebb” vagyunk a piactól, annál nagyobb lehetőség van a támogatásra, és minél „közelebb” kerülünk a piachoz annál kisebb lehetőség a támogatásra. Alapkutatások esetében 100%-os támogatási intenzitás lehetséges, és ez mindössze 25 % a prekompetitív fejlesztés esetében. (Például prototípus készítését 25%-ig lehet támogatni.) KKV esetében ezt a mértéket 10%-kal lehet növelni. Állami laboratóriummal közösen végzett kutatás esetén is lehet bonuszt kapni. Külföldi cégekkel történő együttműködés esetén is lehet növelni a támogatást. Lehetséges a támogatási szint emelése közösségi célt szolgáló kutatás-fejlesztési tevékenységek esetén is.

A kutatás fázisai

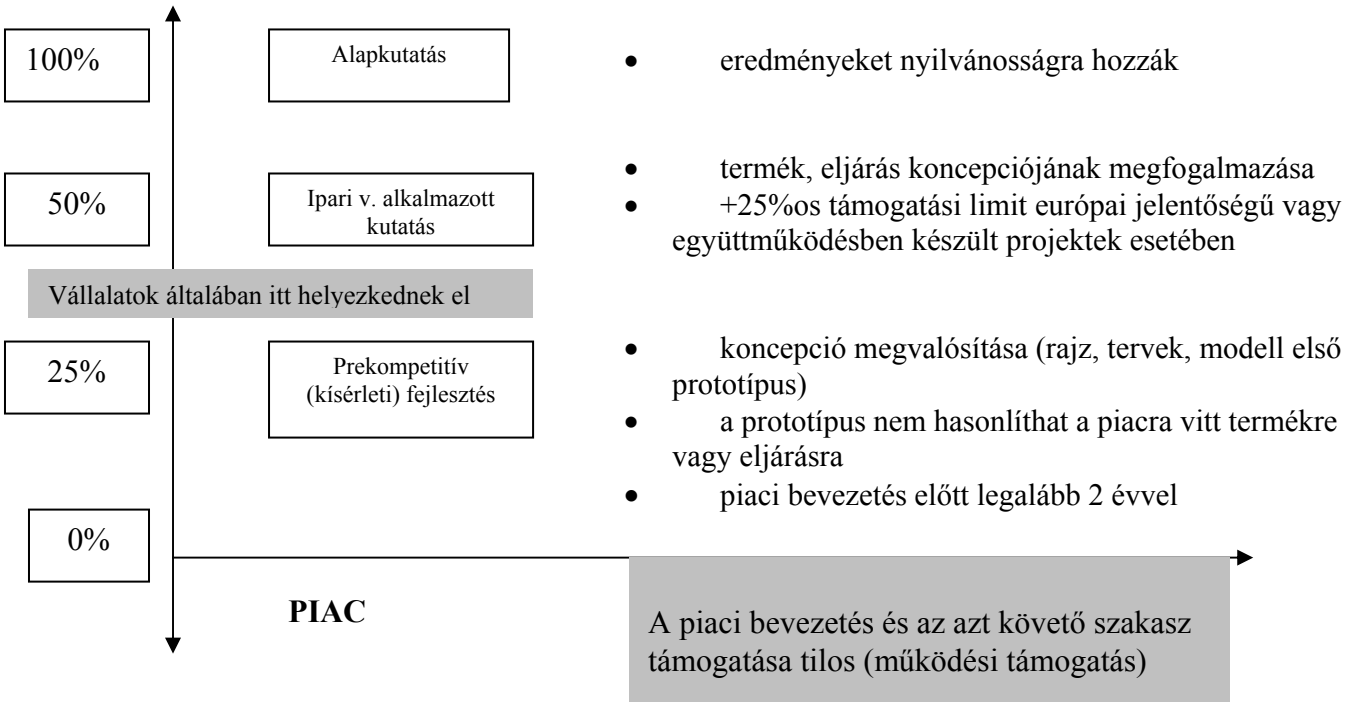

Ausztria kutatási-fejlesztési támogatási igényt nyújtott be egy új gyártási eljárásra vonatkozóan. A kutatás-fejlesztési tevékenység ugyanabban az épületben volt, mint ahol a későbbi gyártás lett volna. Ez alapot jelentett az új gyártáshoz, így a Bizottság nem hagyta jóvá a javaslatot.
Az Eurocopter eset (1997) tanulsága az volt, hogy a makett nem hasonlíthat a végső helikopterre.

A vállalati együttműködésben megvalósuló kutatásokra a Bizottság azért ad több támogatást (+25%), mert e forma kockázatosabb. A kutatást nem lehet addig befejezni, amíg nem érkezett meg a támogatás, különben a támogatás szükségességét nem lehet igazolni.

Az európai érdekű projektek (87. cikk 3.b. pont) maximális mértékű támogatásban részesülhetnek. Ugyanígy kivételes esetet jelent az, ha egy nem uniós versenytárs ugyanolyan kutatáson dolgozik, mint egy uniós vállalat. Ez esetben, ha ez utóbbi bizonyítani tudja, hogy a versenytárs mennyi támogatást kap, ezt az összege ő is megkaphatja. (E szabály még nem került alkalmazásra a gyakorlatban.)

Amennyiben a kutatás-fejlesztés az ipari kutatás és a prekompetitív fejlesztés között mozog, az igénybe vehető támogatási intenzitás 25% és 50% között lesz, attól függően, hogy melyik elem milyen súlyú a projektben.

A kutatás-fejlesztési támogatás esetében az *elszámolható költségek* a következők: a kutatás-fejlesztéshez szükséges berendezések, a kutatók bérköltsége, a kutatáshoz kapcsolódó folyó költségek, az épület költsége, a telek költsége, de csak akkor, ha bizonyítható, hogy a tárgyi eszköz beruházás közvetlenül kötődik a kutatás-fejlesztéshez.

A Bizottság jelenleg vizsgálja felül a kutatás-fejlesztésre vonatkozó szabályokat, és 2001-ben kezdi meg az egyeztetést a tagállamokkal. Már láthatóak a későbbi fejlődési irányok. Nagy nehézséget jelent, hogy a támogatás felső határát, a 25% (prekompetitív fejlesztés esetén), illetve 50%-ot (ipari/alkalmazott kutatás esetén) annak alapján határozták meg, hogy mit enged meg a WTO. 2000. január 1-től a WTO szabályok eltűnnek, mert bizonyos tagállamok azt kérték, hogy a „zöld dobozba" tartozó szabályokkal hagyjanak fel, tehát, hogy meghatározott feltételek között a WTO engedélyezze a kutatás-fejlesztési költségek

támogatását. A WTO ipari alapkutatás esetén 75%-ot engedélyezett, prekompetitív fejlesztés esetén 50%-ot. A kérdés az, hogy a Bizottság milyen támogatási intenzitást engedélyez Európában, tudva azt, hogy a támogatási intenzitás mértéke az Unióban eddig alacsonyabb volt, mint a WTO által engedélyezett mértékek. (EU-ban 50%, illetve 25%, WTO-ban 75%, illetve 50%.) Az európai cégek rosszabb helyzetben vannak az amerikai versenytársakhoz képest, és felmerül a kérdés, hogy nem kellene-e az engedélyezett támogatási intenzitást növelni Európában, annak érdekében, hogy egyenlő versenyhelyzet alakuljon ki Európa és Amerika között.

A Közösségen belül valószínűleg sokáig fognak foglalkozni ezzel a kérdéssel, mert az ilyen típusú problémák megoldása mindig nagyon nehéz, nincs átfogó elmélet és a megoldások „önkényesen" alakulnak ki. Az ilyen viták általában miniszteri szinten végződnek, ahol az egyik miniszter 50-et mond, a másik 60-at és a végén 55 lesz az eredmény.

Vannak más elemek is, amelyeket egyes tagállamok szeretnének belefoglalni az új kutatás-fejlesztési szabályba. Ilyen például a szolgáltatások terén végzett innovációs tevékenység. Az új információs technológiák fejlődésével e terület nagyon fontossá vált, és a jelenleg hatályos kutatás-fejlesztési támogatásokról szóló közösségi iránymutatás nem tartalmaz arra vonatkozó eligazítást, hogy a szolgáltatások terén milyen támogatásokat lehet nyújtani.

A kutatás-fejlesztési támogatásokra speciális eljárási szabályok is vonatkoznak, eszerint a támogatást előzetesen be kell jelenteni, ha a támogatás összege 5 millió euronál nagyobb és a projekt összege meghaladja a 25 millió eurót. Eureka projektek esetében e határ magasabb (támogatás 10 millió euró és a projekt 40 millió euró).

6.2.7. Környezetvédelmi támogatások

A vállalatokat a célból lehet támogatni, hogy tevékenységük környezetbarát legyen. A környezet védelme az Európai Unió egyik kiemelt célja, benne van a Római Szerződésben. Legitim módon a tagállamok segíthetik vállalataikat e cél megvalósításában. A jogi alap a környezetvédelmi támogatásokról szóló közösségi keretszabály.

Környezetvédelmi támogatást az országok egész területén lehet nyújtani, KKV-nek és nagyvállalatoknak egyaránt. A KKV részére a szabály bonusz formájában többlettámogatást engedélyez. A támogatás segítheti a vállalatokat abban, hogy az új környezetvédelmi előírásokhoz alkalmazkodjanak. Új beruházás esetén lehet támogatni a vállalatokat abban, hogy olyan beruházást eszközöljenek, amely a jelenlegi környezetvédelmi előírásokhoz képest alacsonyabb emissziós értékeket eredményez. Ahhoz, hogy a vállalat az előírásoknak nemcsak megfeleljen, hanem azokat túl is teljesítse, nagy összegű beruházásra van szükség, és e cél elérését támogatni kell.

> *A környezetvédelmet mindenhol lehet segíteni. Elmaradott régión kívül letelepülő beruházások esetében a francia állam általában azt javasolja, hogy a környezetvédelmi előírásokat teljesítsék túl, és ehhez kérjenek támogatást.*

A támogatási intenzitás a konkrét esettől függ. Ha egy vállalat az előírásokhoz akar alkalmazkodni, akkor a támogatás általában 15%, a meglévő norma túlteljesítése esetén +30%, illetve a KKV-k bonuszt kapnak.

Az új környezetvédelmi keretszabályt jelenleg vitatják meg a tagállamok a Bizottsággal. A multilaterális ülésen a Bizottság javasolta a meglévő szöveg megváltoztatását, de az új szövegről még nincs megállapodás. A bizottsági javaslat értelmében meg kellene szüntetni azt a lehetőséget, hogy a vállalatok a meglévő előírásokhoz való felzárkózását támogatni lehessen, és csak a környezetvédelmi előírások meghaladását célul kitűző beruházások kaphassanak támogatást. Emellett a Bizottság azt is szeretné, hogy a támogatások

megítélésénél figyelembe vehesse a különböző tagállamokban érvényes adókedvezményeket és adómentességeket, annak érdekében, hogy különböző iparágakat vegye rá arra, hogy teljesítsék kötelezettségvállalásukat (pl. gázkibocsátás, üvegházhatás elkerülése stb.).

Például néhány állami rendelkezés születhet annak érdekében, hogy a cégek csökkentsék gázkibocsátásukat. E rendelkezéseknek vannak adóaspektusai is. A cél az, hogy előnybe részesítsék azokat a cégeket, amelyek a környezet védelme érdekében több erőfeszítést tesznek, mint a többiek. A Bizottság a jövőben szeretné megvizsgálni az adókedvezményben megnyilvánuló állami támogatásokat. Ez azonban problémát is okoz, mert egyfelől a Környezetvédelmi Főigazgatóság rákényszeríti az államokat arra, hogy a Kyoto-i egyezményben foglaltakat betartsák, ugyanakkor a Verseny Főigazgatóság azt mondja, hogy a tagállamok által bevezetni kívánt adókedvezmények állami támogatásnak minősülnek, azon belül is működési támogatásnak, mivel működési költségeket csökkentenek, és nem függnek beruházás nagyságától, hanem csak a befizetendő környezetvédelmi adó mértékét csökkentik. A Bizottság pedig tiltja a működési támogatásokat. A Verseny Főigazgatóság szerint az adócsökkenés nincs arányban a környezetszennyezés csökkenésének mértékével. Egyelőre a Bizottságon belüli vita nem fejeződött be.

A környezetvédelem terén további problémás területet jelent az, hogy a gazdasági és pénzügyminisztereket tömörítő miniszteri tanács (ECOFIN) úgy döntött, hogy különböző kedvezményeket biztosít bizonyos iparágak számára, figyelembe véve azt, hogy ezen iparágak erőfeszítést tesznek annak érdekében, hogy csökkentsék a szennyezőanyag kibocsátást.

Az alumíniumgyártás területén, ha a vállalkozás hevítésre egy speciális olajszármazékot használ, amely kevésbé szennyező, mint egy másik olajfajta, akkor az ásványolajokra kivetett adó mértékét csökkentik e vállalatok számára. Erről döntött az ECOFIN néhány évvel ezelőtt. Ezzel egyidejűleg a Bizottság vizsgálatot indított el az állami támogatással kapcsolatban, és fellép a Tanács által jóváhagyott adókedvezmények ellen. Ez egy sor francia alumíniumgyártó vállalatot érint. A Közösségben olyan helyzet alakult ki, hogy a Bizottság felülvizsgál egy olyan jogot, amit a Tanács alakított ki.

Az ilyenfajta kérdésekkel foglalkozik az új környezetvédelmi támogatásokat tartalmazó jogszabálytervezet. Elvárható lenne, hogy a Bizottság tevékenysége összhangban legyen a saját, és az Unió más intézményeinek összes tevékenysége vonatkozásában. (A tanácsi döntések bizottsági kezdeményezésre, bizottsági tervezetek alapján születnek.)

Kérdések

Adó-e az ökoadó (pl. környezethasználati díj)? Adó-e a termékdíj? Állami támogatás-e egy termékdíj elengedése, jól definiált teljesítményvállalás esetén (pl. begyűjtési arány vállalás vagy műszaki intézkedés bevezetése, amely a szennyezőanyag kibocsátást mérhető módon csökkenti)?

Franciaországban is felmerült a környezetvédelmi adó bevezetésének gondolata. Ez az adó azon vállalkozásokat érintené, amelyek szennyezőanyagot bocsátanának ki. Állami támogatás akkor valósulna meg, ha ezt az adót nem kellene megfizetni. Amennyiben a környezetvédelmi adó azt eredményezné, hogy csökken azon vállalatok adóterhelése, amelyek erőfeszítéseket tesznek arra, hogy kevésbé szennyezőek legyenek, akkor ezt a Bizottság támogatásnak minősítené, és a tervezeteket előzetesen be kellene jelenteni a Bizottságnak.

Franciaország a következő hetekben terjeszti be az erre vonatkozó jogszabály-tervezetét a Bizottságnak.

Termékdíjként a fogyasztási adót ismerem, például bizonyos üzemanyagokra kivetve. Korábban említettem a nehézolaj, a pakura esetét. Ha vannak olyan vállalatok, amelyek nem fizetnék meg teljes egészében a termékdíjat, akkor a Bizottság ezeket a nem megfizetéseket

támogatásnak vélné, még akkor is, ha ezekről a mentességi lehetőségekről a Miniszterek Tanácsa döntött. A tanácsi döntés nem akadályozza meg a Verseny Főigazgatóságot abban, hogy ezen intézkedéseket megkérdőjelezze, mert állami támogatásoknak minősíti. Ha ilyen támogatásban részesülnek a vállalkozások, akkor igazolni kell azokat, de ha nem tudják igazolni a jogosultságot, akkor azok támogatásnak minősülnek.

6.2.8. Megmentési és szerkezetátalakítási támogatások

E támogatásról is születtek bizottsági iránymutatások, a legfrissebb mindössze egy éves. Eszerint azokat a bajba jutott vállalkozásokat lehet támogatni, amelyek még nem mentek csődbe. Az államok azokat a rendkívüli költségeket támogathatják, amelyek a vállalkozás által elindított szerkezetátalakításból adódnak.

> *Franciaország és Németország a megmentési és szerkezetátalakítási szabályok pontosítását kérte a Bizottságtól. Németország számára ez különösen fontos volt, amikor felállt a privatizációért felelős intézmény, a Trauhandanstallt, a német újraegyesítés után. Ebben az időben a privatizálás előtt álló vállalatokat kellett olyan helyzetbe hozni, hogy azok tényleg privatizálhatók legyenek.*

A Bizottság és a Bíróság számtalan határozatot, illetve döntést hozott ezen a területen. Az ilyen típusú támogatások esetében a döntés nagyon nehéz. Gondoljuk arra a mindennapi helyzetre, amikor a bezárás küszöbén van egy 100 főt foglalkoztató helyi vállalkozás, mert az árak csökkentek a piacon és a termékeit nem tudja úgy értékesíteni, mint korábban. Óriási a politikai nyomás, és nagy a kísértés a közhatalom számára, hogy tőkeinjekcióval segítse a vállalkozást munkahelyek megmentése érdekében. Ellenkező esetben abból helyi szinten nagy kár adódna, ami pedig helyi szinten kár, az országos szinten is az.

> *A Credit Lyonnais Bank esetében több milliárd frankba került az, hogy ez a csőd felé tartó hatalmas bank megmentésre kerüljön, és szerkezetátalakítással a helyzete javuljon. A Credit Lyonnais ügyben végül a Bizottság elmarasztalta Franciaországot.*

Megmentési és szerkezetátalakítási támogatást azon vállalatok kaphatnak, amelyek bajba jutottak és veszteségesek. Itt is érvényesül az az általános elv, hogy csak rendkívüli tevékenységet lehet támogatni. Az állam azon pluszköltségeket kompenzálhatja, amelyek a szerkezetátalakításból adódnak. Az ilyen támogatások esetében az egyszer és mindenkorra (one time - last time) elv érvényesül, tehát maximum 10 évenként egy szerkezetátalakítási támogatásra van lehetőség vállalatonként, és csak akkor, ha azt a Bizottság eseti elbírálás alapján engedélyezi. Ehhez egy szerkezetátalakítási tervet kell benyújtani, amely bebizonyítja, hogy az adott vállalkozás tényleg életképes. Sok esetben a Bizottság megtagadja jóváhagyást, mert úgy tekinti, hogy a vállalkozás nem lesz képes arra, hogy korábbi tevékenységét nyereségesen végezze, illetve nagyon gyakran a támogatásokat túl későn igénylik a vállalkozások, amikor már annyira eladósodtak, hogy nem lehet őket megmenteni.

> *Nehéz helyzetben lévőnek azok a vállalatok minősülnek, amelyek saját tőkéje csökken és veszteségesek.*

Ebben az esetben a támogatás formái a következők lehetnek: Az állam lemondhat követeléseiről, kintlévőségeiről, például arról, hogy behajtsa az adott vállalkozás adótartozásait. A Bizottság a maga részéről vizsgálja azt, hogy az az összeg, amit támogatásra terveztek, összhangban van-e a beterjesztett szerkezetátalakítási tervvel. Nem szabad, hogy a támogatás olyan tevékenységeket finanszírozzon, amelyek a szerkezetátalakítás után következnének be. A Bizottság kötelezettségvállalásokat igényel arra vonatkozóan, hogy a versenytársak érdeke nem sérül. A jóváhagyás feltételeként támaszthatja, hogy az adott vállalkozás csökkentse kapacitásait, tevékenységi körét. A Bizottság politikájában az a liberális szemlélet érvényesül, hogy a „béna kacsákat" (tehát a nem életképes vállalkozásokat)

nem szabad támogatni, mert ez előnytelen helyzetbe hozná a piaci körülmények között sikeresen működő vállalatokat.

A megmentési és szerkezetátalakítási támogatás, működési támogatásnak minősül. Nagyvállalatok esetében a Bizottság eseti alapon dönt a támogatás odaítélhetőségéről. A KKV-k vonatkozásában lehetőség van támogatási program jóváhagyatására is. Az iránymutatás nem tartalmaz előírást a maximális támogatási intenzitásra vonatkozóan. Annak mértéke a Bizottság döntésétől függ, de feltétlenül arányosnak kell lennie a szerkezetátalakítással.

> *Meg kell jegyezni azt is, hogy a tagállamok „nem nagyon szeretik" az ilyen típusú támogatásokat bejelenteni a Bizottságnak, mert ha egy vállalat nehéz helyzetbe kerül, általában néhány hét alatt kell kifizetni a támogatást. Így a tagállamok sokszor nem, vagy csak utólag jelentik be ilyen típusú támogatásaikat.*

A megmentési támogatást általában a 87. cikk 3.c. pont szerinti területeken 6 hónapra, 87. cikk 3.a. pont szerinti területeken pedig 12 hónapra nyújtják. Amennyiben a megmentés után a vállalat nem válik életképessé, szerkezetátalakítási támogatásra van szükség. Ennek feltétele, hogy a vállalat elkészítse az életképessé válásra vonatkozó szerkezetátalakítási tervét. A terv alapján csak átmeneti jelleggel és a szükséges minimumnak megfelelő, kapacitáscsökkenéssel járó támogatás folyósítására van lehetőség. A terv végrehajtását a Bizottság nyomon követi. A tagállamnak 6 havonta jelentést kell készítenie a terv alakulásáról, és e jelentések alapján a Bizottság vizsgálatot is indíthat. Ha a jelentés nem bizonyul reálisnak, a Bizottság leállíthatja a támogatás folyósítását.

> *Egy német vasúti berendezéseket gyártó cég esetében a német kormány úgy kapta meg a Bizottság beleegyezését, hogy a szerkezetátalakítási terv a tevékenység 50%-os (!!!) leépítését irányozta elő.*
>
> *1999-ben egy francia textilvállalat szerkezetátalakítását támogatta a kormány. A Bizottság e támogatást elítélte, mert úgy vélte, hogy a francia fél által átadott információk alapján a gyár ételképessége nem bizonyítható, emellett a támogatás túlzott mértékű (20 millió FRF támogatást akart adni a francia állam, ahhoz, hogy a vállalat a jövőben 22 millió FRF nyereséget érjen el.). A vállalat azóta bezárt.*

6.2.9. Állami vállalatok

A Római Szerződés nem tiltja az államok számára, hogy vállalatok tulajdonosai legyenek. A Szerződés 222. cikke mondja ki, hogy a Római Szerződés nem ítélkezik a felől, hogy a tagállamokban milyen tulajdoni szerkezet létezik. A tagállamok tehát szabadon döntik el, hogy legyenek-e állami vállalatok vagy sem. Az állami vállalatoknak nyújtott támogatás azonban olyan instrumentum, amelyet a Bizottság az állami támogatási rendelkezések fényében vizsgál meg.

A tagállamoktól a Bizottság nagyfokú transzparenciát igényel, elvárja, hogy tudassák vele azt, hogyan támogatják a versenyszektorban működő állami vállalatokat. Ezen vállalatok finanszírozása csak akkor engedélyezett, ha az állam úgy lép fel, mint bármely tudatos piaci szereplő, tehát figyelembe veszi a megtérülés és a jövedelmezőség kritériumait. Nem kerülhet arra sor, hogy az állam mesterségesen tart fenn olyan vállalatokat, amelyek nem életképesek. Ha egy állam nem tartja be ezeket a feltételeket, tehát nem tudatos magánbefektetőként lép fel, akkor az intézkedést állami támogatásként bírálják el. Ebben az esetben az adott támogatási célra vonatkozó közösségi előírásoknak eleget kell tenni.

6.2.10. Foglalkoztatási támogatás

A foglalkoztatási támogatásra vonatkozóan is léteznek közösségi szabályok. E területen lehetőség van arra, hogy az állam létező vállalatok esetében - szigorú feltételek teljesülése

mellett - támogassa új munkahelyek létrehozását. A támogatás célja, hogy visszakerüljenek a munkaerőpiacra olyan személyek, aki kirekesztettek lettek (pl. diploma nélküli fiatalok, hosszú ideje munkanélküliek, nők). A foglalkoztatási keretszabály engedélyezi a hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiacra való visszatérésének támogatását, oly módon, hogy az állam magára vállalja az ilyen személyek bérét.

Ezt az eszközrendszert területi korlátozás nélkül lehet alkalmazni. E támogatás nem kötött beruházáshoz. (A beruházáshoz kötött munkahelyteremtés támogatásának megítélése a regionális iránymutatás alapján történik.)

> *Franciaországban nemrégiben állítottak fel egy olyan támogatási programot, melynek a neve "A foglalkoztatás regionális támogatása" volt. A 22 régióban hátrányos helyzetű egyének kerülnek támogatásra, és a 87. cikk. 3.a. pont alá tartozó területeken pedig munkahelymegőrzésre is lehet támogatást nyújtani. Így el lehet kerülni azt, hogy ezen elmaradott régiókban még tovább súlyosbodjon a munkanélküliség, és még jobban elszegényedjen az adott terület, amiatt, hogy egyre több vállalat zárja be kapuit. Ez utóbb esetnek rendkívülinek kell lennie, és a Bizottság szigorúan ellenőrzi azt.*

Ebben a keretszabályban sincs meghatározva maximális támogatási mérték. A Bizottság eseti alapon, az arányosság elve szerint ítéli meg, hogy milyen állami eszközök szükségesek ahhoz, hogy az állami politika megvalósuljon.

Bizonyos ágazatok ki vannak zárva a foglalkoztatási támogatásra vonatkozó iránymutatás hatálya alól, ilyen például az acélipar.

6.2.11. Képzési támogatás

A szakmai képzés támogatása esetén van arra lehetőség, hogy az állami hatóságok magukra vállalják a vállalat képzési költségeinek egy részét. Ezen a területen a Bizottság megkülönböztetett szak- és általános képzést. A szakképzés olyan képzés, amely lehetővé teszi az alkalmazott számára, hogy ugyanabban a munkakörben magasabb szintű munkát végezzen. Az általános képzés esetén a cél az, hogy lehetővé tegye új ismeretek elsajátítását, és ennek segítségével az alkalmazott más munkakört is elláthasson (pl. diplomát kap). Ez utóbbi esetben a dolgozó általános képzettségi szintje javul.

A specifikus képzés 25%-ban, az általános képzés 50%-ban támogatható. Magasabb mértékű támogatást lehet elmaradott régióban elhelyezkedő vállalat esetén vagy KKV esetén (+10%) adni. Az elszámolható költségek a következők: a képzési költségek, az oktatók költsége, a képzéshez szükséges működési költségek, a munkavállalók bére a képzés ideje alatt.

Az államok széles körben folyamodnak az ilyenfajta támogatáshoz. Franciaországban is van néhány képzési program. Ennek segítségével növelni lehet a munkavállalók képzettségi szintjét, és ez hozzájárul a francia ipar fellendüléséhez is.

> *Hollandiában a tulipántermelők részére indított földvásárlási képzés is e keretszabály alapján lett engedélyezve.*

Az új csoportmentességi rendelet szerint az 1 millió euró feletti támogatást előzetesen be kell jelenteni a Bizottságnak.

6.2.12. A *súlyos helyzetben lévő városi negyedek támogatása*

A nagy népességkoncentráció miatt vagy a városi környezet romlása miatt vannak olyan külvárosok, amelyek nem vonzzák a befektetőket, nem vonzó a negyed az üzleti szféra számára. Annak érdekében, hogy a városi politikát meg lehessen valósítani, az állami támogatást legitimnek nyilvánította egy bizottsági szabály, amely megengedi bizonyos súlyos helyzetben lévő városi negyedekben a beruházás támogatását.

Franciaországban a beruházási támogatás mértéke ezeken a területeken 26%.

Kérdések

Miért tiltott az export támogatása?

Az exporttámogatás működési támogatásnak minősül. A működési támogatás nyújtása általában nem lehetséges. A tagállamok közötti export támogatása megváltoztatná a kereskedelem viszonyait. A tagállamokon kívülről jövő export tekintetében, a közösségi rend szempontjából kell olyan intézkedéseket bevezetni, amelyek megfelelnek a WTO szabályainak.

Tavaly ítélték el az Egyesült Államokat azért, mert adórendszere lehetővé tette az amerikai cégeknek, hogy profitjukat egy nem létező cégbe vigyék ki. Ezek a cégek nem fizettek adót, tehát ez exporttámogatásnak minősült a WTO szerint.

Még akkor is, ha Magyarország nem része az EU-nak, a WTO szabályok rá is vonatkoznak, tehát működési és exporttámogatást nem lehet nyújtani.

* * *

A másodlagos joganyag hatályosulása a tagállamokban nem megy zökkenőmentesen végbe. A jogharmonizáció során Magyarországnak alkalmaznia kellene a rövidtávú exporthitel-garanciára vonatkozó közösségi közleményt. A kérdés az, hogy a tagállamok mennyire tartják be e szabályt. (Tudjuk, hogy az állam e területről kivonulóban van.) A másik kérdés az, hogy a közleményből mikor lesz irányelv, ami már jogilag szorosabb kötelezettséget jelent.

A rövidtávú exporthitelről egy bizottsági közlemény rendelkezik. Az OECD általában nem engedi meg e téren az állami támogatást. Az Európai Bizottság véleménye szerint előfordulhat olyan helyzet, amikor a Közösségen belüli kereskedelemhez támogatást kell nyújtani. A Bizottság soha nem indított eljárást az exporthitelezés terén. Az OECD szabályokban nem létezik az állami támogatás fogalma, hanem csak olyan intervenciókról van szó, ami kompatibilis az elvekkel. Az OECD azt kéri a tagállamoktól, hogy írásban jelezzék, milyen exporthitel-rendszerük van, milyen feltételek mellett nyújtják a hiteleket, a vissza nem fizetés milyen, hogyan finanszírozzák ez a tevékenységet. A Bizottság e kérdésekkel nem foglalkozik részletesen.

A francia helyzet a következő. Van egy egyezmény a Bizottsággal, amire nem térek ki részletesen. A Bizottság ezen a téren nem akart állást foglalni, de ha panaszok érkeznek be azon vállalatok részéről, akik úgy érzik, hogy hátrányos helyzetbe kerülnek, mert versenytársaik exporthitel biztosításban részesültek, akkor a Bizottságnak meg kellene vizsgálnia, hogy mekkora az állami részesedés az exporthitel-biztosítókban.

Az OECD rendelkezések az exporthitel-biztosítási tevékenységnek csak egy részét fedik le.

Azt a kérdést is vizsgálni kell, hogy milyen exportgarancia van a Közösségen belüli kereskedelem esetében. Ilyenkor lehet érvényesíteni a 87. cikket.

Vannak olyan témák, ahol hallgatólagos megegyezés van a tagállamok és a Bizottság között- a nemzetközi helyzet függvényében - annak érdekében, hogy a Bizottság nem kezdjen vizsgálatokba ezen állami garanciák tárgyában. Ilyen például a környezetvédelmi támogatások területe.

Kiemelendő, hogy a Verseny Főigazgatóság nem kérdőjelezhet meg különböző nemzeti politikákat, ha az államok megvalósítják a közösségi politikákat, még akkor sem, ha azok a versenypolitikai elvekbe ütköznek.

6.3. Ágazati szabályok

Vannak olyan specifikus ágazatok, amelyekre más támogatási szabályok vonatkoznak. Ezek jellemzően olyan ágazatok, amelyek kapacitástöbblettel küzdenek, a rájuk vonatkozó szabályok sokkal szigorúbbak, mint a horizontális szabályok. Az alapelgondolás az, hogy ezekben az ágazatokban nem a kapacitást, hanem a termelékenységet kell növelni. Ha kapacitásnövelésre kerülne sor, akkor ez a piaci helyzetét rontaná az adott iparágban tevékenykedő cégek helyzetét.

6.3.1. Szénbányászat és acélipar

E két ágazat jelentős átalakításon ment keresztül. Az acéliparban számottevő többletkapacitások voltak, a szénbányászat területén pedig kimerültek a források és a vállalkozások elveszítették jövedelmezőségüket. E két ágazatban ezért tilos beruházási támogatásokat nyújtani.

A szénbányászatban a bányabezárásokat lehet támogatni úgy, hogy az állam átvállalja a bányabezárás költségeit.

A szénbányászatban és az acéliparban kutatás-fejlesztési- és környezetvédelmi támogatás nyújtása is lehetséges.

Az ESZAK Szerződés hatálya alá tartozó, illetve nem tartozó vállalatok más-más mentességekben részesülhetnek. Az egyik esetben lehet beruházást támogatni, a másik esetben nem.

> *1998-ban Franciaországban a Strukturális Alapok 2. célkitűzése alá tartozó területen egy vállalat acéllemezek festésére 8 M FRF támogatást kívánt igénybe venni. A versenytárs panasszal élt, így az ügy a Bizottság elé került.*
>
> *A Bizottság úgy vélte, hogy az acéllemezek festése ESZAK tevékenység, és az ESZAK hatálya alá tartozó területeken nem lehet beruházási támogatást adni. Így annak ellenére, hogy a támogatás közösségi forrásból (Európai Regionális Alap) érkezett, tiltott támogatásnak minősült. A Bizottság véleménye szerint a tagállamnak kell ellenőrizni, hogy egy adott támogatás-nyújtás legális-e vagy sem. A konkrét esetben a vállalatnak 10,8 M FRF-t kellett visszafizetnie.*

6.3.2. Autóipar

Sajátos szabály e területen az, hogy egy bizonyos összeghatár fölött be kell jelenteni a Bizottságnak minden olyan támogatást, amely kapacitásnöveléssel jár. A Bizottság ellenőrzése arra irányul, hogy csökkentse e cégek támogatását.

Az 1997. és 2001. között érvényben lévő gépjárműipari támogatásokra vonatkozó közösségi keretszabály értelmében, a gépjárműiparban működő vállalkozások számára támogatás a következő célokra nyújtható: K+F, környezetvédelem, képzés, innováció, megmentés és szerkezetátalakítás, valamint regionális beruházás. Beruházási támogatás – bizonyos összeghatár felett - csak az elmaradott térségben megvalósított beruházás többletköltségeinek megtérítését célozhatja. (A többletköltség igazolása egy alternatív telephely költségeivel való összehasonlítás alapján történik.) Ehhez viszont igazolni kell azt, hogy a projekt mobil, tehát egy alternatív telephelyen is meg lehet valósítani.[6]

> *A Toyota 1998-1999-ben Franciaországban kívánt beruházni a Yaris autó gyártása érdekében. A kiválasztott területen, Valencienne-ben a regionális támogatás maximális felső határa 28% volt. Az alternatív telephely az angol Burnastonban volt, ahol a Toyota már rendelkezett egy üzemmel. A francia beruházás 4 Mrd FRF-ban került és 2000 munkahelyet teremtett. A két szóba jöhető hely*

[6] A projekt mobil jellegének vizsgálatát mellőzni lehet, ha a tervezett támogatási intenzitás nem haladja meg az adott térségben érvényes regionális támogatási plafon 20%-át.

összehasonlítása után a francia állam úgy vélte, hogy Valencienne költség-hátránya 17% az angol helyszínnel szemben, ahol a meglévő üzemet csak bővíteni kellene, és ahol a munkaerő is sokkal képzettebb, így a termelékenység magasabb. A Toyota a piac közelsége miatt választotta Franciaországot, de ez többe került neki. A Bizottság is megvizsgálta a bejelentést, és úgy találta, hogy a munkaerő francia többletköltsége túlzott, mivel új modell gyártásáról van szó, így az angliai munkaerő képzése is szükséges. Emellett a kimutatott órabérek sem álltak arányban a termelékenységbeli különbségekkel. A Bizottság úgy vélte, hogy a költséghátrány Valencienne esetében 10,7%, és mivel az új beruházás kapacitásnövekedéssel jár, a 10,7%-ot –2% ponttal is csökkenteni kellett. Így a Bizottság által elfogadható intenzitás 8,7% lett. (Ez azt is jelenti, hogy a Yaris projekt beszállítói is max. 8,7%-os támogatási intenzitásban részesülhetnek.) Mivel a francia kormány javaslatában 7,9% szerepelt, a tervezetet engedélyezte a Bizottság.

A Toyota angliai beruházásához az angol kormány 50 millió fonttal járult hozzá. A támogatást nem jelentették be a Bizottságnak. Amikor a Bizottság egy panasz nyomán kivizsgálta az ügyet, azt inkompatibilis támogatásnak minősítette, mivel a beruházás nem támogatható térségben valósult meg. Végül a támogatást vissza kellett fizetni.

A Fiat 1994. és 1997. között bővítő beruházást valósított meg Olaszországban. A beruházáshoz 1998-ban igényelt támogatást. Az igényt a Bizottság elutasította, mert a támogatás szükségességének feltétele – tekintettel arra, hogy a beruházás már megvalósult – nem teljesült.

A Ford a belga Gentben megvalósuló beruházásának támogatását szintén nem engedélyezte a Bizottság, mivel a projekt mobilitása nem volt bizonyítható.

A Bizottság által engedélyezett támogatási mérték az egész „nagy projektre" vonatkozik, tehát a beszállítók is csak addig a mértékig kaphatnak támogatást, mint a nagyvállalat.

Beruházáshoz nem kötődő munkahelyteremtés az autóiparban nem támogatható.

Az 50 millió euró feletti beruházásokat, illetve az 5 millió euró feletti támogatásokat előzetesen be kell jelenteni a Bizottságnak, még akkor is, ha azt már engedélyezett támogatási programból nyújtják.

6.3.3. Szintetikus szál

Ezen ágazatban is kapacitástöbblet van. A Bizottság ellenőrzése arra irányul, hogy csökkentse a támogatás mértékét az általánosan engedélyezett mértékhez képest. Ha a beruházás az ágazat globális kapacitását növeli, akkor nem lehet támogatás nyújtani. Nem lehet támogatni a szintetikus ágazat egy szegmensét akkor, ha a piac mérete csökkenő.

Az iparágnak nyújtani kívánt támogatásokat – a képzési, a kutatás-fejlesztési, a környezetvédelmi és a *de minimis* támogatások kivételével egyedileg előzetesen be kell jelenteni a Bizottságnak. A támogatási intenzitásról a Bizottság határoz a projekt versenyre és kapacitásra gyakorolt hatása alapján.

Amennyiben az adott szegmensben túl-kapacitás van, akkor a maximális plafont a regionális felső határ 50%-a jelenti.

A fentieken túl speciális szabályok vonatkoznak a hajóépítő-iparra, ahol gyakorlatilag már nem lehet támogatást nyújtani; a közlekedés területén, ahol jelentős megkötések vannak, és a mezőgazdaságra, ahol szintén vannak korlátozások.

6.4. Regionális támogatások

A regionális támogatások esetében a cél az, hogy a gazdasági különbözőségek megszűnése érdekében megvalósuljon az EU-n belül a gazdasági és szociális kohézió, ami az egységes belső piac elsődleges célja. Ezen a címen a Római Szerződés engedélyezi, hogy a tagállamok támogassák a beruházásokat azokban a térségekben, amelyek gazdaságilag elmaradottabbak a többinél.

A 87. cikk 3. bekezdés a. pontja lehetőséget ad a produktív beruházások támogatására, azokban a térségekben, amelyekben az életszínvonal a közösségi átlag 75%-a alatt marad.

A 87. cikk. 3. bekezdés c. pontja lehetővé teszi az államok számára, hogy támogassák vállalkozásaikat azokban a térségekben, amelyek a saját nemzeti átlaghoz képest elmaradottak.

A fenti két pont alá tartozó térségeket együttesen támogatott, vagy elmaradott térségeknek nevezzük.

6.4.1. Regionális támogatási térkép

A beruházási támogatások engedélyezési rendszere jelentősen módosult 2000. január 1-e óta, melynek oka a bizottsági engedélyezés szigorodása volt. A tagállamoknak újra be kellett mutatniuk a Bizottságnak, hogy milyen beruházási támogatási programjaik vannak.

A regionális támogatásokról szóló bizottsági iránymutatás módosítása a regionális támogatási térképek megváltoztatásáról is rendelkezett. (A regionális támogatási térképen a támogatható térségeket rögzítik.) A 15 tagállam arra kényszerült, hogy új támogatási térképeket készítsen. Ez az 1999. évből hat hónapot vett igénybe, és nemrég fejeződött be. A Bizottság elfogadta a legutolsók, Anglia és Olaszország térképét is.

> *A francia támogatási térkép engedélyezésére 2000. márciusában került sor, de még nem lépett érvénybe, mert a francia Államtanács a vonatkozó dekrétumot most fogja érvényesíteni, és ily módon vezeti be a regionális támogatás új rendszerét a francia törvénykezésbe. Jelenleg tehát a Bizottság által jóváhagyott térkép egyelőre még nem hivatalos érvényű, hanem egy javaslat. (Ez azt is jelenti, hogy 2000. január elseje óta a térkép hivatalos francia jóváhagyásáig nem lehet regionális támogatást nyújtani.)*

Azokban a 87. cikk 3.a. pont alá tartozó NUTS III. szintű[7] térségekben, ahol a GDP a közösségi átlag 75%-a alatt van, a strukturális átalakítást segítendő, a támogatási arány nagyon jelentős lehet. Ezekben a térségekben a közösségi jog lehetővé teszi a vállalatok normál működésének segítését is, de csak nagyon kivételes esetekben, szigorú bizottsági ellenőrzés mellett. Ez utóbbi tényleg kivételnek számít, mert az alapszabály szerint csak beruházást lehet támogatni.

A 87. cikk 3.c. pont alá tartozó térségekre vonatkozó szabályok azért lehetnek fontosak Magyarország számára, mert az unió bővítésével a közösségi átlag alacsonyabb lesz. Lehetséges, hogy bizonyos magyar térségek is nem a 87. cikk 3.a., hanem a 87. cikk 3.c. pont hatálya alá fognak tartozni.

A támogatható térségekbe (87. cikk 3.a. és c. pontok) sorolható területek felső határát a Bizottság határozza meg. A térkép-készítéshez felhasznált szempontoknak objektívnak kell lenniük. (Nem azokat a régiókat kell előnybe részesíteni, ahonnan a miniszterek származnak.)

> *Franciaországban az új térkép elkészítésénél a Bizottság azt kérte, hogy maximálisan a lakosság 34%-a tartozzon a 87. cikk 3.a. és c. pont alá (beleértve a Franciaországhoz tartozó tengerentúli területeket is). Meg kellett határozni a legelmaradottabb térségeket az országon belül. E munka során a kormánynak maximálisan érvényesítenie kellett a területfejlesztési politikáját a 87. cikk 3.c. pont alá tartozó területek kijelölése során, hogy kiegyensúlyozza a termelő beruházásokat az ország területén, és hogy munkahelyeket teremtsen.*
>
> *Franciaországban min. 100 ezer lakosú területeket jelöltek ki (ezt a felső határt a Bizottság jelölte ki) több, mint 360 ilyen zóna van területi egységenként . Franciaországban e területeket bizonyos*

[7] Ez a magyar megyei szintnek felel meg.

szempontok szerint be kellett sorolni a legelmaradottabb térségtől a legfejlettebbig. Ezek után kellett kiválasztani a támogatható térségeket.

A kiválasztás szempontjai a következők voltak:

- *Adózó családra eső nettó jövedelem: e mutatószámnak a nemzeti átlag alá kellett esnie, annak érdekében, hogy a terület, támogatási szempontból pozitív minősítést kapjon.*
- *Munkanélküliség aránya: meg kellett haladnia a nemzeti átlagot, ami akkor 11,8% volt.*
- *Születési-halálozási arány*
- *Érzékeny ágazatok (textil, autóipar, hajóépítő-ipar, szénbányászat) vannak-e az adott területen (Ipari Minisztérium javaslatára).*
- *Melyek azok a térségek, ahol a következő években - az ott megtelepült ágazatok hanyatlása miatt - problémák lehetnek (pl. 1. Dél-nyugat Franciaország, ahol sok hagyományos iparág van (bőr és ruhaipar), de az ázsiai versenyt nem bírják. E térség jelentős kockázatnak van kitéve, mivel ezek az iparágak el fognak tűnni; 2. Lotaringiában szintén jelentős a textilipar).*

A térkép Franciaország lakosságának 34%-át, 20 millió embert érint. Ezekben a térségekben lehet regionális támogatást nyújtani. (Pl. Párizs és Lyon fejlettebb térségnek minősül, ott nem lehet regionális támogatást nyújtani.)
A térkép 7 évig lesz érvényben. Bizonyos zónák nem lesznek tovább támogathatók, mivel a korábbi térkép sokkal nagyobb területet fedett le.

A térkép kialakítása nagy nehézségekbe ütközhet. Kommunikálni kell a helyi képviselőkkel, és ez az egyeztetés sokszor igen nehéz, mert politikailag vállalni kell a felelősséget, és meg kell tudni magyarázni, hogy bizonyos övezetek miért nem kaphatnak beruházási támogatást. Vannak helyi képviselők, akik nem fogynak ki az érvekből, annak érdekében, hogy bizonyítsák: a besorolás önkényes, és ha a régiójuk nem kerül fel a támogatási térképre, akkor az hanyatlásnak indul. (Bármilyen térkép is lesz felállítva, mindig lesz olyan, akinek nem tetszik.)

Például Salge-mine-ben korábban volt lehetőség beruházási támogatás nyújtására. 1996-ban egy gépkocsi gyártó megtelepülését is támogatták. A gyártó megtelepülése után a foglalkoztatottság jelentősen nőtt. Az új térképről lekerült ez az övezet. A gépkocsi gyártó jelezte, hogy tovább kíván terjeszkedni, és ehhez támogatást kér. Elmagyarázták neki, hogy ez nem lehetséges, mert e terület a továbbiakban már nem támogatható. A helyiek nehezen értették meg, hogy miért történt ez.

Az engedélyezett támogatási mértékek övezetenként változnak.

Franciaországban négy övezet van. A 87. cikk 3.c. zónák esetében (pl. Korzika) a mérték 20%-ot tehet ki. Az általános mérték 15%. Létezik néhány olyan övezet (pl. Elzász), ahol a támogatottsági mérték 10%. Emellett a 87. cikk 3.a. besorolás alá tartozó területeken max. 65% nyújtható.

A Bizottság rögzíti a megállapított arányokat.

Franciaországban gondot okoz az is, hogy az egyes területek nagy távolságra vannak egymástól. Németországban is nehézséget jelent, hogy egymás mellett találhatóak a támogatható területek és a nem támogathatók.

Kérdések

A francia regionális támogatási térkép azt mutatja, hogy a támogatott területek nagyon picik, nem régiós szinten valósul meg a szabályozás. Emellett a vonzáskörzetek központja általában nem támogatható, csak a vonzáskörzet. Hogyan alakult ki a regionális támogatási térkép jelenlegi formájában? Kell-e harcolni a francia szakértőnek a Bizottsággal is, vagy a Bizottság teljesen szabadkezet ad a lehatárolásnál? A 87. cikk 3.c. pont alá való besorolásnál felhasznált kritériumok

közösségi szinten alakulnak ki és minden tagállamban ugyanaz, vagy nemzeti szinten alakítják ki, és elfogadtatják a Bizottsággal?

A támogatásoknál övezetekről vagy zónákról beszélhetünk, nem a hagyományos régiókról. Az övezeteknek legalább 100 000 fő lakossal kell rendelkezniük. Tény, hogy a zónák nagyon szétszakadozottak, mert a kiválasztásnál a gazdasági ismérvek játszottak szerepet (pl. jövedelemtermelő képesség). Vannak övezetek, például a párizsi, lyon-i, marseille-i zónák, amelyek képesek a beruházást magukhoz vonzani. Ezeket az övezeteket gazdagoknak tekintjük, amelyek nem szorulnak támogatásra. Az elzászi térségben, Normandiában és Marseille környékén is vannak azonban olyan övezetek, amelyek hátrányos helyzetben vannak.

Vannak olyan zónák, amelyek foglalkoztatási szempontból nehéz helyzetben vannak, de lakosainak száma nem éri el a 100 000 fős küszöböt, vagy nem elég egybefüggők ahhoz, hogy egy övezetet alkossanak. Ezekről a területekről külön kellett tárgyalni a Bizottsággal. Ezek az övezetek eltérnek a NUTS III. szinttől, és a Bizottság engedélye kellett ahhoz, hogy ezek is felkerüljenek a térképre. A Bizottság azt mondta, hogy az összlakosságba beszámította azon területek lakosságát is, ahol a lakosság létszáma nem érte el a 100 000 főt.

Franciaország esetében a támogatható területeken élő emberek határa 20 millió főben lett meghatározva. A francia térkép NUTS III. szinten született, és arra törekedtünk, hogy ne túl kis övezetek kerüljenek fel a térképre. Törekedtünk a kiegyensúlyozott területfejlesztésre, és megpróbáltunk objektív kritériumokat alkalmazni.

A fentebb felsorolt kritériumok francia kritériumok. A németek, az angolok, a belgák is más-más kritériumokat alkalmaztak. Lehet, hogy vannak átfedések, de minden tagállam maga ajánlotta a kritériumokat, és a Bizottságnak jóvá kellett ezeket hagynia. Az egyeztetések legalább fél évet vettek igénybe.

Anglia esetében a térkép jóváhagyatása nagy nehézséget okozott, mert a britek azt mondták, hogy olyan övezetekre akarják koncentrálni az állami támogatást, amelyek kívül esnek a városi besoroláson. (Olyan ipari övezetekről van szó, ahol korábban bezártak, vagy be fognak zárni vállalatokat, bányákat.) A Bizottság nem volt hajlandó elfogadni azt, hogy a figyelembe veendő lakosság körében csak az ezekben az övezetekben lakók kerüljenek beszámításra. A britek részletekbe menő felosztást ajánlottak, nem pedig NUTS III. szintű területi egységeket.

Összefoglalva elmondható, hogy van egy bizonyos keret, amelyen belül a tagállamok megfogalmazzák javaslataikat, ezt egyeztetik a Bizottsággal. A döntő szó a Bizottságé, amely határozatban dönt a javaslatokról.

Franciaország is több térképet terjesztett be egymás után a Bizottságnak, aki a sokadik változatot hagyta jóvá.

* * *

Franciaország elkészítette volna ezt a nagyon részletes térképet, ha a szárazföldi területei teljes egészében a 87. cikk 3.a. pontja alá tartoznának?

A 87. cikk 3.a. pontja alá eső területek egybeesnek a Strukturális Alapok 1. célkitűzése, a 87. cikk 3.c. pontja alá eső területek pedig általában egybeesnek a Strukturális Alapok 2. célkitűzése szerinti területekkel.

A 2. célkitűzés esetében nem kötelező, hogy a két térkép (az állami támogatási és a Strukturális Alapok szerinti) egybe essen. A közösségi szabály csak annyit mond, hogy törekedni kell rá. Franciaország esetében a Bizottság azt kérte, hogy essen egybe a két

térkép, majd lehetővé tette, hogy a két térkép között marginális különbség legyen (10% a lakosság %-ában).

A meghatározási kritériumok a 2. célkitűzés és a 87. cikk 3.c. pont esetében nem azonosak. Ha a térképek nem fedik egymást, akkor az a probléma, hogy ha az egyik cég egy olyan 2. célkitűzés alá eső térségben van, amely nem a 87. cikk 3.c. pont szerinti, akkor a közösségi forrásból kapott összegeket a tagállam nem egészítheti ki nemzeti támogatással. Ilyen esetekben más eszközöket kell találni, pl. környezetvédelmi támogatást, vagy K+F támogatást kell nyújtani.

* * *

Franciaország esetében a 34%-os felső határt 10%-kal felfelé lehet tolni?

A Strukturális Alapok esetében nincs felső határ a támogatható lakosság %-ában. Cél, hogy „jól játszunk" a szabályokkal, és minél több lakos kerüljön be a támogatott területek közé.

* * *

A Strukturális Alapokra vonatkozó új rendelet szerint megváltoznak az állami támogatásokkal kapcsolatos előírások. Ez azt jelenti, hogy szinte minden tagállamban újra be kell jelenti a támogatási programokat. Ez egy rendkívül hosszú folyamat. Nem elég, hogy a közösségi támogatások nyújtása nagy csúszással fog beindulni, de a nemzeti támogatások engedélyezése, és folyósítása is nagy késéssel indul meg.

A Strukturális Alapok 2000-2006-os időszakra vonatkozó szabályainak módosítása párhuzamosan történt a regionális támogatásokra vonatkozó közösségi iránymutatás módosításával. Új térképet hoztak létre a Strukturális Alapokra és az állami támogatásokra vonatkozóan a 2000-2006-os időszakra. A tagállamok módosítani fogják az összes támogatási programjukat annak érdekében, hogy azokból társfinanszírozni lehessen a Strukturális Alapokat. Már majdnem a 2000. év végén vagyunk és Franciaország még mindig nem kezdte el a Strukturális Alapok programjainak megvalósítását, és nem igazította hozzá a regionális támogatási programokat a 2000-2006-os időszakra. A Strukturális Alapoknál van egy időeltolódás. Most még az előző időszakban vagyunk, amely elvileg 1999. december 31-én ért végett.

* * *

Nyugat-Európában járva azt tapasztaltuk, hogy még mindig nem kezdődött meg a 2000-2006-os időszakra vonatkozó Strukturális Alapok felhasználása. Az ott kapott információk alapján a tényleges felhasználás 2001 közepétől várható. Igaz ez?

A Strukturális Alapoknál időben tényleg késésben vagyunk. Itt általában a felhasználásnál van egy időbeli eltolódás a döntések, a kötelezettségvállalások és a kifizetések között. A 2000-2006-os pénzek felhasználása 2001-2002-ben kezdődik meg.

6.4.2. Kompatibilitási szabályok

A közösségi szabályok szerint csak a vállalatok rendkívüli kiadásait, pl. az induló beruházásokat és a tevékenység bővítését lehet támogatni. A meglévő termelési kapacitások megújítása nem támogatható. Csak olyan tevékenységek támogathatók, amelyek nem tartoznak a mindennapi üzletmenetbe. Regionális állami támogatásnak az elmaradott térségben való beruházás többletköltségeit kell fedeznie. (Pl. nem kielégítő infrastruktúra, ott lakók képzése, alacsony életszínvonal emelése a megfelelő forgalom elérése érdekében.)

A 87. cikk 3.a. pont alá tartozó területen, modernizáció esetén működési költségekhez is hozzá lehet járulni, de csak kivételes esetben, időben rendkívül behatároltan és emellett a

támogatás összegének arányban kell állnia a kitűzött célokkal. Bizonyítani kell azt is, hogy a támogatás nélkül a vállalat nem valósította volna meg a beruházást.

A regionális támogatásoknál fontos, hogy a beruházások egy meghatározott elmaradott övezetben kerülnek támogatásra, más övezetben nem. A cél az, hogy a beruházás és a munkahelyek az adott területen fennmaradjanak, nem lehet olyan vállalatot támogatni, melynek tekintetében nem biztos, hogy azon a területen marad, ahol a támogatást kapta. Feltételekhez kell kötni a támogatás folyósítását, mégpedig ahhoz, hogy a beruházás megtörténte után a vállalat öt évig az adott térségben maradjon, vagy tartsa fenn a létrehozott munkahelyeket.

A regionális iránymutatás tiltja olyan beruházások támogatását, amelyek "gurulnak", tehát amelyek egyszerűen elgurulhatnának egyik helyről a másikra, mint például a teherautók. A járművek beszerzése ezért nem támogatható. Csak olyan tevékenységek támogathatók, amelyek nem vihetők el ilyen egyszerűen. Amennyiben az adott vállalat nem tartana ki a vállalt kötelezettség mellett, például nem valósítja meg a beruházást, vagy nem marad ott öt évig, a támogatást vissza kell térítenie.

A támogatás felső határa - az adott terület gazdasági fejlettségétől függően - többféle lehet. A támogatásnak arányosnak kell lennie a beruházással, vonatkozhat telekre, épületre, gépekre és berendezésekre, valamint egyéb járulékos beruházásokra, mint például a tanulmányok költségei.

A támogatás sokféle formájú lehet. A támogatás vonatkozhat a beruházásra, akkor ez a vetítési alap. Vonatkoztatható a bérekre is, ez esetben az vizsgálandó, hogy hány személy jut munkahelyhez a beruházás eredményeként.

> *Általános elv Franciaországban az, hogy a területfejlesztési támogatásnak a vetítési alapja nem a beruházás összege, hanem a létrehozott munkahelyek száma. (Adott támogatási összeg kerül megszorzásra az új munkahelyek számával.) A támogatás fokozatosan kerül kifizetésre az új munkahelyek létrehozásának függvényében. A támogatás maximális felső határa egyenlő az adott övezetre meghatározott mértékkelt (ami a francia átlagot tekintve 15%). A támogatási intenzitás a pályázatra alkalmas beruházás összegére van kivetítve. Ha a vállalkozás több álláshelyet hozna létre, akkor sem kapna több támogatást a meghatározott felső határnál.*

A támogatási intenzitás nettó értékre vonatkozik, tehát a támogatási összegből le kell vonni a különböző – támogatás után befizetett - adókat. A különböző forrásból és formában kapott támogatásokat össze kell adni (kumuláció), és a kapott összes nettó-támogatás nem haladhatja meg az abszolút felső korlátot.

A vállalatok általában több támogatási forrást vesznek igénybe, például kapnak központi forrásból, valamint önkormányzatoktól is. Ebben a cégek is és az önkormányzatok is érdekeltek. A vállalati támogatások körét bővíthetik a közösségi strukturális forrásból, például az Európai Regionális Alapból kapott támogatások. Emellett az adókedvezmények (pl. társasági adókedvezmény) is szóba jöhetnek. Ezek között vannak olyanok, amelyek több évre szólóak lesznek vállalat számára, de ezek támogatástartalmát is a beruházás megvalósításakor kell kiszámítani, jelenérték számítással. A vállalkozásnak tehát ki kell számítani a kapott összes támogatás támogatástartalmát, és ezt kell összevetni az adott térségben engedélyezhető támogatási intenzitással. Ezek után kell igényelni a Bizottság jóváhagyását.

Beruházások esetében fel kell tenni azt a kérdést, hogy mi minősül támogatásnak. A nemzeti jogalkotások előirányoznak különböző intézkedéseket (pl. adóintézkedéseket), és ezek közül kell kiválasztani a támogatási intézkedéseket. Ez utóbbiakat a támogatási intenzitás számításakor figyelembe kell venni. Meg kell különböztetni azokat az intézkedéseket, amelyek kedvezményezettje nemcsak az adott vállalat, hanem az egész övezet.

Vannak olyan beruházások, amelyeket a helyi önkormányzatok végeznek (pl. víztisztítás, szennyvízgyűjtés). Ezek olyan beruházások, amelyeket az önkormányzat finanszíroz teljes egészében, és ezek a beruházások a letelepülő vállalatok javát fogják szolgálni. Ha az infrastruktúra az összes cég számára diszkrimináció nélkül hozzáférhető, akkor úgy kell tekinteni, hogy nem egy adott vállalkozás támogatásáról van szó, hanem mindenkinek a javát szolgálja a beruházás.

Több forrásból igénybe vett támogatás esetén a támogatáshalmozódásnál a beruházási támogatás keveredhet olyan támogatásokkal, amelyek célja nem regionális (beruházás). A leggyakrabban előforduló eset az, amikor az induló beruházás kerül támogatásra, és emellett a vállalat megfogalmazza az igényét arra, hogy környezetkímélő eszközöket alkalmazzon, ezáltal csökkentve a vállalat szennyezőanyag kibocsátását.

> *Nemrégiben egy elektronikai iparban tevékenykedő vállalat laboratóriumi termeket akart létrehozni. Az ilyen nagyon kísérleti jellegű, izolált, szigetelt termék létrehozatalához sok mindent igénybe kell venni, nagyon költséges beruházásokra van szükség a szennyezőanyag kibocsátásának csökkentése érdekében.*

Ilyen esetben a vállalat mind beruházási, mind környezetvédelmi támogatást igénybe vehet. A kérdés az, hogyan illeszkedik e két támogatás. A beruházásoknál előfordulhat, hogy a beruházási támogatást halmozzák más támogatásokkal. Ugyanis mihelyst a vállalat munkahelyeket hoz létre, jogosulttá válik képzési támogatásra is, hiszen szakképzés jogcímen támogatást kaphat a felveendő munkaerő képzésére.

Ezekben az esetekben vigyázni kell arra, hogy ne szubvencionáljuk kétszer ugyanazt a vetítési alapot, tehát ugyanazt a beruházást. Ha a vállalatot két jogcímen is támogatjuk, figyelni kell arra, hogy a támogatási szabályok respektálva legyenek.

Egy olyan térségben, ahol az induló beruházás 15%-ig támogató, környezetvédelmi beruházás esetén el lehet menni 30%-ig, és ha 87. cikk 3.c. pont alá tartozó zónában vagyunk, akkor ez a mérték még növekedhet. Tehát tegyük fel, hogy a támogatás felső határa 35%. Egy vállalkozás számára fontos, hogy mind a két célcsoportba tartozzon, hiszen azok a beruházások, amelyek környezetvédelmi szempontból is megfelelőek, kedvezőbb elbírálás alá esnek, mint más beruházások. Az alapgondolat az, hogy ebben az esetben a 35% abszolút felső korlát, még környezetvédelmi beruházások esetén is. A támogatás egy része beruházási támogatás (15%), egy másik része környezetvédelmi támogatás (35%) - ha meg lehet ezeket egymástól különböztetni - lesz egy olyan rész, amely egy része induló beruházás, egy része környezetvédelmi beruházás, a 35%-ot nem lehet meghaladni. (Néha meg kell különböztetni a vetítési alapot.)

A közösségi szabály nagyon rugalmas, mert lehetővé teszi, hogy ne kelljen külön közölni a Bizottsággal, hogy az állam milyen beruházást kíván támogatni, és lehetőség van arra, hogy a lehető legkedvezőbb támogatási kulcsokat érvényesítse.

Kérdések

Feltételezhető, hogy Franciaországban a különböző programok keretében igényelt támogatások odaítélése egy szervezetnél van. Ha ez nem igaz, akkor az a kérdésem, hogyan ellenőrzik a kumulációt (támogatáshalmozódást)? Ha adva van egy vállalat, amely beruházásának egy részére környezetvédelmi támogatást kér, másik részére pedig beruházásit, akkor, ha a támogatást két különböző szervezet ítéli oda, ki ellenőrzi azt, hogy az összesített támogatás nem lépi túl a felső határt?

Itt visszatérünk arra az általános problémára, hogy hogyan biztosítható a közösségi szabályok betartása, amikor a nemzeti jogszabályba nem épül be a közösségi szabály. El

kell érni, hogy nemzeti szinten betartsák a közösségi szabályokat. Franciaországban beruházási támogatást több minisztérium nyújthat: van környezetvédelmi támogatás és lehet K+F támogatás vagy regionális támogatás. Ha a központi szintet vesszük, ott a koordinációt a miniszterelnök biztosítja. A legjobban érintett minisztérium (általában az Ipari Minisztérium) felkéri együttműködésre a saját minisztériumát vagy a miniszterelnöki kabinetet, hogy az összes finanszírozás vonatkozásában biztosítsa a támogatási összegek nyomon követését.

A problémát a helyi támogatások okozzák. Ebben az esetben a központi támogatás mellett helyi támogatást is nyújtanak. Ilyenkor biztosítani kell azt, hogy mindenről értesüljön a központ, ami helyi szinten megy végbe. Információt kaphatunk a vállalattól, de a vállalatok nem nagyon ismerik a versenyszabályokat. (Meglepő, hogy a multinacionális cégek jogi osztályai sem.) Bármilyen finanszírozást elfogadnak, anélkül, hogy a közösségi szempontokat vizsgálnák. Ennél megbízhatóbb forrás a kormány helyi képviselője, a prefektus (minden megyében van egy) akinek feladata az, hogy ellenőrizze törvényesség szempontjából a helyi önkormányzatok döntéseit. A prefektus nem tudja megtiltani azt, amit a helyi önkormányzat javasol, de ha kételye merül fel a Római Szerződés betartásával kapcsolatban, akkor bírósághoz fordulhat, és a bíróság ítéli meg a helyi önkormányzati döntések helyességét. Az adminisztratív bírósági döntések ritkák, de ha a prefektus felfedezi, hogy állami támogatás szempontból valami probléma van, felveszi a központtal (a Minisztériummal) a kapcsolatot, aki azt véleményei. A Minisztérium együttműködik az önkormányzatokkal, hogy az általuk nyújtott támogatások összhangban legyenek a közösségi szabályokkal. Hiszen az állam az, aki tárgyal a Bizottsággal, nem a helyi önkormányzatok.

A támogatáshalmozódás ellenőrzése elvben remekül működik, de a gyakorlatban nem annyira. Rengeteg projekt van, és a prefektusok nem mindig értesülnek a közösségi szabályok változásairól. A helyi képviselők sem mondják el kellő időben a döntéseiket. A végső felelősség az államé, ha nem törvényes az eljárás. Tehát a Bizottság a francia államot támadja meg, és nem a helyi önkormányzatot.

2000. július végén elítélték Franciaországot egy 1987-es Orleans-i beruházási támogatásért, amelyet egy olyan zónában nyújtottak, ahol ezt nem lehetett. A beruházás csak helyi támogatásban részesült, 50 millió FRF összegben. A prefektus nem végezte el a megfelelő ellenőrzést. A folyósítást követő tizedik évben a versenytárs panaszt emelt a Bizottságnál, majd a Bizottság elindította az eljárást. 1997 óta számos levélváltás volt a Bizottsággal. Július végén született meg a Bizottság elutasító határozata.

6.5. Nagyberuházások támogatása

Ezidáig hagyományos beruházásokról volt szó. 1998 óta a Bizottság úgy gondolja, hogy a nagy összegű beruházási projektek veszélyesek lehetnek versenyszempontból, mert ott a támogatási kulcsok nominális értékben nagy összegeket jelenthetnek. A Bizottság szeretné korlátozni az egyes térségeknek a beruházások odavonzása érdekében folytatott versenyét. A Bizottság 1998-ban szabályt alkotott a nagyberuházások támogatására, és ez további feltételeket szabott a tagállamok számára. A szabály neve *multiszektorális keretszabály*. Minden ágazatra vonatkozik, kivéve a szén- és acélipart (ESZAK), ahol nem lehet beruházásokat támogatni. A szabály célja, hogy lehetővé tegye a Bizottság számára a térségben engedélyezhető maximális támogatási intenzitás csökkentését nagyberuházások esetében. A nagyberuházási projektek esetében a Bizottság eseti alapon szabja meg az engedélyezhető támogatási felső határt.

Azok a projektek minősülnek nagyberuházásnak, amelyek

a.) meghaladják az 50 millió eurós beruházási összeget, a javasolt támogatási intenzitás meghaladja az adott térségben engedélyezett mérték 50%-át, és a létrehozott munkahelyekhez nyújtott támogatás 40 ezer euró/munkahely felett van, vagy
b.) egy olyan projektről van szó, ahol a támogatás összege 50 millió euró feletti.

Ezek az esetek elég ritkák, 1998 óta Bizottság elé kevesebb, mint 10 ilyen eset került. Franciaország eddig két tervet nyújtott be, és másik kettő benyújtását tervezi.

Nagyberuházás esetében figyelembe kell venni, hogy mi az engedélyezhető alap-intenzitás, és ezt módosítja a Bizottság bizonyos tényezőkkel. Az egyik ilyen tényező a *munkahelyteremtés*: ahol a vizsgálat tárgya az, hogy a támogatás eredményeként a beruházás összegéhez viszonyítva hány új munkahely jön létre. Az alapgondolat szerint a tőke-intenzív beruházásokat "büntetik". A második feltétel a beruházásnak a *versenyre és a versenytársakra gyakorolt hatás*a. A Bizottság azokat a terveket bünteti, amely ágazatokban a kereslet csökken, ahol kapacitásfelesleg van, vagy ahol a beruházó cég domináns helyzetben van a piacon (40%-nál nagyobb piaci részesedés). Az utolsó feltétel annak vizsgálata, hogy az adott beruházás milyen mértékben járul hozzá a helyi gazdasági élethez, tehát, hogy a beruházás milyen *közvetett munkahelyteremtéssel* jár az adott és az azzal határos térségekben. A térségben engedélyezhető támogatási intenzitást a fenti három tényezővel súlyozzák.

*Réunion szigeten megvalósuló beruházás esetében 65% volt az alapmérték. Közvetlen munkahelyteremtés 0,9-ces szorzótényezővel számított. A beruházás textiliparban valósult meg, amely ágazatban a kereslet csökkent, tehát a versenyfaktor 0,75 lett. Mivel a kis Réunion szigeten voltunk, csak a helyi munkahelyeket lehetett figyelembe venni, így a közvetett munkahely-teremtési faktor 1 lett. A végeredmény (0,65*0,9*0,75*1) 44% körül adódott. Ez lett a támogatás felső határa. Ezután a beruházó elállt a beruházástól, mert látta, hogy a 65%-nál csak jóval kevesebb támogatásban részesülhet.*

*Egy másik esetben a beruházást Lotharingiába tervezték. (A döntés nemsokára publikálásra kerül.) A vállalat síküveg-gyártással foglalkozik és Lotharingiában szándékozott beruházni. Itt a megengedett maximális támogatási mérték – általános esetben - 17%. A tőke-munka faktor 0,9 volt, a beruházás 250 munkahelyet teremtett, így a Bizottság nagyon tőkeigényesnek minősítette azt. A versenytényező 0,85 volt, mert a termékek iránt nem volt erőteljes a kereslet. Ezt a két, nem kedvező számot korrigálták 1,1-gyel, mert a közvetett munkahelyteremtés jelentős volt. Így a támogatási intenzitás maximuma (0,17*0,9*0,85*1,1) 14% lett.*

A Bizottság egyedileg vizsgálja meg a nagyberuházásokat, és esetileg határozza meg az engedélyezhető támogatási kulcsot. Ez az eljárás nagyon hosszadalmas, mert a Bizottságnak piackutatást kell végezni, s meg kell nézni, hogy a nagyberuházás milyen indirekt munkahelyteremtéssel jár. A bizottsági vizsgálat minimum hat hónap, és ez alatt az időszak alatt nem lehet semmit mondani a beruházónak. Tehát már a bizottsági fázis előtt nagy munkát kell végezni annak érdekében, hogy a lehető legpontosabban meg lehessen határozni az állami támogatás összegét.

A multiszektorális szabály megfogalmazza azt is, hogy közösségi adatokat kell figyelembe venni a különböző számításokhoz, figyelembe véve a teljes közösségi feldolgozóipar adatait. A versenyhatás vizsgálata során például referenciaként azt kell megnézni, hogy a fogyasztásban az átlag mutató hogyan alakul a Közösségen belüli feldolgozóiparban. Tehát az adott ágazat mutatóit össze kell vetni az általános ipari mutatóval. Ha a kapott százalék alacsonyabb, mint a teljes ipari átlag, akkor ez lesz a figyelembe veendő mutató. Az átlagos fogyasztás mértéke a fejlődő technológiák esetében nagyjából 6%. A hagyományos iparágak esetében a 3-4%-os növekedés kiemelkedő adatnak számít.

Az üvegipar - - ahol a növekedés 4% körül van - az állami támogatások szemszögéből nézve hanyatló ágazat. Ez csökkenti a támogatási mértéket.

A Bizottság által igénybe vett referenciák nem kedveznek a hagyományos ipari ágazatoknak.

7. Eljárási szabályok

A támogatások ellenőrzését meg kell szervezni. Az ellenőrzés kizárólagosan a Bizottság hatáskörébe tartozik. Az eljárási szabályok nagyon szigorúak, és szavatolják az anyagi szabályok betartását.

Az eljárási szabályokat 1999-ben foglalták rendeletbe. Ez a Római Szerződés 88. cikkének „folytatása". E rendelet határozza meg azt is, hogy az ellenőrzés tekintetében a tagállamoknak hogyan kell eljárniuk.

7.1. Írásbeli bejelentés

Az írásbeli bejelentésről a Római Szerződés 88. cikke rendelkezik. E cikk megfogalmazza az írásos bejelentés alapvető elvét, függetlenül attól, hogy ezek egyedi támogatások vagy támogatási programok. A bejelentési kötelezettség mindenfajta támogatásra vonatkozik, legyen az környezetvédelmi, kutatás-fejlesztési, képzési, megmentés és szerkezetátalakítási vagy regionális támogatás. E kötelezettség minden tagállamra vonatkozik. Ha egy tagállam nem tartja be ezt a kötelezettséget, akkor a támogatás illegálisnak, jogsértőnek és semmisnek minősül. Mindazon támogatási tervek, amelyeket a Bizottság nem hagyott jóvá, nem hajthatók végre, nem nyújthatók, a tagállam pedig elmarasztalható. Ez egy alapelv, amelynek reflexé kell alakulnia. Minden támogatás esetében tudni kell, hogy az jóváhagyott-e vagy sem, alá kell-e vetni a bejelentési kötelezettségnek, vagy sem.

Mindaddig, amíg a tagállam nem kapta meg a bizottsági jóváhagyást, a támogatást nem lehet folyósítani. A bizottsági jóváhagyás mindig a jövőre vonatkozik. Ez alól egy kivétel van, nevezetesen a *de minimis* támogatás. E támogatásról nem kell bejelentést tenni, mert nem minősül a 87. cikk értelmében állami támogatásnak.

A bejelentési kötelezettség új támogatásokra vonatkozik. Egy tagállam vagy azért folyamodik jóváhagyásért, mert egy új típusú támogatási programot akar elindítani (pl. egy törvény keretében), vagy - nem egy támogatási program keretében - egyedileg kíván egy vállalatot támogatni. Ez azt jelenti, ha a tagállam egy olyan támogatási programból kíván támogatást nyújtani, amelyre vonatkozóan a Bizottság már megadta jóváhagyását, a programból nyújtott egyedi támogatásokat nem kell engedélyeztetni. Ha a tagállam betartja a bizottsági engedélyezés feltételeit, akkor a programból szabadon folyósíthatja az erre elkülönített forrásokat.

E szabály alól vannak kivételek, ilyenek az érzékeny iparágak (pl. autóipar, szintetikus szál). Ezen ágazatokban kapacitásfelesleg van, így ezek esetében általában minden esetben be kell jelenteni az egyedi támogatásokat is. A kutatás-fejlesztés területén is van kivétel, amelyre vonatkozó szabályok az iránymutatásban vannak lefektetve: Ha a projekt összege 5 millió euró felett van, akkor ezt szintén be kell jelenteni. Még akkor is, ha olyan programról van szó, amit a Bizottság már jóváhagyott.

> *Magyarország esetében ez a kötelezettség az OMFB [jelenleg OM Kutatási-fejlesztési Helyettes Államtitkársága] esetében állhat fenn. Még akkor is, ha az OMFB támogatási programját a Bizottság jóváhagyta, Magyarországnak a Bizottság felé írásos bejelentést kell tennie amennyiben a támogatási igény magasabb, mint 5 millió euró.*

A nagyberuházások terén szintén bejelentést kell tenni. Ha 50 millió euró feletti a beruházás és a másik két feltétel is teljesül [lásd fent] - még akkor is, ha korábban engedélyezett eszközöket alkalmaznak - írásos bejelentést kell tenni a Bizottságnak.

> *Például egy korábbi bányászati-övezetben végrehajtott ipari jellegű beruházás esetében tegyük fel, hogy a beruházónak nyújtott támogatás 100 egység, ebből: a területfejlesztési támogatás 20 egység, a szénmedence beruházási alapja szintén 20 egységet ad, a közösségi regionális fejlesztési alap*

(FEDER/ERDF) 40 egységgel járul hozzá, emellett az önkormányzat földtulajdon támogatása 20 egységet ér.

Ilyen esetben, ha a támogatást a Bizottság által már jóváhagyott területfejlesztési támogatási programból adják, nem kell újabb bejelentéssel élni. Ha a szénmedence beruházási alapját is engedélyezte a Bizottság, akkor ez szintén felhasználható jóváhagyás nélkül. A FEDER felhasználását szintén engedélyezte a Bizottság az adott régióban, ugyanis miután a Bizottság megkapja a FEDER felhasználására vonatkozó ország-programot a Strukturális Alapok indító periódusánál, megvizsgálja a beterjesztett anyagot (ez történik jelenleg a 2000-2006-os ország-programmal), és ezt aztán jóváhagyja. A francia törvények lehetővé teszik az önkormányzatok számára, hogy a piaci árnál alacsonyabb áron adják el a földterületüket. Ilyen eljárás ad hoc eljárásnak minősül, nem tartozik bele egy támogatási programba, így ezt be kell jelenteni a Bizottságnak, egyedi alapon.

Ha ez egy nagyberuházási projekt lett volna, akkor az egészet be kellett volna jelenteni. Ha a kedvezményezett vállalat a gépjárműiparban tevékenykedik, akkor is az egészet be kellett volna jelenteni, még akkor is, ha már jóváhagyott forrásokból nyújtják a támogatást.

A 100 egységen felül lehetnek általános intézkedések, amelyek pénzügyi előnyöket jelentenek a vállalkozás számára, de nem minősülnek támogatásnak. Ugyancsak sor kerülhet de minimis támogatás nyújtására a 100 egységen felül.

Az ad hoc támogatás a tagállamok részéről nem nagyon kedvelt, mert egyedi bizottsági bejelentést igényel.

Különbséget kell tenni az új és a létező támogatások között. Az eljárási szabályok és a Római Szerződés szerint a kétféle támogatásra vonatkozó kötelezettségek nem egyezik meg.

A létező támogatások olyanok, amelyek már érvényben voltak az adott ország EU-csatlakozása előtt. Magyarország esetében azokat a támogatásokat, amelyek már csatlakozás előtt is érvényben voltak, a Bizottság átvizsgálja, de létező támogatásnak fogja minősíteni. Ezeket nem lehet törvénytelennek minősíteni és visszamenőlegesen rendelkezni róluk, hacsak nem kerülnek bejelentésre csatlakozáskor.

7.2. Bejelentési kötelezettség

A bejelentést formanyomtatványon kell megtenni. Ezek általában a másodlagos szabályokban megtalálhatóak.

A bejelentésnek a következő elemeket kell tartalmaznia: a terv leírása, a tervezett támogatások, a támogatási program(ok) (ha többféle támogatásról van szó), támogatás mértéke és formája, milyen ágazatok kapják, mely államigazgatási szervek felelnek a támogatásért, egyéb feltételek stb. Ennek alapján a Bizottság elemezni fogja a bejelentést, aszerint hogy tényleg támogatható-e a program. Nem lehet addig a folyósítást elkezdeni, amíg erre a Bizottság nem ad jóváhagyást.

A Bizottságnak az átvizsgáláskor két hónap áll rendelkezésre, hogy véleményt mondjon a tervről. E két hónap újra indul, ha a Bizottság részéről kérdések merülnek fel, és a tagállamoktól további információt kér. Ez azt jelenti, hogy a két hónap alatt ritkán fejezi be a vizsgálatot a Bizottság. Az egyszerű esetekben az eljárás hat hónapot vesz igénybe. Igyekezni kell a bejelentéssel, mert ha a vállalkozás számít a támogatásra, meg kell várnia a jóváhagyást. A jóváhagyás előtt folyósított támogatások törvénytelenek.

A két hónap és a további időszak lejárta után a Bizottság dönthet úgy, hogy nincs ellenvetése, és a tagállamoknak küld egy levelet, melyben jelzi, hogy elfogadja a támogatást. Az ilyen leveleket publikálják is, és az Interneten is elérhető a Bizottság honlapján. A másik eset az, hogy a Bizottságnak kételyei merülnek fel a támogatás kompatibilitásával kapcsolatban. A

kételyének formális vizsgálat megnyitásával ad hangot. Ebben az esetben az első időszakot a vizsgálat megnyitásáról született döntés zárja le.

A két hónap alatt a tagállam képviselői elmehetnek a Bizottsághoz és elmagyarázhatják, hogy milyen támogatásról van szó. Segíteni lehet az ügy vizsgálóját is.

A Bizottság akkor is megvizsgálja az esetet, ha panasz érkezik, illetve saját maga is kezdeményezhet vizsgálatot. Ha egy állam bejelentés nélkül kíván megvalósítani egy támogatási programot vagy egyedi tervet, akkor bárki (versenytárs, önkormányzat, adófizető, stb.) megkeresheti a Bizottságot, és kérheti, hogy az kezdeményezzen kompatibilitási vizsgálatot. Ebben az esetben a Bizottság felvilágosítást kérhet az adott üggyel kapcsolatban a tagállamtól.

A Bizottság saját maga is kezdeményezhet eljárást, a sajtóból szerzett információ alapján.

> *Ilyenkor a Bizottság azt közli, hogy az újságból értesült arról, miszerint egy adott vállalat támogatást kapott az önkormányzattól vagy a tagállamtól. Kéri, hogy az érintett tagállam juttassa el az erre vonatkozó információkat. Ilyenkor nagyon gyorsan kell válaszolni a Bizottságnak (20 nap), s vagy azt mondja a tagállam, hogy a szóban forgó sajtóértesülés nem megalapozott, vagy elismeri a támogatást. Ez utóbbi esetben utólag indokolni is kell a támogatás-nyújtás okát. Jelenleg kb. 15 panasz van folyamatban Franciaországgal szemben.*

Mivel tíz év a jogtalan támogatások elévülési ideje, nagyon régi eseteket is vizsgálhat a Bizottság.

Ha megtörtént a bejelentés és a Bizottságnak kételyei vannak, vagy panasz-tétel esetén a tagállam válasza nem kielégítő, Brüsszel formális vizsgálatot indít. A vizsgálat során a Bizottság megmagyarázza, hogy milyen konformitási vagy kompatibilitási problémák vannak (pl. intenzitás, ágazat, régió). Az eljárás megindításáról szóló döntés a hivatalos közlönyben (Official Journal) megjelenik, és harmadik fél is megjegyzést fűzhet ahhoz. Egy ilyen eljárás elindítása nagyon kínos dolog. Franciaországnak jelenleg négy ilyen eljárása van folyamatban. A vizsgálati időszak nagyon hosszú, normális körülmények között hat hónap, de a Bizottság kérdéseket tehet fel, és így az eljárás 3-5 évig is eltarthat.

A különböző tagállamok és a Bizottság között ez idő alatt párbeszéd alakul ki. Az állami támogatási eljárás az állam és a Bizottság közötti párbeszéd, az érintett vállalat és a Bizottság nem kerül közvetlen kapcsolatba egymással, mivel a támogatást a tagállam nyújtja. A vállalat csak harmadik félnek tekinthető. Minden levelet az állam kap meg, és minden választ az államnak kell megadnia a Bizottság felé. Az érintett vállalat az eljárásban formálisan nem vesz részt, persze ez nem jelenti azt, hogy ő nem aktívan érintett.

7.3. A Bizottság hallgatása

Ha eltelik a két hónap és a Bizottság nem reagál, akkor még mindig nem lehet a támogatást nyújtani, csak úgy, hogy a tagállam tájékoztatja a Bizottságot arról, hogy megvalósítja a támogatási tervet. Ekkor a Bizottságnak 15 nap reagálási határideje van. Ebben az időszakban vagy úgy dönt, hogy a támogatás kompatibilis, vagy kezdeményezi a vizsgálat megindítását. Az is lehetséges, hogy a Bizottság hallgat, és ekkor a támogatás törvényesen folyósítható.

Nagyon ritka, hogy a Bizottság nem fűz kommentárt egy bejelentéshez.

Minél hosszabb az eljárás, annál nehezebb a végén jóváhagyást kapni. Ha elindul a vizsgálati eljárás, valószínűsíthető, hogy a végeredmény negatív lesz.

Az elmarasztalás többszintű lehet. A bejelentési kötelezettség közvetlenül kapcsolódik a támogatás törvényességéhez. Ha a támogatás nem kerül bejelentésre, akkor alapvetően törvénytelennek minősül. Ez nem jelenti azt ugyanakkor, hogy a támogatás

összeegyeztethetetlen a közösségi szabályokkal. Lehet tehát, hogy a támogatási terv teljes egészében megfelel egy közösségi szabálynak, de az a tény, hogy nem lett bejelentve, törvénytelenné teszi. A vizsgálat tehát két részből áll, törvényességi és kompatibilitási vizsgálatból.

A be nem jelentett támogatás mindaddig törvénytelennek minősül, amíg a bejelentés nem történik meg.

Elképzelhető olyan eset, hogy a támogatást bejelentették és a folyósításra nem került sor a jóváhagyása előtt, tehát törvényes, viszont azért nem kap jóváhagyást a Bizottságtól, mert az nem kompatibilis a közösségi szabályokkal.

Lehet olyan eset is, hogy a támogatás törvénytelen is és nem is kompatibilis.

Amikor a tagállamok olyan intézkedést hajtanak végre, amelyről előre tudják, hogy nem lesz kompatibilis, azt általában nem jelentik be. Ilyenkor az állam azt kockáztatja, hogy megindul az eljárás, és a bizottsági ítélet elmarasztaló lesz. Az elmarasztalás azt jelenti, hogy a Bizottság betiltja a támogatást, és az államnak kötelessége a folyósított támogatást visszakövetelni a vállalatoktól.

Visszakövetelés esetén a vállalatoknak vissza kell fizetni a támogatást a folyósító közhatóságoknak. A visszafizetési kötelezettség a nominális összegre (jelenérték-számítással korrigálva), valamint a támogatás folyósítása óta eltelt időre vonatkozó kamatokra terjed ki. A kamatlábat a Bizottság éves szinten rögzíti. Jelenleg ez Franciaország esetében 5,7 %-ot jelent.

> *1987-ben egy vállalat önkormányzati támogatást kapott földterület, valamint épület-támogatás formájában. A támogatás nominál-értéke 48 M FRF-t tett ki. E támogatás nem került bejelentésre a Bizottságnak, és emellett inkompatibilis is volt, ugyanis beruházást támogattak egy olyan övezetben, ahol ez nem volt lehetséges. Tíz évvel később egy versenytárs írásos panaszt tett a Bizottságnál, tájékoztatva azt arról, hogy amikor az előbbi vállalat odatelepült, támogatásban részesült. Az ügyet a Bizottság kivizsgálta. (A Bizottság és a francia állam között számos levélváltás történt.) Végül 2000. július 31-én - három évvel a vizsgálat indítása után - megszületett a Bizottság elmarasztaló határozata. A visszafizetendő összeget a 48 MFRF támogatás és az 5,7 %-kal számolt kamat jelentette. Ez összességében 90 MFRF-ot tett ki.*

A bírság a támogatást folyósító szerv költségvetésébe kerül vissza. (Ha a Strukturális Alapból folyósított jogtalan támogatás is a tagállamhoz kerül vissza.)

A vállalatok általában nem igyekeznek visszafizetni az összeget, de az állam kötelessége annak visszaszerzése, ugyanis az állam felelős a Bizottság előtt e pénzek behajtásáért.

Az államnak még akkor is vissza kell igényelni a támogatást, ha ez a vállalatot lehetetlen helyzetbe hozza. A Bizottság úgy gondolkodik, hogyha az adott vállalat tönkremegy a támogatás nélkül, akkor már jóval korábban tönkre kellett volna menni, minthogy csak a támogatás tette életképessé a vállalatot.

Az állam csak szigorú feltételek teljesülése esetén érheti el, hogy a támogatást nem kell visszafizetni. Az egyetlen ilyen eset, ha az érintett vállalat teljes egészében megszűnt létezni. Ez nem jelentheti azt az esetet, amikor a vállalkozást részben, vagy egészben felvásárolták. Arra sem lehet hivatkozni, hogy a vállalat eszközei egy másik vállalat tulajdonába kerültek, vagy csalárd módon szedték darabokra a vállalkozást azért, hogy megmeneküljön a visszafizetéstől. A Bizottság fenntartja magának a jogot, hogy eljárást indítson mindazok ellen, akik az eredeti támogatásnak valami úton-módon felhasználói lettek.

> *Az a francia cég, aki 1987-ben a 48 MFRF támogatást kapta, már nem létezik, mert a céget felvásárolta egy nagy amerikai holding. Így összemosásra kerültek az eredeti cég és a felvásárló*

aktívái, passzívái és a felvásárló cég vált a francia állam adósává. Az amerikai holding természetesen nem akar fizetni. Mivel azonban nem állt fenn a teljes ellehetetlenülés, a francia államnak tovább kell folytatni az eljárást. A Bizottság időközben megindított egy mulasztás miatti eljárást Franciaország ellen. Az Európai Bíróság elítélheti Franciaországot és bírságot vethet ki. A bírság napi bírságot jelent, és egészen magas összeget érhet el.

Egy nem állami támogatási ügyben, hanem a nők éjszakai foglalkoztatásáról szóló irányelv kapcsán, amelyet Franciaország nem ültette át, bírságot kellett fizetni. A francia törvények tiltják a nők éjszakai foglalkoztatását, kivéve az ápolónőkét. E törvény ellentétes azzal az irányelvvel, amely kimondja a nők egyenrangú kezelését a munkajog területén, tehát akár az éjszakai foglalkoztatásban is. Az Európai Bíróság elítélte Franciaországot, és 600 000 FRF/nap büntetést kell fizetnie.

A vállalat teljes eltűnésének kivételével, minden lépést meg kell tenni (pl. csőd, foglalás), hogy a támogatást a tagállam visszaszerezze. Még akkor is, ha valójában az önkormányzat a felelős és nem a vállalat.

Németországot is számos esetben elmarasztalták. Németország azt mondta, hogy nem képes visszaszerezni a tartományok által nyújtott támogatásokat, mert a német Alkotmány nem teszi lehetővé a szövetségi kormány számára azt, hogy bármit is kikényszerítsen a tartományok vonatkozásában. A Bíróság elmarasztalta Németországot, azt mondva, hogy a belső intézményi rend nem minősül abszolút ellehetetlenülésnek a támogatás visszaigénylése szempontjából.

A visszaigénylési esetek mind a vállalatok, mind a kormányok számára kínosak. Ugyanakkor a tagállamoknak szembe kell nézniük azzal, hogy panaszokat bármikor be lehet nyújtani a Bizottságnak.

Franciaországban az elégedetlen adózók egy társulást hoztak létre Franciaország dél-keleti részében, és rendszeresen a Bizottság elé visznek panaszokat a régióban működő vállalatok ellen. A Bizottság pedig az államot keresi meg ezekben az ügyekben.

Ha egy helyi képviselő úgy dönt, hogy újraválasztása érdekében támogatja a vállalatokat, azt a nagy nyilvánosság előtt teszi. Minden, amit a képviselő a régió segítése érdekében tesz, megjelenik a sajtóban. A Bizottság tagjai tudnak és szeretnek olvasni, így nagyon jól informáltak. Ezért a francia állam tevékenysége szigorúan ellenőrzött, és Franciaországnak központi szinten mindent meg kell tenni a támogatási ügyek ellenőrzése érdekében, és azért, hogy a vállalatok informálva legyenek a közösségi szabályokról.

A kompatibilitási döntés megszületése után éves beszámolókat kell készíteni a Bizottság részére arról, hogy a támogatás folyósítása hogyan valósult meg. Ez bizonyítja, hogy a felhasználás a bizottsági engedélynek megfelelő volt. Ha nem az engedély szerint használták a támogatást, a Bizottság azt visszaélésnek tekinti, és vizsgálatot indít.

Emellett a másodlagos szabályok folyamatosan változnak. Jelenleg 5-6 szabály megváltoztatása van folyamatban. A másodlagos szabályok változásai az engedélyezési feltételek változását hozzák magukkal, és ezt a tagállami támogatási programoknak is követniük kell. Ahányszor megváltozik a szabály, a szabály által érintett támogatási programokat újra be kell nyújtani a Bizottságnak.

A regionális iránymutatás 2000. január 1-jével módosult, tehát az összes regionális támogatási programot a Bizottságnak újra be kellett jelenteni, az újravizsgálta azokat, sőt vizsgálja jelenleg is, mert e folyamatnak még mindig nincs vége - három francia támogatási program még mindig vizsgálat alatt áll. A Bizottság újra és újra ellenőrzi, hogy nem kell-e módosítani a támogatási programokat, és figyelembe vette-e a tagállam a szabályok változását. A bizottsági engedélyeket tehát csak időszakosnak lehet tekinteni. A támogatási programot nem lehet örökre engedélyezettnek tekinteni, mert mindig csak mentességről, könnyítésről van szó, az alapelv, a támogatás általános tiltása alól.

A mozgástér elég nagy, és a tagállam gazdasági lehetőségeitől függ, hogy mit tud megvalósítani támogatási céljai közül. Persze nem lehet mindent megtenni, időnként elmarasztalják az államokat.

A Bizottság döntéseit meg lehet támadni a Bíróság előtt, ezért a Bizottságnak nagyon jól meg kell indokolnia döntését.

7.4. Az előzetes bejelentési kötelezettség Magyarországon

Kelen Zsuzsa:

Magyarország nemzeti kompetenciában végzi az ellenőrzési tevékenységet. A társulási megállapodás (1994. évi I. törvény), a Római Szerződéshez hasonlóan rendelkezik az állami támogatás tilalmáról. A különbség abban van, hogy milyen kritériumok alapján kell a Közös Piaccal, illetve a társulási megállapodással való összeegyeztethetőségről dönteni. Másik eltérés az, hogy az összeegyeztethetőségről ki, hogyan, milyen eljárás alapján dönt.

Elég bizonytalan, hogy Magyarországnak alkalmaznia kell-e a Bizottság által alkotott másodlagos szabályokat. A társulási megállapodás kimondja, hogy az elbírálást a 87. cikk alkalmazásából eredő kritériumok alapján kell elvégezni. Ennek tartalmát az ún. *végrehajtási szabályok* fejtették volna ki. A végrehajtási szabályok a mai napig sem kerültek elfogadásra. Évekig folyt vita arról, hogy Magyarországnak az új szabályokat milyen mértékben kell alkalmazni, és hogyan kaphatna az ország derogációt a közösségi szabályok alól.

Ahogy közeledik a csatlakozás pillanata, a viták fokozatosan háttérbe szorulnak, hiszen az állami támogatás területén is bizonyítani kell az EU-érettséget. Magyarország hallgatólagosan vállalta, hogy végrehajtási szabályok nélkül is alkalmazza a közösségi szabályokat. Adaptációs problémák is felmerülnek, hiszen a Bizottságnak is van mozgástere a szabályok alkalmazása során, így a társult államok állami támogatási felügyelő szerveinek is kell, hogy legyen. A másik problémát az jelenti, hogy egyes szabályok csak a tagállamokra értelmezhetők, ilyenkor meg kell találni annak módját, hogy miként lehet azt magyar viszonylatban értelmezni.

A támogatás ellenőrzésére vonatkozóan a társulási megállapodás nem tartalmaz rendelkezést. A Bizottság azonban egyre nagyobb nyomást gyakorolt annak érdekében, hogy az ellenőrző szerv jogszabályban kerüljön kijelölésre, legyenek meghatározva a szerv jogosítványai, és az előzetes bejelentési kötelezettség. Magyarország hosszú évekig kibújt e kötelezettség alól, mert a megítélés a közösségi jog alapján történik, és nagyon kényes kérdés volt, hogy idegen jog alapján lehet-e egy magyar támogatási intézkedést összeegyeztethetetlennek minősíteni és megtiltani. Kérdés volt az is, hogy ki hozza meg ezt a döntést. Alkotmányossági okok miatt csak addig mehetett el Magyarország, hogy megítélés történik, de a megítélő szerv nem mondja ki, hogy a támogatás nem nyújtható, csak azt, hogy az Európai Megállapodással kompatíbilis-e vagy sem, és miért. E tevékenységet a Pénzügyminisztérium szervezeti keretein belül működő Támogatásokat Vizsgáló Iroda végzi. Az eljárási szabályokat *a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások előzetes bejelentési kötelezettségéről és annak Európai Megállapodással való összhangjának vizsgálatáról* szóló 76/1999. (V.26.) számú Korm. rendelet tartalmazza.

A kormányrendelet előírja az előzetes bejelentési kötelezettséget a minisztériumok számára. Az ÁPV Rt. ilyen irányú kötelezettségeiről a költségvetési törvény rendelkezik. Az önkormányzatokra e kötelezettség nem terjed ki.

A TVI vélemény felépítése a következő:

1. Az Európai Megállapodásból származó kötelezettség ismertetése.

2. Annak megvizsgálása, hogy a tervezett intézkedés az Európai Megállapodás hatálya alá tartozik-e vagy sem (indoklással).
3. Ha annak hatálya alá tartozik, akkor a vonatkozó EU szabályok ismertetésével bemutatásra kerül az összeegyeztethetőség. Az elemzés felépítése és tartalma hasonlít a Bizottság elemzéseire. Ez azt a célt szolgálja, hogy mindenki megértse a döntést.

A kormányrendelet kimondja, hogy bármilyen kis változás történik egy támogatási programban, azt be kell jelenteni.

Magyarországon a kumuláció ellenőrzése egyszerűbb, mint a tagállamokban, de bizonyos feladatok megoldása után tovább javítható lesz. Minden támogatást odaítélő hatóság köteles kitölteni egy adatlapot, amin megjelöli, hogy a támogatás a 76/1999. Korm. rendelet hatálya alá tartozik, vagy sem. Ha igen további kérdésekre is válaszolni kell. Az adatlap a Magyar Államkincstárba kerül, ahol a különböző forrásból nyújtott támogatásokra vonatkozó információk összefutnak. A támogatáshalmozódás ellenőrzése úgy fog történni, hogy a Kincstárban működő Országos Támogatási Monitoring Rendszerbe (OTMR) be lesz építve egy figyelő rendszer, amely jelez, ha egy vállalat támogatása elérte a felső határt. A felső határ Magyarország esetében - tekintettel arra, hogy Magyarország minden régiója elmaradott térségnek minősül - 50%, kis- és középvállalkozások esetében 65%. (Ezt a felső határt a 217/1998. Korm. rendelet tartalmazza.) Ezt a korlátot minden támogatási program szabályaiban meg kell jeleníteni. A halmozódás ellenőrzése nem terjed ki az adókedvezményekre.

Az adókedvezmény esetenként nagy összegű támogatást jelent, ezért a jövőben azokat is be kell vonni az ellenőrzésbe.

Kérdések

Mi a tapasztalatunk arra nézve, hogy az Európai Bizottság előzetes állásfoglalása mennyi időt vesz igénybe?

Erre a kérdésre a későbbiekben kitérek, amikor az eljárási kérdések kerülnek bemutatásra. Előzetesen annyit tudok elmondani, hogy mindig túlságosan sok időt vesz igénybe a Bizottság megkeresése. Hivatalos eljárás indítása nélkül az állam informálisan tehet fel kérdéseketa Bizottságnak;ha ismerjük a bizottsági tisztviselőket, akkor azonnal tudnak válaszolni a kérdésre. Ha a formai szabályok betartásával írásban tesszük fel a kérdést, és kérjük, hogy tárgyaljuk róla, akkor ez akár több hónapot is igénybe vehet. Persze ez attól is függ, hogy mennyire bonyolult helyzeteket vetünk fel. Például a kockázati tőkével kapcsolatban már több, mint egy éve igényeltük a Bizottságtól azt, hogy pontosítsa a feltételeket, amelyek között az állam részt vehet a kockázati tőke-társaságoknak a finanszírozásában. Mindezidáig a Bizottság még semmit sem válaszolt, mert fogalmuk sincs arról, hogyan kell e kérdést szabályozni.

* * *

Mi a tapasztalatuk, ha már egyszer a Bizottság állást foglalt, akkor ahhoz tartja magát, tehát precedensnek minősül?

A Bizottság az, aki a 87. cikket érvényesíti, és meghatározza az állami támogatások tekintetében a követendő politikát. Általában a Bizottság vélemény-nyilvánítása nagyon megfontolt, kialakításában fontos szerepet játszik a Jogi Szolgálat. A Bizottság állásfoglalása megtámadható az Európai Közösségek Bíróságán. A Bizottság által megfogalmazott álláspontnak „tartósnak” kell lennie, ugyanakkor a gazdaság változása

az állásfoglalás változását is eredményezi. Ezért van az, hogy az összes másodlagos szabály állandó változásban van, annak az egyeztetésnek a révén, amit a tagállamok folytatnak a Bizottsággal.

A másodlagos jogalkotás alkalmazkodik a valósághoz és az új esetekhez, a felvetett új kérdésekhez. Például a környezetvédelmi beruházások terén a Bizottság által kialakított gyakorlat egy keretszabályban volt rögzítve. E szabály módosítás alatt van. Első ízben történik az, hogy a Bizottság elkezdett foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy milyen adókedvezmények adhatóak a környezetvédelem terén, milyen mentességek lehetségesek a termelő ágazatok számára annak érdekében, hogy azok kevésbé szennyező tevékenységet folytassanak.

Vannak olyan szabályok, amelyek "állandó érvényűek". Például az, hogy működést nem lehet támogatni, vagy hogy a közösségi érdekek sérelmére nem lehet cselekedni, stb.

A Bizottság megteheti azt, hogy megváltoztatja politikáját, annak függvényében, hogy a Bíróság milyen álláspontot, határozatot fogalmazott meg.

Egy spanyol esetben a Bizottság úgy tekintette, hogy a büntetőkamatoktól való eltekintés állami támogatásnak minősül. A Bíróság viszont úgy vélekedett, hogy a büntetőkamatoktól való eltekintés normális magatartás, amelyet egy magánvállalkozó is tanúsítana, tehát ez nem minősül állami támogatásnak, mert egy magánvállalkozó is ugyanígy járna el egy követelés behajtásánál. A Bizottságnak tehát módosítania kellett állásfoglalását.

* * *

Nagyfokú bizonytalanság van az eljárás folyamán, mert annak ellenére, hogy egyszer döntés hozott a Bizottság, egyáltalán nem biztos, hogy az úgy marad, mert az új jogszabályok visszaható hatályúak, és bárki bármikor megtámadhatja az intézkedést a Bizottságnál. Igaz ez?

Általában az új szabályok nem visszaható hatályúak. Új szabály bevezetésekor a tagállamok javaslatot tesznek a Bizottság számára arra vonatkozóan, hogy miként tervezik az érvényben lévő szabályok módosítását a kompatibilitás elérése érdekében. Ha a módosítások visszaható hatályúak - ez nagyon ritka eset -, a megítélt támogatásokat létező támogatásnak veszik, így nem lehet őket törvénytelennek tekinteni, de nem kompatibilisnek minősülhetnek. Ebben az esetben nem születhet olyan döntés, hogy a már folyósított támogatásokat vissza kell fizetni. Nem lehet a vállalkozástól visszakövetelni egy támogatást az időközben megváltozott szabályokra való hivatkozással.

* * *

Ha valaki előzetes bejelentést tesz, akkor ennek milyen hatása van a folyamatban lévő támogatásra?

Ha panaszt nyújtanak be, a Bizottság megpróbálja összeszedni az információkat. Vagy olyan esetről van szó, hogy a támogatást már folyósították, akkor azt kell ellenőrizni, hogy azt be kellett-e előzetesen jelenteni. Ha a folyósítás engedélyezett támogatási programból történt, nem kellett előzetesen bejelenteni, így a folyósítás legális. Ekkor az egyetlen kérdés az, hogy az adott támogatásra vonatkozó feltételek be lettek-e tartva. Igaz, hogy gyakran fordul elő olyan eset, hogy be nem jelentett támogatásokkal kapcsolatos panasz érkezik, de ilyenkor általában tudni lehet, hogy azért nem történt bejelentés, mert negatív ítélet volt várható. Ebben az esetben az elmarasztalás az egész időszakra vonatkozik, és ha a támogatás folyósítása még nem történt meg, akkor az nem is tehető meg a Bizottság állásfoglalásáig.

Sok megalapozatlan panasz érkezik a Bizottsághoz, általában az adófizetők részéről. Az adófizetők nem akarják, hogy adójukat valamilyen célra felhasználják, és ekkor panaszt tesznek.

Panasz esetén a tagállami tisztviselőknek kapcsolatba kell lépni a Bizottsággal és el kell magyarázni a támogatási helyzetet, ehhez természetesen teljesnek kell lenni az áttekinthetőségnek. Egyszerű esetekben elég felhívni a bizottsági ügyintézőt, és elmagyarázni, hogy a helyzet legális, és írásban ezt meg kell erősíteni. Probléma a törvénytelenül folyósított támogatások esetén van.

* * *

Azt említette, hogy jóváhagyott regionális programokból egyszerűen lehet támogatást nyújtani. Magyarország nagy súlyt helyez arra, hogy regionális programokhoz kapjunk közösségi támogatást. Franciaországban a támogatási program vagy az ad hoc támogatás a gyakoribb? Mi a személyes véleménye, hogy a támogatási programok jóváhagyatásával ki lehet-e valamelyest védeni a bürokráciát?

[Magyarországon a támogatási rendszer, támogatási programokra épül. - Kelen Zsuzsa]

Kettős stratégia létezik, vagy különböző célú (regionális, K+F, képzés, foglalkoztatás, stb.) támogatási programok jóváhagyásával lehet előre lépni, vagy ad hoc támogatásokat kell jóváhagyatni. Magától értetődőbb, hogy jobb az első megoldást követni, egy nagyobb programot készíteni, azt jóváhagyatni egy nagyobb támogatási összeggel, és azon belül a projekteket - néhány fent említett kivételtől eltekintve - nem kell bejelenteni.

A Francia Ipari Minisztérium sok támogatást ad kutatás-fejlesztésre (2,5 Mrd FRF értékben). Az Ipari Minisztériumban egy program van erre, amelyet 3-4 évente újra kell tárgyalni a Bizottsággal. Ez lehetővé teszi számunkra, hogy ne kelljen a projekteket egyesével engedélyeztetni. A regionális és más célok közötti összefüggés tekintetében Franciaország más helyzetben van, mint Magyarország, mert Franciaországnak csak egyharmada minősül elmaradott térségnek. Franciaországban tehát a regionális támogatás nem a támogatások többségét jelenti, hanem ugyanolyan kategória, mint a K+F, a képzés, vagy a foglalkoztatás. Ha beruházásra nem tudjuk felhasználni a teljes összeget, akkor keresünk olyan célokat, amely alapján a vállalatok támogathatók. A célok tehát ország-specifikusak, függnek a lehetőségektől.

Magyarország esetében a beruházási támogatásnak kell a prioritásnak lennie, mivel a támogatási ráták magasak. Legalább annyira magasak, mint más célok, pl. K+F vagy képzés esetében.

* * *

Mindig a beruházó a felelős, vagy előfordul, hogy az önkormányzat nyújt úgy támogatást, hogy az szabálytalan? (Pl. olyannak nyújt támogatást, aki e nélkül nem is tudna hozzáfogni a beruházáshoz?)

Még akkor is, ha az önkormányzatok folyósítják a támogatást, az állam felelős a Bizottság előtt. Az államnak kell visszaszereznie a támogatást a támogatott cégtől. Lehet olyan helyzet, hogy a vállalat nem követett el semmilyen hibát, a támogatást jóhiszeműen fogadta el az önkormányzattól, de ebben az esetben is a párbeszéd a tagállam és a Bizottság között folyik, nem a vállalat és a Bizottság között.

Ha helyi önkormányzatok nyújtották a támogatást, akkor a helyi önkormányzat nem felel a Bizottság előtt, nekik az országban érvényes nemzeti jogszabályokat kell figyelembe venniük. Ha ezt elmulasztották, és nem lett volna joguk a támogatás folyósítására a nemzeti jog szerint, akkor a belső jog alapján felelnek tettükért. Lehetnek olyan helyzetek, amikor a nemzeti szabályok alapján helyesen jártak el, de közösségi szabályok

alapján nem megfelelő az eljárásuk. Ezért a közösségi másodlagos szabályokat be kell ültetni a nemzeti szabályokba.

Ha az önkormányzat megsértette a szabályokat, akkor a vállalat szembefordulhat az önkormányzattal, és kártérítést kérhet, mert az önkormányzat követte el a hibát. Ebben az esetben az is lehetséges, hogy a cégnek nem kell visszafizetnie a pénzt.

8. Esettanulmányok

A 2000. októberi képzést egy kétnapos gyakorlati szeminárium követte, ahol két fiktív eset került megbeszélésre, és emellett egyes területekre vonatkozó szabályokat is bővebben ismertette az előadó, mint októberben. Ez utóbbi ismeretekkel az októberi szemináriumon elhangzottak kiegészítésre kerültek.

Az alábbiakban e két esettanulmány megoldását mutatjuk be. El kell ugyanakkor mondani, hogy a két esetet a francia előadó állította össze, ezért a francia jogszabályi környezethez igazodnak, és lehetnek benne olyan elemek, melyek a magyar rendszerben nem, vagy nem úgy ismertek. Ennek a gyakorlatnak azonban nem az a célja, hogy kész recepttel szolgáljon egyes esetek megoldásához, hanem szeretné bemutatni azt, hogy a gyakorlatban a döntés mindig nagyon nehéz, és felhívja a figyelmet olyan problémákra, amellyel a közeljövőben valószínűleg mi is találkozni fogunk.

A két esetet a melléklet teljes egészében tartalmazza, úgyhogy érdemes először odalapozni, és a feladatokat önállóan megoldani, és csak ezek után átolvasni az alábbi megoldásokat. (A megoldást dőlt betűvel jelezzük.)

8.1. MecaAuto Rt. esete

MecaAuto SA, egy nagy gépjárműmotor-gyártó cég (5000 foglalkoztatott Európában) egy új leányvállalat felállítását tervezi Közép-Európában. A tervezett beruházás értéke 200 millió euró és az új gyáregység felállításával a befektető 1000 új munkahely megteremtésére számít.

Miután hónapokig tárgyalt különböző országokkal, a MecaAuto úgy dönt, hogy Magyarországra fektet be, egy olyan zónába, ahol a megengedett maximális nettó támogatási intenzitás 50%. A költségeket a mellékelt táblázat tartalmazza.

Miután a befektető megígéri, hogy legalább négy éven keresztül fenntartja a beruházást és az új munkahelyeket, a hatóságok a befektetés feltételeinek könnyítését ajánlják fel.

1. Az önkormányzat az általa birtokolt telket ingyen bocsátja a befektető rendelkezésére.
2. Mivel a telek egy olyan új zónában található, ahol még egyelőre nincs semmi, a közművesítés elengedhetetlen; a hatóságok kötelezik magukat, hogy felkészítsék a zónát az első befektető fogadására. 30 millió euró értékben bevezetik az elektromos áramot, kialakítják a víz- és úthálózatot a helyszínen. 2 millió euró költséggel elvégzik a földmunkákat a jövőbeli gyár helyén.
3. A gyáregység megépítését is állami szervek finanszírozzák; ez összesen 80 millió euróba kerül; a bankok 30 millió euró hitelt nyújtanak az önkormányzatoknak, 10% kamatra (piaci kamat) és 20 éves lejárati idővel; a cégnek az épületeket bérbe adják 10 évre, hogy fedezzék a hitel költségeit.
4. A kormány 60 millió eurót ad a befektetőnek gépek és teherautók vásárlására.
5. Tervezik egy 4000 euró/új munkahely nagyságrendű támogatás nyújtását is.
6. A Strukturális Alapokból 10 millió Euróval támogatják a beruházási projektet.
7. A vállalat 10 évre szóló évi 1 millió euró értékű adókedvezményben részesül.
8. Mivel a gyáregység épülete szorosan kötődik a berendezéshez, a vállalat gyorsított amortizációban részesül a törvényben meghatározott épületek esetében; a kedvezmény 8 év alatt 20 millió euró.

Figyelembe véve az anyagi és eljárási szabályokat, állami támogatási szempontból mit kell tenni ebben az esetben?

<u>Mielőtt elmélyednénk az eset részleteiben az alábbi kérdéseket szükséges tisztázni:</u>

1. Szinten tartó beruházásról vagy induló beruházásról van-e szó?

A közösségi szabályok értelmében szinten tartó beruházás nem támogatható. A közösségi regionális iránymutatás értelmében beruházási (fejlesztési) támogatás új telephely létesítéséhez vagy meglévő telephely bővítéséhez kapcsolódó tárgyieszköz-beruházáshoz, immateriális javak beszerzéséhez, vagy termékben, termelési folyamatban alapvető változást hozó tevékenység megkezdéséhez (ésszerűsítés, diverzifikálás vagy korszerűsítés útján) nyújtható.

2. A beruházást támogatható régióban kívánják-e megvalósítani?

   *Mivel a beruházó „*Magyarországra fektet be, egy olyan zónába, ahol a megengedett maximális nettó támogatási intenzitás 50%”*, a fenti feltétel teljesül.*

3. A kedvezményezett kis- és középvállalkozás-e?

   E feltétel teljesülése az engedélyezhető maximális támogatási intenzitás szempontjából fontos. Jelen esetben nem KKV-ról van szó.

4. Az ágazat, amelyben a vállalat tevékenykedik alá van-e vetve speciális szabályozásnak?

   Az autóipar speciális szabályozás tárgya, ennek következményeire a későbbiekben még kitérek.

<u>A fenti kérdések megválaszolása után térjünk rá az elszámolható költségek kérdésére, valamint a konkrét támogatási javaslatokra és feltételekre:</u>

- A beruházó a költségek bemutatáskor a beruházás összértékét 200 M euróra értékelte. A költségek között szerepelt a telekre, földmunkákra, épületekre, gépekre/berendezésre, valamint teherautók beszerzésére fordított kiadások (pontos számadatokat a melléklet tartalmazza).

  A közösségi regionális iránymutatás szerint mozgó eszközök (movable assets) beszerzése nem támogatható. Ezért az ***elszámolható költségek*** *között a teherautók beszerzését (10 M euró) nem lehet feltüntetni. Így az elszámolható költség 190 M euró.*

- „Miután a befektető megígéri, hogy legalább **négy éven keresztül** fenntartja a beruházást és az új munkahelyeket, a hatóságok a befektetés feltételeinek könnyítését ajánlják fel.”

  A regionális iránymutatás értelmében beruházási támogatás esetén a beruházást legalább ***öt éven*** *keresztül fenn kell tartani, ezért a beruházásról a tárgyalás csak abban az esetben lehetséges, ha a beruházó négy éves ígéretét ötre módosítja. (Ún. anti-delokalizációs klauzula)*

- „Az önkormányzat az általa birtokolt **telket ingyen** bocsátja a befektető rendelkezésére.”

  A telek ingyenes rendelkezésre bocsátása ***állami támogatásnak minősül*** *(lásd 15. oldal). A támogatási elemet a mellékletben szereplő 5 millió euró jelenti. (Azon persze lehet vitatkozni, hogy miért pont ötmillió euró, hisz a példa nem beszél szakértői véleményről. De ebben az esetben tegyük fel, hogy ez az összeg független szakértők által is jóváhagyott.)*

- „Mivel a telek egy olyan új zónában található, ahol még egyelőre nincs semmi, a **közművesítés** elengedhetetlen; a hatóságok kötelezik magukat, hogy felkészítsék a zónát az első befektető fogadására. **30 millió euró értékben** bevezetik az elektromos áramot, kialakítják a víz- és úthálózatot a helyszínen.”

  A fenti beruházás a telekhatáron kívül végzett infrastrukturális beruházásnak minősül, így a közösségi értelemben ***nem állami támogatás****.*

- „**2 millió euró** költséggel elvégzik a **földmunkákat** a jövőbeli gyár helyén.”

  A telken végzett földmunka – amennyiben az nincs belekalkulálva az árba - ***állami támogatásnak minősül****. (A példa esetében nem volt belekalkulálva.)*

- „A **gyáregység megépítését** is állami szervek finanszírozzák; ez összesen 80 millió eurót jelent; a bankok 30 millió euró hitelt nyújtanak az **önkormányzat**nak, 10% kamatra (piaci kamat), 10 éves lejárati idővel; a **cégnek az épületeket bérbe adják** 10 évre, hogy fedezzék a hitel költségeit."

  A fenti konstrukció – tudomásom szerint – Magyarországon nem lehetséges. Eltekintve azonban ettől és a konstrukciót megvizsgálva arra jutunk, hogy itt egy bérleti ügyletről van szó, ahol az önkormányzat kedvezményes áron kívánja a vállalatnak bérbe adni a szóban forgó gyáregységet. A bérlet támogatása működési támogatásnak minősül, így a javasolt formában nem lehetséges. Az önkormányzat és a vállalat két alternatíva közül választhat:

  a.) A bérleti díjat piaci áron állapítja meg, így az intézkedés nem minősül állami támogatásnak.

  b.) Olyan lízing-szerződést kell kialakítani a vállalat és az önkormányzat között, ahol a lízing lejáratakor a gyáregység a vállalat tulajdonában megy át. (Ebben az esetben a támogatási elem 50 millió euró, mivel a 30 milliós bankkölcsönnel kapcsolatos pénzügyi kötelezettségeket a vállalat a bérleti díjban átvállalja.)

- „A kormány **60 millió eurót** ad a befektetőnek **gépek és teherautók vásárlására**."

  A közösségi regionális iránymutatás szerint mozgó eszközök (movable assets) beszerzése nem támogatható. Ezért a támogatási célok közül a teherautók vásárlását ki kell venni.

- „Tervezik egy **4000 euró/új munkahely** nagyságrendű **támogatás** nyújtását is."

  1000 új munkahellyel számolva a támogatás összege 4 millió euró.

- „A **Strukturális Alapokból 10 millió euróval** támogatják a beruházási projektet."

  A Strukturális Alapokból nyújtott támogatásokra vonatkozó szabályok szerint az 50 M euró feletti beruházásokat külön be kell jelenteni a Regionális Főigazgatóságnak, aki engedélyezi a támogatást. (E tekintetben tehát lenne egy plusz adminisztratív kötelezettség.) A Főigazgatóság döntésében mind versenyszempontokat, mind környezetvédelmi szempontokat vizsgál.

  Az 50 millió euró alatti támogatást nem kell bejelenteni.

- „A vállalat **10 évre szóló évi 1 millió euró értékű adókedvezményben** részesül."

  Az adókedvezmények megítélése nem teljesen egyértelmű még a Bizottság számára sem. A 10 évre nyújtott adókedvezmény esetében felmerülhet a gyanú, hogy a vállalat működési támogatásban részesül, hiszen hosszú évek távlatából nehéz megmagyarázni, hogy mi az összefüggés a beruházás és az adókedvezmény között.

- „Mivel a gyáregység épülete szorosan kötődik a berendezéshez, a vállalat **gyorsított amortizációban** részesül a törvényben meghatározott épületek esetében; a kedvezmény 8 év alatt 20 millió euró."

  A francia törvények értelmében, abban az esetben, ha a vállalat olyan gépeket használ, amelyeket nem lehet átalakítani, vagy elmozdítani az épület megváltoztatása nélkül, akkor az épület értékcsökkenési leírása azonos lesz a gépekre vonatkozó feltételekkel.

Pl.	*gépek amortizációja*	*8 év*
	épület amortizációja	*15 év*
	EGYÜTT	*8 év*

Ez az intézkedés minden iparágra és vállalatra automatikusan vonatkozik, így általános intézkedésnek minősül.

A fentiek alapján a támogatásokat tartalmazó tábla a következőképpen néz ki:

M euró

ELSZÁMOLHATÓ KÖLTSÉGEK	190

M euró

TÁMOGATÁSI INTÉZKEDÉS	ÖSSZEG	NETTÓ TÁMOGATÁSI EGYENÉRTÉKBEN*[8]
- telek	5	
- földmunka	2	
- épület	(50)	
- gép/berendezés	60	
- munkahelyteremtés (1000 fő)	4	
- Strukturális Alap támogatása	10	
- Adókedvezmény	10	
Összesen	141	141*0,9= 127

**Egyszerűsített nettó támogatási egyenérték számítási ráta: 0,9*

Támogatási intenzitás (TT) számítása:

$$TT = \frac{Nettó_támogatástartalom}{Elszámolható_költségek} = \frac{127}{190} = 0{,}66$$

$$TT = 66\%$$

Mivel a beruházást egy nagyvállalat valósítja meg elmaradott térségben, az engedélyezhető maximális támogatási intenzitás 50%. Jelen esetben ez 95 M eurót jelent. Ezért a 66%-os támogatási intenzitás nem lehetséges, így **a javasolt támogatások összegét csökkenteni kell**.

Eljárási kötöttségek

1. Az autóipari beruházásokra speciális szabályok vonatkoznak (lásd 40. oldal). Ennek értelmében az 50 millió euró feletti beruházásokat, illetve az 5 millió euró feletti támogatásokat előzetesen be kell jelenteni a Bizottságnak, még akkor is, ha azt már engedélyezett támogatási programból nyújtják. Mivel jelen esetben a projekt 190 M euró és a támogatás összege is jóval meghaladja az 5 M eurót, azt be kell jelenteni a Bizottságnak, amely a fentebb ismertetett szabályok alapján hozza majd meg döntését.
2. Mivel a beruházás összege 50 millió euró feletti és a projekt a Strukturális Alapokból is részesül támogatásban, azt a Regionális Főigazgatóságnak is be kell jelenteni.

Az esettanulmány nyomon követi a vállalat további életét. Eszerint:

- 5 év elteltével a gépek közül sokat újra cseréltek egy állami bank által 3% kamat mellett nyújtott hitel segítségével.

[8] A bruttó támogatásból levonva az ez után befizetett adót, kapjuk meg a nettó támogatás összegét. A Bizottság a támogatás-típusok szerint (telek, épület, gép) országonként különböző átszámítási rátát határoz meg (nettó támogatási egyenérték). Az egyszerűsítés kedvéért azonban az itt bemutatott példákban a nettó támogatási egyenérték egyforma, 0,9.

- 10 évvel a termelés megkezdése után az árak rohamosan esnek a piacon a kereslet csökkenésének és az Európában meglévő túl-kapacitásnak következtében. Ráadásul a vállalat egyik legnagyobb vásárlója csődbe megy. A vállalat a veszteségek növekedésével nehéz pénzügyi helyzetbe kerül és a munkahelyek felének megszüntetését tervezi.

  Ennek a helyzetnek a helyi gazdaságra gyakorolt negatív hatásával számolva az állami szervek 5 millió euró összegű megmentési hitel nyújtásáról döntenek.

- Ez a támogatás nem sokat segít a vállalaton, tekintettel a piaci helyzet rosszabbodására a következő 12 hónapban. A gyáregység bezárását elkerülendő, az állami szervek úgy döntenek, hogy résztulajdont szereznek a vállalatban (45%) és a tőkét 20 millió euróval megemelik.

- Ezen felül a bankok beleegyeznek a hitelek visszafizetésének elhalasztásába, ráadásul még 5 millió eurós hitelt is nyújtanak a vállalatnak a szociális költségek fedezésére. A visszafizetést állami szervek garantálják.

A vállalat egy új nagy vásárlót akar gyorsan találni, és azt várja, hogy ettől forgalma megkétszereződik.

<u>A változások támogatási szempontból történő megítélése az alábbiak szerint alakul:</u>

- „5 év elteltével a gépek közül sokat újra cseréltek egy állami bank által **3% kamat mellett nyújtott hitel** segítségével."

  Feltételezve, hogy a piaci kamat 10%, az intézkedés egyértelműen támogatásnak minősül. Mivel a források a gépek kicseréléséhez járulnak hozzá, és a közösségi szabályok szerint csere nem támogatható, az intézkedés összeegyeztethetetlen támogatásnak minősül, így nem valósítható meg.

- „A vállalat a veszteségek növekedésével **nehéz pénzügyi helyzetbe** kerül és a munkahelyek felének megszüntetését tervezi. Ennek a helyzetnek a helyi gazdaságra gyakorolt negatív hatásával számolva az állami szervek **5 millió euró összegű megmentési hitel nyújtásáról** döntenek."

  A nehéz helyzetben lévő vállalatok részére megmentési és szerkezetátalakítási célú támogatok nyújtásáról közösségi iránymutatás rendelkezik (lásd 36. oldal). Ennek értelmében és az abban foglaltak betartásával a javasolt támogatás nyújtható.

- „Ez a támogatás nem sokat segít a vállalaton. A gyáregység bezárását elkerülendő, az állami szervek úgy döntenek, hogy **résztulajdont szereznek** a vállalatban (45%) **és a tőkét 20** millió **euróval megemelik**."

  Ez csak akkor engedélyezhető, ha a vállalat szerkezetátalakítási tervet készít, amelyben hitelt érdemlően bizonyítja, hogy a támogatás eredményeként életképessé válik.

- „Ezen felül, a **bankok beleegyeznek a hitelek visszafizetésének elhalasztásába**."

  Amennyiben magánbankokról van szó, az intézkedés nem minősül állami támogatásnak. Állami bankok esetén a helyzet nem egyértelmű, vizsgálni kell, hogy hasonló esetben egy magánbank hogyan járt volna el.

- „Ráadásul a **bankok** még **5 millió eurós hitelt** is nyújtanak, amely visszafizetését az **állami szervek garantálják**."

  Az állami garanciával nyújtott 5 millió eurós hitel egyértelműen állami támogatásnak minősül, mivel a nehéz helyzetben lévő vállalat – tekintettel a magas kockázatra - állami garancia nélkül nem jutott volna forrásokhoz.

Táblázatba foglalva a fenti intézkedéseket az alábbiak adódnak.

TÁMOGATÁSI INTÉZKEDÉS	ÖSSZEG
- Megmentési támogatás	5
- Szerkezetátalakítási támogatás	20
- Banki fizetés halasztás (lásd fent)	?
- 5 M euró kölcsön állami garanciával	5
Összesen	30

8.2. EuropMedic vállalat esete

EuropMedic SA, egy gyógyszeriparban működő fiatal, független vállalat (100 alkalmazott Európában – 30 millió euró forgalom) tevékenységének kibővítését tervezi. A tervezett üzem olyan területen lenne, ahol a megengedett maximális támogatási intenzitás 50%.

A projekt egy új gyáregység és a kutatási részleg számára egy laboratórium építéséből áll. A gyáregység és a laboratórium számára új berendezésekre van szükség egy új gyógyszer kifejlesztéséhez és piacra dobásához. Ezen a programon 7 évig 20 ember fog dolgozni.

A 6 millió euróból 2 milliót arra szánnak, hogy csökkentsék a termelés által termelt hulladékot és a szennyezést. Ennek eredményeképpen az új gyáregység kevésbé lesz szennyező, mint a többi gyógyszergyár és környezetvédelmi szempontból fejlett beruházás lesz.

Annak érdekében, hogy segítsék az alkalmazottakat a berendezések kezelésében, közülük 50-et a helyszínen fognak betanítani két héten keresztül.

A projekt pénzügyi háttere a következő:

Beruházás :

- telek 1 M€
- ipari épületek 2 M€
- laboratórium 2 M€
- ipari berendezések 6 M€
- kutatási berendezések 7 M€

Egyéb költségek :

- 80 alkalmazott x 20,000 €/év 1,6 M€/év
- 30 kutató x 40,000 €/év 1,2 M€/év
- Képzési költség 0,2 M€

Az állami szervek támogatást javasolnak nyújtani a vállalatnak.

Az EuropMedic vállalat projektje kapcsán felmerülő négy kérdésre a válasz a következő:

1. Szinten tartó beruházásról vagy induló beruházásról van-e szó?
   Nem, mivel a vállalat új gyáregység és kutatási részleg felállítását tervezi.
2. A beruházást támogatható régióban kívánják-e megvalósítani?
   Igen
3. A kedvezményezett kis- és középvállalkozás-e?
   Igen, mivel alkalmazottainak száma 250 alatt van, árbevétele kevesebb, mint 40 millió euró, és a vállalat független.

4. Az ágazat, amelyben a vállalat tevékenykedik alá van-e vetve speciális szabályozásnak?
   Nem, mivel a gyógyszeriparra nem vonatkoznak speciális szabályok.

A fenti kérdések megválaszolása után térjünk rá az elszámolható költségek kérdésére, valamint a konkrét támogatási javaslatokra és feltételekre. (Mivel itt több forrásból és több célra nyújtott támogatásról van szó, az elszámolható költségeket célonként tárgyaljuk.):

- „A projekt **egy új gyáregység és a kutatási részleg számára egy laboratórium építéséből** áll."

  A gyáregység és a laboratórium építésének támogatása beruházási támogatásnak minősül. Ugyanez vonatkozik a telek és az ipari berendezések megvételének támogatására is.

- „A gyáregység és a **laboratórium számára új berendezésekre** van szükség egy új gyógyszer kifejlesztéséhez és piacra dobásához."

  Az új gyógyszer kifejlesztése érdekében megvásárolt berendezések vagy a kutatás-fejlesztési, vagy a beruházási célú támogatás alá sorolhatók be. A döntést az alapján lehet meghozni, hogy melyik cél alatt lehet több támogatást nyújtani. Mivel jelen esetben a regionális iránymutatás alapján nyújtható támogatási intenzitás 65% (regionális plafon 50% + 15% KKV bónusz), a kutatás-fejlesztés esetében pedig 45% (prekompetitív fejlesztés 25%+ 10% regionális bónusz + 10% KKV bónusz), célszerűbb regionális támogatásnak minősíteni.

- „A kutatási programon belül **7 évig 20 ember** fog dolgozni."

  A hét év nagyon hosszú idő, és a projektet nem lehet végig támogatni, mivela piaci bevezetés előtti időszak nem támogatható. Így a támogatható időt jelen példában 3,5 évre korlátozzuk.

- „A **6 millió euróból 2 milliót** arra szánnak, hogy **csökkentsék** a termelés által termelt **hulladékot és a szennyezést**."

  Mivel a beruházás eredményeként az új gyáregység kevésbé lesz szennyező, mint más beruházás, a projekt környezetvédelmi támogatásra is jogosult. A beruházásból 2 millió euró az az összeg, amit kifejezetten a környezetvédelem érdekében költöttek el.

  Mivel Magyarország esetében a maximális regionális támogatási intenzitás és a környezetvédelmi támogatási intenzitás egyenlő, mindegy, hogy a projektet hová soroljuk. Azokban a régiókban azonban, ahol nincs lehetőség vagy csak kis mértékű regionális támogatást lehet nyújtani, a környezetvédelem támogatásának lehetősége igen fontos szempont.

- „Annak érdekében, hogy segítsék az **alkalmazottakat a berendezések kezelésében, közülük 50-et a helyszínen fognak betanítani két héten keresztül**."

  *A képzési támogatás elszámolható költségei között a közvetlen képzési költségek mellett (terembérlet, oktató díjazása, stb.), a képzésben résztvevő alkalmazottak bérét is fel lehet tüntetni. Ez jelen esetben 50*20000(éves fizetés)*2/52(két hetes képzés)=40 000 euró. Mivel a képzés tárgya az új gépek kezelése, a képzés szakképzésnek minősül. A maximális támogatási intenzitás 45% (25% szakképzés + 10% regionális bónusz + 10% KKV bónusz).*

Táblázatba foglalva a fenti intézkedéseket az alábbiak adódnak.

A. A KÖRNYEZETVÉDELMI TÁMOGATÁS BERUHÁZÁSI TÁMOGATÁSKÉNT KERÜL ELSZÁMOLÁSRA

Támogatási cél			**Elszámolható költség**	**Lehetséges támogatási intenzitás**	**Bruttó támogatás összege**	**Nettó támogatás összege**
	Mire	**Mennyit M euró**	**M euró**		**M euró**	**M euró**
Beruházás	Telek	1	18	65%	11,7	10,53
	Épület	2				
	Berendezés	6				
	Laboratórium	2				
	Kutató berendezések	9				
K+F (3,5 évre)	Kutatók fizetése	20*3,5*0,04=2,8	2,8	45%	1,26	1,13
	Laboratórium 3,5 évi amortizációja					
Környezetvédelem		-		65%		
Képzés	Képzési ktg	0,2	0,24	45%	0,11	0,1
	Alkalmazottak bére	0,04*				
ÖSSZESEN					13,07	11,7

* *ha ad hoc támogatásról van szó, azt lehet de minimis intézkedésnek minősíteni és akkor nem számít be az összes támogatás összegébe. Ebben az esetben 0,2*0,45M euró + 0,04 M euró= 0,13 M euró támogatás nyújtható. Ekkor a képzési sor így alakul:*

Képzés	Képzési ktg	0,2	0,2	45%	0,09	0,08
	Alkalmazottak bére	*de minimis*			0,04	

B. A KÖRNYEZETVÉDELMI TÁMOGATÁS KÜLÖN KERÜL ELSZÁMOLÁSRA

Támogatási cél			**Elszámolható költség**	**Lehetséges támogatási intenzitás**	**Bruttó támogatás összege**	**Nettó támogatás összege**
	Mire	**Mennyit M euró**	**M euró**		**M euró**	**M euró**
Beruházás	Telek	1	16	65%	10,4	9,36
	Épület	2				
	Berendezés (2 egység a környezetvédelemnél kerül elszámolásra)	4				
	Laboratórium	2				
	Kutató berendezések	9				
K+F (3,5 évre)	Kutatók fizetése	20*3,5*0,04=2,8	2,8	45%	1,26	1,13
	Laboratórium 3,5 évi amortizációja					

Környezetvédelem		2	2	65%	1,3	1,17
Képzés	Képzési ktg	0,2				
	Alkalmazottak bére	0,04*	0,24	45%	0,11	0,1
ÖSSZESEN					13,07	11,7

** ha ad hoc támogatásról van szó, azt lehet de minimis intézkedésnek minősíteni, és akkor nem számít az összes támogatás összege. Ebben az esetben 0,2*0,45M euró + 0,04 M euró támogatás nyújtható.*

1. Esettanulmány

I/ Beruházási fázis

MecaAuto SA, egy nagy gépjárműmotor-gyártó cég (5000 foglalkoztatott Európában) egy új leányvállalat felállítását tervezi Közép-Európában. A tervezett beruházás értéke 200 millió euró és az új gyáregység felállításával a befektető 1000 új munkahely megteremtésére számít.

Miután hónapokig tárgyalt különböző országokkal, a MecaAuto úgy dönt, hogy Magyarországra fektet be, egy olyan zónába, ahol a megengedett maximális nettó támogatási intenzitás 50%. A költségeket a mellékelt táblázat tartalmazza.

Miután a befektető megígéri, hogy legalább négy éven keresztül fenntartja a beruházást és az új munkahelyeket, a hatóságok a befektetés feltételeinek könnyítését ajánlják fel.

- Az önkormányzat az általa birtokolt telket ingyen bocsátja a befektető rendelkezésére.
- Mivel a telek egy olyan új zónában található, ahol még egyelőre nincs semmi, a közművesítés elengedhetetlen; a hatóságok kötelezik magukat, hogy felkészítsék a zónát az első befektető fogadására. 30 millió euró értékben bevezetik az elektromos áramot, kialakítják a víz- és úthálózatot a helyszínen. 2 millió euró költséggel elvégzik a földmunkákat a jövőbeli gyár helyén.
- A gyáregység megépítését is állami szervek finanszírozzák; ez összesen 80 millió euróba kerül; a bankok 30 millió euró hitelt nyújtanak az önkormányzatoknak, 10% kamatra (piaci kamat) és 20 éves lejárati idővel; a cégnek az épületeket bérbe adják 10 évre, hogy fedezzék a hitel költségeit.
- A kormány 60 millió eurót ad a befektetőnek gépek és teherautók vásárlására.
- Tervezik egy 4000 euró/új munkahely nagyságrendű támogatás nyújtását is.
- A Strukturális Alapokból 10 millió euróval támogatják a beruházási projektet.
- A vállalat 10 évre szóló évi 1 millió euró értékű adókedvezményben részesül.
- Mivel a gyáregység épülete szorosan kötődik a berendezéshez, a vállalat gyorsított amortizációban részesül a törvényben meghatározott épületek esetében; a kedvezmény 8 év alatt 20 millió euró.

Figyelembe véve az anyagi és eljárási szabályokat, állami támogatási szempontból mit kell tenni ebben az esetben?

II/ Működési fázis

A gyáregységet megépítették, a termelés megkezdődött.

5 év elteltével a gépek közül sokat újra cseréltek egy állami bank által 3% kamat mellett nyújtott hitel segítségével.

10 évvel a termelés megkezdése után, az árak rohamosan esnek a piacon a kereslet csökkenésének és az Európában meglévő túl-kapacitásnak következtében. Ráadásul, a vállalat egyik legnagyobb vásárlója csődbe megy. A vállalat a veszteségek növekedésével nehéz pénzügyi helyzetbe kerül és a munkahelyek felének megszüntetését tervezi.

Ennek a helyzetnek a helyi gazdaságra gyakorolt negatív hatásával számolva az állami szervek 5 millió euró összegű megmentési hitel nyújtásáról döntenek.

Ez a támogatás nem sokat segít tekintettel a piaci helyzet rosszabbodására a következő 12 hónapban. A gyáregység bezárását elkerülendő, az állami szervek úgy döntenek, hogy résztulajdont szereznek a vállalatban (45%) és a tőkét 20 millió euróval növelik.

Ezen felül, a bankok beleegyeznek a hitelek visszafizetésének elhalasztásába. Ráadásul még 5 millió eurós hitelt is nyújtanak a vállalatnak szociális költségek fedezésére. A visszafizetést állami szervek garantálják.

A vállalat egy új nagy vásárlót akarnak gyorsan találni, és azt várják, hogy ettől a forgalmuk megkétszereződik.

Önnel röviddel az állami támogatások odaítélése után konzultálnak.

Ez a helyzet összhangban van az állami támogatási szabályokkal?

Mit lehet tenni annak érdekében, hogy összhangban legyen?

Pénzügyi adatok / Beruházási fázis

Beruházás = 200 M€

Telek	5
Földmunkák a telken	15
Épületek	80
Gépek/Berendezések	90
Egyéb gépek (teherautók)	10

Elszámolható költségek		
Támogatási intézkedések	Összeg	Nettó támogatási egyenértékben*
Összesen Támogatási intenzitás		

** Egyszerűsített nettó támogatási egyenértékráta: 0,90*

2. Esettanulmány

EuropMedic SA, egy gyógyszeriparban működő fiatal, független vállalat (100 alkalmazott Európában – 30 millió euró forgalom) tevékenységének kibővítését tervezi.

A projekt egy új gyáregység és a kutatási részleg számára egy laboratórium építéséből áll. A gyáregység és a laboratórium számára új berendezésekre van szükség egy új gyógyszer kifejlesztéséhez és piacra dobásához. Ezen a programon belül 7 évig 20 ember fog dolgozni.

A 6 millió euróból 2 milliót arra szánnak, hogy csökkentsék a termelés által termelt hulladékot és a szennyezést. Ennek eredményeképpen az új gyáregység kevésbé lesz szennyező, mint a többi gyógyszergyár és környezetvédelmi szempontból fejlett beruházás lesz.

Annak érdekében, hogy segítsék az alkalmazottakat a berendezések kezelésében, közülük 50-et a helyszínen fognak betanítani két héten keresztül.

A javasolt pénzügyi háttér a következő :

Beruházás :

- telek 1 M€
- ipari épületek 2 M€
- laboratórium 2 M€
- ipari berendezések 6 M€
- kutatási berendezések 7 M€

Egyéb költségek :

- 80 alkalmazott x 20,000 €/év 1,6 M€/év
- 30 kutató x 40,000 €/év 1,2 M€/év
- Képzési költség 0,2 M€

Az állami szervek támogatást javasolnak nyújtani a vállalatnak.

Az üzem olyan területen található, ahol a megengedett maximális támogatási intenzitás 50%.

Figyelembe véve az anyagi és eljárási szabályokat, állami támogatási szempontból mit lehet tenni ebben az esetben?

Támogatási cél			Elszámolható költség	Lehetséges támogatási intenzitás	Bruttó támogatás összege	Nettó támogatás összege
	Mire	**Mennyit M euró**	**M euró**		**M euró**	**M euró**
Beruházás						
K+F						
Környezetvédelem						
Képzés						
ÖSSZESEN						